

**ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ԷԹԻԿԱՅԻ և ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ
ԿԱՐԱՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ**

Տվյալ աշխատությունը շատ
գեղեցիկ , մատչելի և պարզ
օրինակներով ցույց է տալիս
Իսլամի էթիկայի արժեքները,
որոնք գոյություն են ունեցել շատ
ավելի վաղ ,քան մյուս
քաղաքակրթություններում:
Յուրաքանչյուր ոլորտ ունի իր
էթիկան, որը մեծ հարգանք է

ցուցաբերում մարդկանց և
իրավիճակներին, լինեն
ռազմագերիներ, պատերազմ, սով
թե ճակատամարտ: Շատ
քաղաքակրթություններ միայն
վերջերս են սահմանել
նմանատիպ էթիկա: Գեղեցիկ են
պատկերված նաև երեխաների,
ծնողների և ազգակցական
կապերի իրավունքները:
Յուրաքանչյուր իրավիչակի
համար Իսլամը ունի

քաղաքակիրթ և էթիկ լուծում:
Հետևելով դրան մենք կարող ենք
ունենալ ներդաշնակ , գեղեցիկ և
բարի հասարակություն, որտեղ
իշխում է հարգանքը, սերը,
հոգացությունը ցանկացած
իրավիճակում:

<https://islamhouse.com/2768478>

- [ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ](#)
[ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ](#)
[ԷԹԻԿԱՅԻ և ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ](#)
[ԿԱՐԱՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ](#)
 - [ՄԱՐԴՈՒ](#)
[ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ](#)

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՄԵՉ

- ՍՏՐՈՒԿՆԵՐԻ և
ԱՇԽԾԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՄԵՉ

- ՀԻՎԱՆԴՆԵՐԻ և
ՀԱՏՈՒԿ ԿԱՐԻՔԻ
ՄԱՐԴԿԱՆՑ

ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ

- ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹՅՈՒ
ՆՆԵՐԻ

ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՄԵՉ

- ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ
ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՄԵՉ
- ՇՐՉԱԿԱՆ
ՄԻՉԱՎԱՅՐԻ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ
ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՄԵՉ
- ԷԹԻԿԱՅԻ և
ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ
ԿԱՐԵՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՄԵՉ
- ՄՏԱԾԵԼՈՒ
ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ

ՄԵՉ

- ԿԱՐԾԻՔՆԵՐԻ
ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ
- ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ,
ՍՏՐՈՒԿՆԵՐԻ
ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ
- ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ
- ԱՄՈՒՍԻՆԸ, ԿԻՆԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ....
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐ և
ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ
ԵՐ

- ԵՐԵԽԱՆԵՐԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ ...
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ և
ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ
ԵՐԸ
- ԾՆՈՂՆԵՐ,
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ
- ԱԶԳԱԿՑԱԿԱՆ
ԿԱՊԵՐԻ
ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ...
ԿԱՐԵՆՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ
- ՄԱՀՍԵԴԱԿԱՆ
ՀԱՄԱՅՆՔԻ
ԵՂԲԱՅՐՈՒԹՅՈՒՆԸ,
ՆՐԱ

- ԿԱՐԵՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և
ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԸ
- ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՄԱՀՍԵԴԱԿԱՆ
ՀԱՄԱՅՆՔՈՒՄ
- ԱՐԴԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ... ՆՐԱ
ԿԱՐԵՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և
ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ
- ՈՂՈՐՄԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ... ՆՐԱ
ԿԱՐԵՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և
ՈՂՈՐՄԱԾՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԻՆԱԿՆԵՐԸ
- ՄԱՀՍԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ և
ՈՉ –
ՄԱՀՍԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ
(ՔՐԻՍՏՈՆՅԱՆՆԵՐԻ,
ՀՐԵԱՆՆԵՐԻ,

ԿՌԱՊԱՇՏՆԵՐԻ և
ԱՅԼՆ).

ՓՈԽՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒ
ՆՆԵՐԸ

- ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԸ
ՄԱՀՍԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ և
ՈՉ-

ՄԱՀՍԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ
ՄԻՋև

- ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ

...ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ և
ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

- ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԷԹԻԿԱՆ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ

- ՆՄԱՆԱՏԻՊ ԷԹԻԿԱՅԻ
ՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՆԵՐԱՌՈՒՄ Է
ՀԵՏևՅԱԼԸ.

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ԷԹԻԿԱՅԻ և ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ
ԿԱՐԽՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ռադեբ Ալսարջենի

—TM

Թարգմանությունը:

EUROPEAN ISLAMIC
RESEARCH CENTER (EIRC)

& Աննա Ռ. Հակոբ

հանձնաժողով: Ստուգող

Աբու Առամ

ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՉ

Ներածություն

Արևմտյան փիլիսոփա Նիցշեն ասաց. «Թուլությունը և անհաջողությունները պետք է անհայտանան. Առաջին սկզբունքը մեր սերն է առ մարդկությունը: Եվ նրանց պետք է օգնել»:[\[1\]](#)

Սակայն Իսլամի փիլիսոփայությունը և օրենքը երբեք չեն շեղվել արժեքներից և էթիկայից, որոնք ներկայացվել են իրավունքների շարքում, ներառելով ամբողջ

մարդկությունը, առանց
տարբերակելու գույնը, **ռասսան**
կամ լեզուն և նույնպես ներառում
է մարդկային վարքը միմյանց հետ
վարվելաձևում: Տվյալ արժեքները
և էթիկաները նույնպես
ներկայանում են պահպանել և
կիրառել այս իրավունքները, ըստ
Իսլամական օրենքի
իշխանության և հանցագործների
պատժի:

ՄԱՐԴԿԱՆՑ ՄԱՍԻՆ ԻՍԼԱՄԻ ՏԵՍԱԿԵՏԸ

Իսլամը մարդուն հարգանքով է
վերաբերվում և մեծարում է
Ալլահի խոսքերով. «**Մենք**
պատվել ենք Ադամի որդիներին,

մատակարարել ենք նրանց
փոխադրամիջոց երկրի և ծովի
վրա, և տվել ենք նրանց
աջակցություն լավ և անբիծ
բաների և շնորհել ենք նրանց
հատուկ շնորհներ, մեր արարածի
մեծամասնությանը»: (Ալ-

Իսրա:70) Տվյալ

տեսակետը, Իսլամում մարդու
իրավունքներին հատուկ
բնորոշում և

առանձնահատկություններ է

տալիս: Տվյալ իրավունքների

Ամենակարևոր

առանձնահատկությունը

համապարփակությունն է: Նրանք
ներառում են քաղաքական,

տնտեսական, հասարակական և

մտավոր իրավունքներ: Նրանք

նույնպես ընդհանուր են
մահմեդականների և ոչ
մահմեդականների համար առանց
խտրականության գույնի,
ռասսաների կամ լեզուների:
Նրանք ենթակա չեն փոփոխման
կամ շեղման, **քանի որ դրանք
կապված են աշխարհների Տիրոջ
ուսմուքների հետ:**

Ալլահի Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**)
այս գեկուցեց իր հրաժեշտի
դիմումի մեջ, որը մարդու
իրավունքների համապարփակ
գեկույց էր, նա սասաց.

«...Կասկած չկա, ձեր արյունը և
ձեր ունեցվածքը սուրբ են
միմյանց համար, ինչպես սուրբ է
այս օրը ձեր, այս ամիսը ձեր, այս

քաղաքը ձեր, մինչ այն օրը, երբ
դուք կհանդիպեք ձեր

Տիրոջը...»:[\[2\]](#) Այս

մարգարեական դիմումը պնդում է
մի շարք իրավունքներ, որոնցից
ամենակարևորը արյան, գումարի,
[պատվի և այլնի սրբություններն](#)
են:

Նույնպես, ընդհանուր առմամբ,
Մարգարեն

([Խ.Ա.Ո.Ն](#))բարձրացնում է

մարդկային հոգին, պահպանելով
նրա մեծագույն իրավունքը, [որը](#)

[կոչվում է կյանքի իրավունք](#): Երբ

նրան հարցրեցին մեծ մեղքերի

մասին, Նա ([Խ.Ա.Ո.Ն](#)) ասաց.

«Բազմաստվածությունը և հոգու
սպանությունը...»:[\[3\]](#) «Հոգի»

բառը ընդհանրացված է, ներառելով ցանկացած հոգի, **ուս սպանել են առանց իրավունքի:**

Մարգարեն **(Խ.Ա.Ո.Ն)** ավելի հեռուն գնաց, երբ մարդուն կարգադրեց պահպանել իր իսկ կյանքը, **արգելելով ինքնասպանությունը:** Նա **(Խ.Ա.Ո.Ն)** ասաց. «Ով, դիտավորյալ զգում է իրեն սարից և սպանում է ինքն իրեն, կլինի Դժոխքի Կրակում, ընկնելով այնտեղ և բնակվելով այնտեղ հավերժ և ով թունավորում է ինքն իրեն, նա կրելիս կլինի իր թույնը իր ձեռքում և կըմպի այն Դժոխքի Կրակում, որտեղ նա կբնակվի հավերժ և ով իրեն կսպանի

երկաթյա զենքով, նա կկրի այդ զենքը իր ձեռքում և կդանակահարի իր որովայնը Դժոխքի Կրակում, որտեղ նա կբնակվի հավերժ»:[\[4\]](#)

Իսլամը արգելում է ցանկացած գործողություն, որը նվազեցնում է կյանքի իրավունքը, լինի ահաբեկում, [վիրավորանք կամ ծեծ](#): Հիշամ իբն Հակիմը ասաց, որ նա լսեց, թե Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Ալլահը պիտի տանջի նրանց, ովքեր տանջում են մարդկանց աշխարհում»:[\[5\]](#)

ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՄԱՐԴԿԱՆՑ ՄԻՋԼ

Մարդուն ընդհանուր պատվելուց
և արյան, պատվի և գումարի և
կյանքի իրավունքի
սրբությունները սահմանելուց
հետո, Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**)
նշում է մարդկանց միջև
գոյություն ունեցող
հավասարության իրավունքը, լինի
անհատների և խմբերի,
ռասսաների և
ազգերի, կառավարիչների և
հպատակների, **ղեկավարների և
ծառայողների միջև**: Այսպիսով
գոյություն չունեն ոչ մի
սահմանափակումներ կամ
բացառություններ, ոչ մի
տարբերություն արարների և ոչ
արարների օրենսդրության, կամ
սպիտակների և սևերի, **կամ**

կառավարիչների և հպատակների միջև: Փոխարենը մարդկանց տարբերակում են ըստ իրենց բարեպաշտության: Նա (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Օվ մարդիկ, Իրոք, ձեր Տերը մեկն է և ձեր հայրը մեկն է: Դուք բոլորդ պատկանում եք մեկ նախնու, Ադամին, և Ադամին կավից են արարել: Իրոք, Ալլահի տեսանկյունից ձեր միջի ամենավեհը նա է, ով ամենաբարեպաշտն է: Գոյություն չունի ոչ մի գերադասություն արաբի և ոչ արաբի միջև, բացառությամբ բարեպաշտության»: [6] Եկեք դիտենք, թե ինչպես է վարվել Մարգարեն հավասարության

սկզբունքի հետ, որպեսզի մենք
գիտակցենք նրա մեծությունը:
Աբու Ումամահն հաղորդեց. Աբու
Դհարը ծաղրեց Բիլալին մորը և
ասաց. Դու, սևամորթի որդի:
Բիլալը գնաց Ալլահի Մարգարեյի
(Խ.Ա.Ո.Ն) մոտ և ասաց նրան:
Մարգարեն բարկացավ: Աբու
Դհարը, կատարվածից
անտեղյակ, եկավ: Մարգարեն իր
դեմքը շրջեց Աբու Դհարից: Աբու
Դհարը ասաց. Պետք է որևէ բան
լինի, որ դու շրջում ես քո դեմքը
ինձանից: Մարգարեն ասաց.
«Արդյո՞ք դու ծաղրել ես Բիլալին
մորը» և այնուհետ ասաց. «Մեկի
անունով, ով հայտնել է գիրքը
Մուհամմեդին- կամ որևէ այլ
երդում, նա ցանկանում է, -Աստծո

կամոք մեկը գերադասելի չէ
մյուսից, բացառությամբ
աշխատանքից :Դուք բոլորդ
հավասար եք»: [7]

ԱՐԴԱՐԱԴՒԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Հավասարության հետ կապված
մեկ այլ իրավունքը կոչվում է
արդարության իրավունք: Այս
առումով գլուխգործոց է այն, երբ
Մարգարեն ասաց Ուսամա իբն
Չեյդին, երբ վերջինս ցանկացավ
բարեխոսել գողությունն արած
Մաքգոլմի կնոջը. «Ալլահով, եթե
Ֆարթիման, Մուհամմեդի դուստրը
գողությունն աներ, ես կկտրեյի
նրա ձեռքը»: [8]

Նույնպես Մարգարեն(Խ.Ա.Ո.Ն) արգելել է որևէ մեկի ինքնապաշտպանության իրավունքի բռնագրավումը, որպես արդարության դիտարկում: Նա ասաց. «...Անկասկած, նա, պարտատերը ունի իրավունք պահանջել իր պարտքը կոպտորեն...:»[9] Նա ասաց նրանց, ովքեր ստանձնել են կառավարման և դատական իշխանությունը. «...Երբ երկու հայցվոր նստում են քո դիմաց, մի որոշիր մինչ դու չլսես, թե ինչ պետք է ասի մեկը, ինչպես դու լսեցիր, թե ինչ պետք է ասեր առաջինը, քանի որ այդ լավագույնն է, որ դուք հստակ

պատկերացում ունենաք
լավագույն որոշման:» [\[10\]](#)

ԲԱՎԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ
ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Բավարարության իրավունքը
եզակի է, որը սահմանել է
Իսլամական Օրենքը: Որևէ
դրական համակարգ կամ մարդու
իրավունքների կանոնադրություն,
մինչ այդ չի սահմանել այն:

Բավարարության իրավունքը
նշանակում է, որ յուրաքանչյուրը
պետք է ապրի Իսլամական
պետության համապատասխան
կյանքի պայմանի որոշմամբ, որ
նա պետք է առաջնորդի պարկեշտ
կյանք, **ունենալով ապրելու**

համապատասխան չափանիշներ:
Այս իրավունքը տարբեր է
դատարկ սպառողական
մակարդակից, նախատեսված
դրական համակարգերում, որը
նշանակում է նվազագույն
սահմանաչափ, որը պահպանում է
կյանքը:[\[11\]](#)

Իրավունքը դեպի
բավարարություն, կատարվում է
աշխատանքի միջոցով: Եթե որևէ
մեկը ի վիճակի չէ կատարել այն,
Չաքյաթը կարող է անել և, եթե
Չաքյաթը ի վիճակի չէ վճարել
աղքատին, պետության բյուջեն
պետք է վճարի:
Մարգարեն(Խ.Ա.Ո.Ն)
արտահայտեց այս, երբ նա

ասաց. «...նա, ով ունեցվածք է թողնում, որը իր ընտանիքի համար է և նա, ով մահկանացուն է կնքում ունենալով պարտք կամ թողնում է անօգնական զավակներ, նրա պարտքի վճարման և երեխաների դաստիարակության պատասխանատվությունը ընկնում է ինձ վրա»:[\[12\]](#) Նա պնդեց այս իրավունքը, երբ նա ասաց. «Մեկը, ով քուն է մտնում լի ստամոքսով, իմանալով, որ իր հարևանը սոված է, չի հավատում ինձ»:[\[13\]](#) Լուղիհնգ Աշրաթացին (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Երբ աշրաթիցիների մոտ նվազում էր պարենը արշավների ժամանակ կամ նվազում էր իրենց

երեխաները սնունդը
Մեղինայում, նրանք հավաքում
էին ինչ որ կար նրանց հետ կտորի
մեջ և այնուհետ բաժանում էին
հավասարապես մեկ ափսեից:
Նրանք ինձանից են և ես
նրանցից»:[\[14\]](#)

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ և
ՌԱԶՄԱԳԵՐԻՆԵՐԻ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ

Մարդու իրավունքները հասնում
են իրենց լավագույն
գազաթակետին, երբ նրանք
կապված են քաղաքացիների և
ռազմագերիների իրավունքների
հետ: Պատերազմի
ժամանակ, վրեժխնդրության և

պատժի ոգին ավելի է գերիշխում,
 քան մարդկության կամ
 կարեկցանքի ոգին: Սակայն
 Իսլամը ունի մարդկային
 մոտեցում, որը կարեկցանք է
 հրահանգում և դրան Մարգարեն
 (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Մի սպանեք
 նորածիններին, կանանց և
 ծերերին»: [\[15\]](#)

Հետևյալ իրավունքները միայն մի
 քանիսն են, որոնք Իսլամը
 ընդունել և որոշել է որպես
 ամբողջ մուսուլմանի մարդու
 իրավունքներ:

Մեծամասնությունը արտացոլում
 են մարդկության տեսակետը, որը
 հանդիսանում է մահմեդական
 քաղաքակրթության ոգին:

ԿԱՆԱՆՑ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ
ԻՍԱԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՉ
ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Իսլամը կնոջը ապահովում է հոգացությունը և ուշադրությամբ, պատվով և լավ վերաբերմունքով, բարձրացնելով նրա կարգավիճակը, լինի նա դուստր, կին, քույր կամ մայր: Իսլամը սահմանում է, որ և կանայք և տղամարդիկ մեկ ծագում ունեն: Ուստի, կանայք և տղամարդիկ մարդկայնորեն հավասար են: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «Օվ, մարդկությունն ակնածանք տաժեք ձեր Պահապան Տիրոջը,

ով արարել է ձեզ մեկ անհատից,
 արարել է նմանատիպ բնույթի,
 Նրա կողակիցը և նրանցից
 երկուսից, ցրված ինչպես սերմեր,
 անհամար տղամարդիկ և կանայք
 »: (Ալ-Նիսաա:1) Շատ այլ
 տարբերակներ ցույց են տալիս, որ
 Իսլամը արմատախիլ է անում
 տղամարդկանց և կանանց միջև
 գոյություն ունեցող
 տարբերությունը ի շահ
 մարդկային ընդհանուր արժեքի:

ԿՆՈՋ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԸ
 ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Այս սկզբունքը հիշում և
 հավանություն չէր տալիս
 Ջահիլիյայի և նախորդ ազգերի

կանանց կարգավիճակի սովորույթներին: Իսլամը եկավ պաշտպանելու կնոջը և դրեց նրան այն կարգավիճակում, որին նա չէր կարող հասնել հին և նախորդ ազգերի մեջ: Տասնչորս դար առաջ, որպես մայր, քույր կին և դուստր, Իսլամը կնոջը նշանակեց իրավունքներ, որոնց ստանալու համար արևմտյան կանայք մինչ այժմ ապարդյուն պայքարում են:

Իսլամը սահմանում է, որ կանայք և տղամարդիկ հավասար են կարգավիճակի և հեղինակություն մեջ և որ ոչինչ չի նսեմացնում կնոջը, այն պատճառով, որ նրանք կին են: Այս առումով, Մարգարեն

(Խ.ԱՂ.Ն) հաստատեց մի կարևոր կանոն, երբ նա ասաց. «Կանայք տղամարդկանց գործընկերներն են»:[\[16\]](#) Նա (Խ.Ա.Ո.Ն) միշտ հորդորում էր մահմեդականներին հոգ տանել կանանց: Նա ասաց իր ուղեկցորդներին. «Ես հորդորում եմ ձեզ հոգ տանել կանանց»:[\[17\]](#) Նա կրկնեց իր խորհուրդը հրաժեշտի ուխտագնացության ընթացքում, երբ նա դիմեց իր ազգի հազարավոր մարդկանց:

ԿՆՈՉ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԸ
ՉԱՀԻԼԻՅԱՅՈՒՄ

Եթե մենք ցանկանում ենք տարբերել կանոնները և այուները, որոնք բերել է Իսլամը բարձրացնելու և պատվելու կնոջը, ապա սկզբում մենք պետք է գիտակցենք հնագույն և ժամանակակից [18] ազգերի կնոջ կարգավիճակը, որպեսզի տեսնենք իրական խավարը, որը նա փորձել է և մինչ այժմ փորձում է: Այնուհետ մենք կգտնենք կնոջ կարգավիճակի իրականությունը, Իսլամի ուսմունքի և Իսլամական քաղաքակրթության ներքո:

Արաբները –ինչպես նշել է Գլուխ 1-ը- սովորություն ունեին կենդանի թաղել իրենց դուստրերին և զրկել նրանց

կյանքի իրավունքից, սակայն,
 Փառահեղ Ղուրանը
 քրեականացրեց և արգելեց այս
 գործողությունը, ինչպես
 Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց.

«Երբ իզական սեռի նորածնին
 կենդանի թաղված հարցնում են
 որ մեղքի համար են նրան
 սպանել»: (Ալ-Թակուիթ :8,9)

Բացի այդ, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)
 այն դարձրեց մեծագույն
 մեղքերից մեկը: Իբն Մասուդը,
 թող Ալլահը գոհանա նրանով,
 հաղորդեց. Ես հարցրեցի Ալլահի
 Մարգարեին (Խ.Ա.Ո.Ն). Ո՞ր
 մեղքն է ամենամեծը: Նա ասաց.

«Մրցակից ստեղծելը Ալլահին,
 չնայած միայն Նա է արարել ձեզ»:
 Ես ասացի. Ո՞րն է հաջորդը: Նա

ասաց. «Սպանել ձեր որդուն,
որովհետև նա պետք է կհասի ձեր
սնունդը ձեզ հետ »: Ես այնուհետ
հարցրեցի. **Ո՞րն է հաջորդը:** Նա
ասաց. «Գործել անօրինական
սեռական հարաբերություն ձեր
հարևանի կնոջ հետ»:[\[19\]](#)

ԿՆՈՉ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Իսլամը չի դադարում պահպանել
կնոջ միայն աշխարհ գալու
իրավունքը, **սակայն նույնպես կոչ
է անում բարի վերաբերմունք վաղ
տարիքից սկսած: Մարգարեն
(Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Ով
պատասխանատու է,
(փորձության մեջ է), իր**

դուստրերի համար և վերաբերվում է նրանց առաքինաբար, **ապա նրանք որպես վահան հանդես կգան նրա համար Դժոխքի Կրակից»**:[\[20\]](#) Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**)նույնպես պատվիրեց կրթել նրանց:Նա ասաց.«Ցանկացած տղամարդ, ով դուստր ունի, ում նա կրթում է պատշաճ, ուսուցանում է լավ բարքեր ... կստանա կրկնակի պարգև»:[\[21\]](#) Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**) սովորություն ուներ օր հատկացնել կանանց համար, որպեսզի խորհուրդ տար նրանց, հիշեցնեի նրանց և պատվիրեի նրանց հնազանդվել Ամենաբարձրյալ Ալլահին:[\[22\]](#)

Երբ դուստրը մեծանում և
 դառնում է չափահաս, Իսլամը
 նրան իրավունք է տալիս
 ընդունել, **կամ մերժել փեսացուին:**
 Նրան չպետք է պարտադրել
 ընդունել տղամարդու, **ուն նա չի**
ցանկանում: Այս առումով,
 Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.
 «Կինը, ով մինչ այդ ամուսնացած
 է եղել, Թայյիբ, ավելի շատ
 իրավունքներ ունի իր անձի
 հանդեպ, **քան նրա խնամակալը:**
 Եվ կույսին նույնպես պետք է
 հարցնել և նրա լռությունը
 ենթադրում է նրա
 համաձայնությունը:» **[23]** Նա
 նույնպես ասաց. «Ծառայող կնոջը
 չպետք է ամուսնացնել, առանց
 խորհրդակցելու նրան և կույսին

նույնպես չպետք է ամուսնացնել, միայն նրա թույլտվությունից հետո»: Մարդիկ հարցրեցին, «Օվ Ալլահի Մարգարե, ինչպե՞ս ենք մենք կարող իմանալ նրա թույլտվության մասին»: Նա ասաց. «Նրա լռությունը, ցույց է տալիս նրա թույլտվությունը:» [24]

Կնոջ ամուսնությունից հետո, Իսլամը լավ վերաբերմունք կոչ է անում նրան, քանի որ կնոջ նկատմամբ բարի վերաբերմունքը նշանակում է տղամարդու առաքինությունը և բարությունը: Օրինակ, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) հրապուրանքով ասաց. «Եթե տղամարդը ջուր է տալիս իր

կնոջը ընպելու, նա պարզևատրվում է»:[\[25\]](#) Եվ զգուշացնելով ասաց. «Օվ Ալլահ, ես մեղսավոր եմ հայտարարում նրան, ով չի պաշտպանում երկու թուլյերի իրավունքները, որոնց կոչում են որբ և կին»:[\[26\]](#)

Այս առումով, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) հանդիսանում էր գործնական օրինակ: Նա շատ բարի և մեղմ էր իր ընտանիքի հետ: Ալ-Ասուլադ իբն Յազիդ Ալ-Նակիլին հաղորդեց, որ հարցրեց Աիշային, (թող Ալլահը գոհանա նրանով). «Ի՞նչ էր սովորաբար անում Մարգարեն իր տանը»: Նա պատասխանեց. «Նա զբաղված էր լինում ծառայելու իր ընտանիքին

և երբ գալիս էր աղոթքի
 ժամանակը, նա գնում էր աղոթք
 անելու»:[\[27\]](#)

Եթե կինը ատում է իր ամուսնուն
 և չի կարող ապրել նրա հետ,
 Իսլամը նրան իրավունքն է տալիս
 լքել ամուսնուն, Կհուլի միջոցով
 (ամուսնալուծություն կնոջ
 ցանկությամբ): Իբն Աբասը
 հաղորդում է, որ Թաբիթ իբն
 Քեյսի կինը եկավ Մարգարեյի
 (Խ.Ա.Ո.Ն) մոտ և ասաց. «Օվ,
 Ալլահի Մարգարե, ես չեմ
 մեղադրում Թաբիթին իր
 բնավարության արատների կամ
 նրա կրոնի համար, սակայն, ես,
 լինելով մահմեդական, չեմ
 ցանկանում վարվել ոչ

իսլամական կերպով, եթե ես
մնամ նրա հետ»: Ալլահի
Մարգարեն ասաց նրան. «Արդյո՞ք
դու կվերադարձնես այգին, որը քո
ամուսինը տվել է քեզ որպես
օժիտ»: Նա ասաց. «Այո»: Այնուհետ
նա վերադարձրեց այգին
ամուսնուն և Մարգարեն խնդրեց
նրան ամուսնալուծվել կնոջից: [28]

Լրացնելով վերոհիշյալը, պետք է
ասել, որ Իսլամը ապահովում է
կնոջ նյութական անկախությունը
այնպես, **ինչպես տղամարդունը**:
Այսպիսով նա կարող է վաճառել,
գնել, վարձով տալ, վարձակալել,
արտոնել և նվիրաբերել և չի լինի
ոչ մի արգելք նրան, այնքան
ժամանակ, **որքան նա խելամիտ և**

բանական է: Այս ելնում է Ալլահի խոսքերից. «Եթե այնուհետ դուք գտնեք հնչեղ դատաստան նրանց մեջ, տվեք իրենց ունեցվածքը նրանց»: (Ալ-Նիսա :6)

Երբ Ում Հանի բինթ Աբու Թալիբը ապաստան տվեց անհավատ տղամարդուն և նրա եղբայրը, Ալին, թող Ալլահը գոհանա նրանով, պնդեց սպանել նրան, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) որոշում կայացրեց և ասաց. «Օվ, Ում Հանի, մենք ապաստան կտանք նրան, ում դու ես տվել ապաստան»: [29] Այսպիսով նա, կնոջը իրավունք տվեց ապաստան շնորհել ոչ մահմեդականներիին

պատերազմի և խաղաղ
պայմանների ընթացքում:

Ուստի, մահմեդական կանայք
պարկեշտ են, սիրելի, **հպարտ և**
պաշտպանված Իսլամի
ուսմունքների և առաքինի
Իսլամական քաղաքակրթության
ներքո:

ՄՏՐՈՒԿՆԵՐԻ և
ԱՇԽՃԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ
ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՉ

ՄՏՐՈՒԿՆԵՐԻ և
ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ
ՕՐԻՆԱԿՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Իսլամը պատվում և հոգ է տանում ստրուկներին և ծառայողներին և պատմության մեջ առաջին անգամ ճանաչում է նրանց իրավունքները- որոշ հին օրենքներում աշխատանքը նշանակեց ստրկությունը և կախվածություն, **մինչդեռ մյուսներում նշանակեց նվաստացում և դեգրադացիա – նպատակ ունենալով տնօրինել հասարակական արդարությունը և ապահովել արժանի կյանք նրանց համար: Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) կենսագրությունը Իսլամական քաղաքակրթության մեծության լավագույն վկայությունն էր, թե ինչպես է այն դիտում ստրուկներին և**

աշխատողներին, քանի որ նա
(**Խ.Ա.Ո.Ն**) ճանաչում էր նրանց
իրավունքները:

Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**) կոչ էր արել
գործատուներին մարդասիրաբար
և քաղաքավարությամբ
վերաբերել իրենց
ստրուկներին: Նա նույնպես կոչ
արեց գլխավոր նրանց, **լինել բարի և
ուժեղից վեր աշխատանք չտալ:**
Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**) ասաց.
«Ձեր ստրուկները ձեր
եղբայրներն են և Ալլահը դրել է
նրանց ձեր հրամանների ներքո:
Այսպիսով, ով ունի եղբայր իր
հրամանների ներքո, պետք է տա
նրան այն սննդից, որից նա է
սնվում և այն հագուստից, **որը նա**

է կրում: Մի խնդրեք նրանց,
ստրուկներին անել բաներ իրենց
ուժերից վեր և եթե դուք այդ
անում եք, ապա օգնեք
նրանց»: [30] Այսպիսով
Մարգարեյի «Ձեր ստրուկները
ձեր եղբայրեն
են» հայտարարությունը, եկավ
բարձրացնելու ստրուկների
աստիճանը մինչ եղբոր
աստիճանի, մի բան, որը երբեք
որևէ քաղաքակրթության մեջ
տեղի չէր ունեցել:

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նույնպես
գործատուներին
պարտավորեցրեց վճարել
աշխատողներին և ստրուկներին
իրենց ջանքերի համար, առանց

անարդարության և հետաձգման:
Նա (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Տուր
ծառային նրա վարձը, մինչ
կչորանա նրա քրտինքը»:[\[31\]](#)

Իսլամը զգուշացնում է
անարդարությունը ընդդեմ
աշխատողների:
Մարգարեն(Խ.Ա.Ո.Ն) մեջբերեց
Ալլահին, Փառքի Տիրոջը,
Ամենաբարձրյալին ասելով.
«Ալլահն ասաց, Ես դեմ կլինեմ
երեք անձանց Հարության Օրը... և
նա, ով վարձում է աշխատող և
ստանում է լիարժեք
աշխատանք, սակայն չի վճարում
նրան իր աշխատավարձը»:[\[32\]](#)
Այսպիսով, նա, ով աշխատողին
կամ ստրուկին

անարդարացիորեն է վերաբերվում, պետք է գիտակցի, որ Ալլահը դիտում է նրան և Հարության Օրը կլինի նրա դատավորը:

Գործատուն աշխատողին չպետք է ծանրաբեռնի, որը կարող է վնասել նրանց առողջությանը և որը ստիպում է աշխատելու մինչ անունակություն: Այս առումով, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Եթե դուք նվազեցնեք ստրուկների խնդիրները, պարզև կավելացվի ձեր արարքների գրքում, Հարության Օրը»: [33]

Ստրուկին մեղմությամբ վերաբերվելու իրավունքը, Իսլամական Օրենքի

խորհրդանիշն է: Այս առումով, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) կոչ է անում իր ազգին ասելով. «Նա, ով սնվում է իր ծառայի հետ, ավանակ է հեծնում շուկայում և կապում է նրա ոչխարը և կթում է այն, հպարտությունն չէ»: [34]

Քանի որ Մարգարեյի կյանքը հանդիսանում է իր բոլոր խոսքերի կիրառությունը, Աիշան, (թող Ալլահը գոհանա նրանով), հաղորդեց, որ Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) երբեք ձեռք չի բարձրացրել որևէ մեկին, ոչ կնոջ ոչ էլ ծառայի...» [35]

Աբու Մասուդ ալ- Անսարին հաղորդեց. Երբ ես հարվածում էի

իմ ծառային, ես իմ ետևից ձայն լսեցի, որը ասում էր. «Աբու Մասուդ, հիշիր, որ Ալլահը ավելի մեծ իշխանություն ունի քեզ վրա, քան դու նրա»: Ես շրջվեցի և տեսա Ալլահի Մարգարեյին (Խ.Ա.Ո.Ն): Ես ասացի. Ալլահի Մարգարե, ես նրան ազատ եմ արձակել հանուն Ալլահի: Այնուհետև նա ասաց. «Եթե դու այդ չանեիր, դարպասները Գժոխքի բացված կլինեին քեզ համար, կամ կրակը կայրեր քեզ»:[\[36\]](#)

Ծեծը, ոտքով կամ ձեռքով հարվածելը ստրուկների նախատինքն է, որը ժխտում է Ալլահը և Նրա Մարգարեն:

Այսպիսով, դաժան տիրոջ
լավագույն պատիժը նրան
անմիջապես իր ստրուկներից
զրկելն է և սա հանդիսանում է
Իսլամի մեծությունը և
Իսլամական
քաղաքակրթությունը:

Տալով ճշմարիտ
վկայություն, Մարգարեյի
ստրուկը, Անաս իբն Մալիքը
հաղորդեց. մարդկանց շրջանում
Ալլահի Մարգարեն **(Խ.Ա.Ո.Ն)**
ունեի լավագույն դիրքորոշումը:
Մեկ օր նա ինձ
հանձնարարության ուղարկեց և
ես ասացի Ալլահի անունով, **ես չեմ
գնա:** Ամեն դեպքում, ես մտադիր
էի անել այնպես, ինչպես

պատվիրել է ինձ Ալլահի
 Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն): Ես դուրս
 եկա, մինչ ես հանդիպեցի
 երեխաների, **ուվքեր խաղում էին
 փողոցում:** Ի դեպ, Ալլահի
 Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) եկավ
 այնտեղ և բռնեց ինձ պարանոցի
 ետևի մասից: Երբ ես նայեցի
 նրան, տեսա նրան ժպտալիս և նա
 ասաց. «**Ունայս արդյո՞ք դու
 գնացել ես այնտեղ, որտեղ ես եմ
 պատվիրել քեզ գնալ»:** Ես ասացի.
 Ալլահի Մարգարե, **այո ես գնում
 եմ:** Այնուհետ Անասը ասաց. Ես
 ծառայեցի նրան յոթ կամ ինը
 տարի, սակայն, ես չեմ հիշում, որ
 նա երբևէ ասել է ինձ որևէ բան,
 որը ես արել եմ, թե ինչու եմ այդ
 արել, կամ որևէ բանի մասին, որը

ես չեմ արել, թե ինչու ես չեմ արել այդ»:[\[37\]](#)

Ավելին, Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**) այն աստիճան էր հետաքրքրված իր ծառաների հոգացուլթյամբ, որ նա կոչ էր անում նրանց ամուսնանալ: Ռաբիահ իբն Քար Ալ- Ասլամին հաղորդեց, երբ ես ծառայում էի Մարգարեյին (**Խ.Ա.Ո.Ն**), նա կանչեց ինձ և հարցրեց, «Արդյո՞ք դու չես ցանկանում ամուսնանալ, **Ռաբիահ**»: Ես ասացի. Ես չեմ ցանկանում, որ որևէ բան ինձ շեղի իմ ծառայությունից: Ավելին, ես իմ կնոջը օժիտ տալու ոչինչ չունեմ, կամ որևէ վայր, որտեղ ես կարող եմ օթևան տալ կնոջը: Մարգարեն լուռ մնաց: Երբ նա

կրին ինձ տեսավ
 հարցրեց. «Արդյո՞ք դու չես
 ցանկանում ամուսնանալ
 Ռաբիահ»: Ես տվեցի նախկին
 նույն պատասխանը: Կրկին ինձ
 թույլ տալով, ես զղջացի իմ
 ասածի համար և կշտամբեցի ինձ.
 «Անեծք քեզ Ռաբիահ: Ալլահի
 անունով, Մարգարեն ավելի լավ
 գիտի քան դու, թե ինչ է լավ քեզ
 համար այս աշխարհում և
 հետագա և նա նույնպես ավելի
 լավ գիտի, քան դու, թե ինչ դու
 ունես: Ալլահի անունով, եթե
 Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) կրկին ինձ
 հարցնի ամուսնության մասին, ես
 դրական պատասխան
 կտամ»: Կարճ ժամանակ
 անց, Մարգարեն կրկին հարցրեց

ինձ, «Արդյո՞ք դու չես ցանկանում
ամուսնանալ Ռաբիահ»: Oh,
այո, Ալլահի Մրագարե, ես
պատասխանեցի, սակայն ով
կամուսնանա ինձ հետ, երբ ես այն
իրավիճակում եմ, **որ դու
գիտես**: Այնուհետ նա ասաց. Գնա
այսինչի ընտանիք, ով Ալ-Անսար
ընտանիքից է ...» [\[38\]](#)

Ստրուկների և աշխատավորների
վերաբերմունքով, Իսլամական
քաղաքակրթության մեծություներ
այնքան ակնհայտ դարձավ, երբ
մենք տեսանք, որ Մարգարեն
(**Խ.Ա.Ո.Ն**) ներառում էր
անհավատներին: Մի երիտասարդ
հրեա պատանի ծառայում էր
Մարգարեյին (**Խ.Ա.Ո.Ն**) և նա

հիվանդացավ: Այսպիսով
 Մարգարեն գնաց նրան
 այցելության: Նա նստեց նրա
 գլխավերևում և խնդրեց նրան
 ընդունել Իսլամ: Տղան նայեց իր
 հորը, ով նստած էր այնտեղ;
 վերջինս ասաց նրան;
 Հնազանդվիր Աբու-ալ-Քասիմին
 և պատանին ընդունեց
 Իսլամ: Մարգարեն
 (Խ.Ա.Ո.Ն) դուրս եկավ ասելով.
 «Փառք Ալլահին. Ով փրկեց
 պատանուն Դժոխքի
 կրակից»: [39]

Հետևյալը ստրուկների և
 աշխատավորների մի քանի
 իրավունքներն են, որոնք
 համախմբել է Իսլամը և կիրառել է

Իսլամի Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**)
խոսքով և արարքով այն
ժամանակ, երբ ոչնչից տեղյակ
չէին, բացառությամբ
անարդարության, **ճնշման և**
բռնապետության: Այս իսկապես
արտացոլում է մեծություն:

ՀԻՎԱՆԴՆԵՐԻ և ՀԱՏՈՒԿ
ԿԱՐԻՔԻ ՄԱՐԴԿԱՆՑ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ներածություն

Իսլամը և իսլամական
քաղաքակրթությունը
յուրահատուկ մոտեցում ունի
հիվանդների և հատուկ կարիք
ունեցող մարդկանց
նկատմամբ: Այս մոտեցումը

սկսվում է նվազեցնելով նրանց
որոշ օրինական
պարտավորվածությունները,
ինչպես հայտնում են
Ամենաբարձրյալ, Ամենագոր
Ալլահի խոսքերը. «Ոչ մի մեղք
գոյություն չունի կուլյրի, ոչ էլ
բնածին կադի, ոչ էլ
հիվանդությանը չարչարվածի
վրա»: (Ալ-Նուռ :61), (Ալ- Ֆաթհ
:17) Մոտեցումը ավարտվում է
հույսով և նրանց ֆիզիկական և
հոգեբանական իրավունքների
պահպանությամբ:

ՄԱՐԳԱՐԵՅԻ
ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔԸ
ՀԻՎԱՆԴՆԵՐԻՆ

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) սովորություն ուներ շտապ այցելել հիվանդին, եթե նա լսում էր հիվանդության մասին, չնայած, որ Մարգարեն շատ զբաղված էր և ուներ շատ մտահոգություններ: Նրա այցը ստիպողական կամ շինծու չէր, սակայն նա պարտավորվածություն էր զգում հիվանդների նկատմամբ, ինչու չէ՞քանի որ նա (Խ.Ա.Ո.Ն) հիվանդի այցելությունը դարձրել է վերջինների իրավունքները: Նա (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Մահմեդականի իրավունքը մեկ այլ մահմեդականի հանդեպ հինգն են....այցելություն հիվանդին»: [40]

Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**) ուսուցիչ և օրինակ էր: Նա սովորություն ուներ մեղմելու հիվանդի ճգնաժամը և հիվանդությունը, արտահայտելով իր կարեկցանքը, հոգատարությունը և սերը արհեստականորեն, **ուստի հիվանդին երջանկացնում էր**: Այս առումով, Աբդուլլահ իբն Ումարը հաղորդեց. Սաադ իբն Ուբադահը հիվանդացավ և Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**) Աբդ-ալ-Ռահման իբն Աուֆի, Սաադ իբն Աբու-Ուաքաասի և Աբդուլլահ իբն Մասուդի, թող Ալլահը գոհանա նրանցով, **այցելեց նրան տեղեկանալու իր առողջության մասին**: Երբ նա եկավ նրա մոտ, տեսավ նրան շրջապատված

ընտանիքով և նա հարցրեց,
 «Արդյո՞ք նա կնքել է
 մահկանացուն»: Նրանք ասացին.
 «Ոչ, օվ Ալլահի Մարգարե»: Մարգարեն հեկեկաց և երբ
 մարդիկ տեսան Ալլահի
 հեկեկացող Մարգարեյին
 (Խ.Ա.Ո.Ն) նրանք բոլորը
 հեկեկացին: Նա ասաց. «Արդյո՞ք
 դուք լսում եք, Ալլահը չի
 պատժում արցունք թափելու
 համար, ոչ էլ սրտի վշտի, սակայն
 նա պատժում կամ
 պարզևատրում է Իր
 Գթասրտությունը սրան»: Նա
 նշում է իր լեզուն»: [\[41\]](#)

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)
 սովորություն ուներ նաև աղոթք

անել հիվանդների համար և
ավետիս քերել նրանց, որ նրանք
կպարզևատրվեն հիվանդության
դիմաց, որը չարչարում է նրանց,
ուստի նրանց հանգստացնում և
տալիս բավարարության
զգացում: Ումն Ալ-Ալան[42]
հաղորդեց. Ալլահի Մարգարեն
(Խ.Ա.Ո.Ն) այցելեց ինձ, երբ ես
հիվանդ էի: Նա ասաց. «Եղիբ
ուրախ Ում Ալ- Ալա, քանի որ
Ալլահը հեռացնում է
մահմեդականի մեղքերը իր
հիվանդությանը, ինչպես կրակը
հեռացնում է ոսկու և արծաթի
մնացորդները»:[43]

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ձգտում էր
թերևսացնել հիվանդներին և այն

հեշտացնել նրանց համար: Այս առումով Չաբիբ իբն Աբդուլլահը, (թող Ալլահը գոհանա նրանով), ասաց. «Մենք գնացել էինք ճանապարհորդության և մեզանից մեկը վիրավորվեց: Ավելի ուշ, նա երազխաբություն ունեցավ: Նա հարցրեց իր ուղեկցորդներին, «Արդյո՞ք, նա կարող է տայամմում կատարել, այսինքն տրորել ձեռքերը և ոտքերը փոշով»: Նրանք ասացին. «Ոչ, եթե դու ջուր ունես»: Նա դուստ, լոզանք, արեց և կնքեց մահկանացուն: Երբ նրանք եկան Ալլահի Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) մոտ, նրանք հաղորդեցին պատահածը: Նա ասաց. «Նրանք

սպանեցին նրան; Ալլահը կսպանի
 նրանց: Արդյո՞ք չեք կարող
 հարցնել, **երես դուք տեղյակ չեք:**
 Տգետ անձի փրկությունը
 հարցումն է: Նա կարող էր
 թայամնում անել և կարող էր ջուր
 զցել վերքին կամ փաթաթել այն
 որևէ բանով և սրբել այդ
 հատվածը և լվանար իր մարմնի
 մնացած հատվածը»: [\[44\]](#)

Ավելին, Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**)
 սովորություն ուներ տեսնել
 հիվանդների կարիքները և քայլել
 նրանց հետ, **մինչ պահանջների
 բավարարելը:** Մի կին, ով ուներ
 մասնակի հոգեկան խանգարում,
 մեկ օր եկավ նրա մոտ և ասաց.
 «Օվ Ալլահի Մարգարե, ես որևէ

բան եմ ցանկանում քեզանից»:
 Նա ասաց. «Օվ այսինչի մայր, տես
 թե փողոցի որ հատվածում դու
 կցանկանաս կանգնել և զրուցել,
 այնպես, որ ես ի վիճակի լինեմ
 տեսնել քո կարիքները»: Նա
 ճանապարհի մի կողմը կանգնեց
 նրա հետ, մինչ նա ստացավ իր
 ցանկացածը: [45]

Նույնպես, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)
 հիվանդներին և հատուկ
 կարիքավորներին դեղորայքի
 իրավունք ընձեռնեց, քանի որ
 մարմնի ներքին և արտաքին
 ապահովությունը Իսլամի
 նպատակն է: Երբ անապատի
 արարները հարցրեցին
 Մարգարեյին (Խ.Ա.Ո.Ն)

դեղորայքի մասին, նա
 պատասխանեց «Օգտվեք
 դեղորայքային բուժումից, քանի
 որ Ալլահը չի արարել ախտ,
 առանց դրա բուժման միջոց
 նշանակելու, բացառությամբ մեկ
 ախտի, որը կոչվում է
 ծերություն»:[\[46\]](#)

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) չի մերժում
 Մահմեդական կնոջը բուժել
 մահմեդական տղամարդուն: Նա
 թույլատրեց Ռուֆայդային, Ասլա
 ցեդի կնոջը, բուժել Սաադ իբն
 Մուլազին, երբ նա վիրավորվել էր
 Ալ-Քանդաք ճակատամարտի
 ժամանակ: Նա, (Թող Ալլահը
 գոհանա նրանով), սովորություն
 ուներ բուժել վիրավորներին և

Ծառայել կարիքավոր մահմեդականներին:[\[47\]](#)

Գործնականորեն, Մարգարեն
(**Խ.Ա.Ո.Ն**) դրականորեն էր
վերաբերվում Ամր իբն Ալ-
Ջամուհին: Ամրը հատուկ
կարիքով մարդ էր: Նա կաղում էր:
Նա ուներ չորս որդի, ովքեր
Մարգարեյի (**Խ.Ա.Ո.Ն**) հետ
մասնակցում էին
ճակատամարտերին: Ուլուդ
ճակատամարտի օրը, Ամրը
ցանկություն հայտնեց գնալ,
սակայն նրա որդիները նրան
խորհուրդ տվեցին մնալ տանը:
Նա գնաց Մարգարեյի (**Խ.Ա.Ո.Ն**)
մոտ և ասաց նրան, որ իր
որդիները ցանկանում են կանխել

նրա մասնակցությունը
ճակատամարտին: «Սակայն,
Ալլահի անունով, ես ցանկանում
եմ նահատակվել այնպես, որ ես ի
վիճակի լինեմ կաղ զբոսնել
Դրախտում», **ասաց**

Ամրը: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)
պատասխանեց. «Ալլահը
Ջիհադը, սուրբ պայքարը, չի
պարտադրել քեզ»; և նրա
որդիներին նա ասաց. «Ո՞րն է
խնդիրը, եթե դուք թույլ տաք
նրան գնալ: Հնարավոր է որ
Ալլահը օրհնի նրան
նահատակությամբ»: **Ամրը**
Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) հետ
Ուհուդի օրը գնաց
ճակատամարտ և այնտեղ կնքեց
իր մահկանացուն: Այնուհետ,

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.
«Ալլահի անունով, ձեր մեջ
գոյություն ունեն այնպիսիք,
ովքեր եթե երդվեն Ալլահի
անունով, Նա կլրացնի նրանց
աղոթքները, նրանցից է Ամր իբն
Ալ-Չամուհր: Ես տեսնում եմ
նրան կաղ ոտքով Դրախտում
զբոսնելիս»:[\[48\]](#)

Սա է հիվանդների և հատուկ
կարիք ունեցող մարդկանց
վիճակը Իսլամի և Իսլամական
քաղաքակրթության մեջ:

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
Ի ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ
ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՉ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Իսլամական օրենքի ներքո ոչ մահմեդական փոքրամասնությունները ստանում են այնպիսի իրավունքներ և արտոնություններ, որ մյուս փոքրամասնությունները չունեին որևէ այլ օրենքի և երկրի դեպքում: Մահմեդական համայնքի և ոչ մահմեդական փոքրամասնության փոխհարաբերությունները հիմնված են Ալլահի կանոնի վրա, որն ասում է. «Ալլահը չի արգելում ձեզ կապված նրանց հետ, ովքեր չեն մարտնչում ընդդեմ ձեր հավատքի, ոչ էլ քշում են ձեզ ձեր

տներից, վերաբերվել բարի և արդար, քանի որ Ալլահը սիրում է նրանց, ովքեր արդար են»։ (Ալ-Մուսթահանահ :9)

Հետևյալ տարբերակը հաստատել է էթնիկ և օրինական հիմքը, ըստ որի մահմեդականները պետք է վերաբերվեն ոչ մահմեդականներին, մասնավորապես բարությունը և արդարությունը այն բոլորի հետ, ովքեր թշնամություն չեն տածում նրանց դեմ։ Մինչ Իսլամը մարդկությունը անտեղյակ էր այս կանոններին։ Իսլամից հետո այն ապրեց դարեր, սակայն տուժեց դրանց բացակայության սարսափներից։ Այն մինչ այժմ

ակնկալում է այն օրը, երբ այն
կարող է կիրառվել
ժամանակակից
հասարակություններում, սակայն
ապարդյուն, շնորհիվ կրքի,
Ֆանատիկության և
ռասայականության:

**ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ,
ՀԱՎԱՏՔԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ
ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ**

Իսլամական օրենքը հաստատել է
մի քանի իրավունքներ և
արտոնություններ ոչ-
Մահմեդական
փոքրամասնությունների համար:
Ամենակարևորներից մեկը,
միզուցե, հավատքի

ազատությունն է, որը Ալլահը
 հաստատել է ասելով. «Գոյություն
 չունի պարտադրանք կրոնի մեջ»:
 (Ալ-Բակարա: 256) Սա նույնպես
 արտացոլվել է Մարգարեյի
 (Խ.Ա.Ո.Ն) նամակի մեջ, որը
 ուղղված էր Յեմենում գտնվող
 Գրեթի մարդկանց, **որտեղ նա
 նրանց հրավիրում էր Իսլամի:Նա**
 (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «և հրեան և
 քրիստոնյան, ով ընդունում է
 Իսլամ, դառնում է
 հավատացյալներից մեկը,
 ունենալով իրենց իրավունքները և
 պարտավորությունները և նրան,
 ով մնում է հրեա կամ քրիստոնյա,
 չպետք է ստիպել թողնել իր կրոնը
 ...» [\[49\]](#) Ինչպես Իսլամական
 օրենքը թույլատրում է ոչ

մահմեդականներին վայելել
հավատքի ազատությունը, այնպես
էլ ընդունում է կանոններ,
որպեսզի պահպանի իրենց
կյանքերը, հիմնավորվելով, որ
նրանք մարդկային էակներ են,
ովքեր ունեն կյանքի և գոյության
իրավունք: Այս առումով,
Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)ասաց.«ով
սպանում է պայմանավորված
մարդուն,(ոչ մահմեդականին, ում
պաշտպանում է պետությունը
կամ համաձայնագիրը), չի շնչի
Դրախտի հոտը»:[50]

ԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄ, ԸՆԴԴԵՄ ՈՉ
ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ ԴԵՄ
ԱՐՎԱԾ ԱՆԱՐԴԱՐՈՒԹՅԱՆ

Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**) զգուշացրեց ընդդեմ ոչ մահմեդականների դեմ կատարվող

անարդարությունների և նրանց իրավունքների նվազման: Նա խոսք տվեց լինել անարդարի ախոյանը: Նա ասաց.

«Չզուշացեք, եթե որևէ մեկը ճնշում է պայմանագիր կնքած մարդուն, կամ նվազեցնում նրա իրավունքը, կամ պարտադրում է նրան իր հնարավորություններից վեր աշխատել կամ առանց համաձայնության նրանից որևէ բան է վերցնում, ես կմիջնորդեմ նրա համար Դատաստանի Օրը»: [\[51\]](#)

Այս առումով, Մարգարեյի
(Խ.Ա.Ո.Ն) լավ օրինակներից է
այն, ինչ պատահեց Ալ- Անսարի
հետ Քայբարում, երբ Աբդուլլահ
իբն Սահլ Ալ- Անսարին, թող
Ալլահը գոհանա նրանով,
սպանվեց Հրեաների երկրում:
Շատ հավանական էր, որ
հրեաներից մեկն էր նրան
սպանել: Ամեն դեպքում,
գոյություն չունեի վկայություն:
Ուստի, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)
Հրեաներին պատժի չենթարկեց,
սակայն նա խնդրեց նրանց
երդվել: Սահլ իբն Աբու Հաթմանը,
թող Ալլահը գոհանա նրանով,
հաղորդեց, որ իր մի քանի
ցեղակիցներ գնացին Քայբար և
անհայտացան և այնուհետ

նրանցից մեկին սպանված գտան:
 Նրանք ասացին մարդկանց, ում
 մոտ գտնվեց դիակը, «Դուք
 սպանել եք մեր ուղեկցորդին»:
 Այդ մարդիկ ասացին. «Մենք ոչ
 սպանել ենք նրան, ոչ էլ տեղյակ
 ենք ոճրագործից»: Հարազատից
 զրկված խուճբը գնաց մարգարեյի
 մոտ և ասաց. «Օվ, Ալլահի
 Մարգարե, մենք գնացինք
 Քայբար և մեզանից մեկին
 սպանված գտանք»: Մարգարեն
 ասաց. «Թող ձեզանից ավագը
 առաջ գա և խոսի»: Այնուհետ
 Մարգարեն ասաց նրանց, «Բերեք
 ձեր ապացույցները ոճրագործի
 դեմ»: Նրանք ասացին. «Մենք ոչ
 մի ապացույց չունենք»:
 Մարգարեն ասաց. «Այդ դեպքում

ամբաստանյալները
կերդվեն»: Նրանք ասացին. «Մենք
չենք ընդունում հրեաների
երդումները»: Ալլահի
Մարգարեյին դուր չեկավ, որ
սպանվածի արյան գումարը
պետք է կորչի առանց
փոխհատուցման, ուստի,
հանգուցյալի բարեկամներին,
որպես Դիյա, (արյան գումար), նա
վճարեց հարյուր ուղտ Չաքյաթի
ուղտերից»: [52]

Այստեղ, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ար
եց այն, ինչ ոչ ոք նույնիսկ չէր
կարող պատկերացնել, նա ինքը
մահմեդականների ֆոնդից
վճարեց արյան գումարը,
որպեսզի հանգստացնի Ալ-Անսար

ցեղի անհանգստությունը, **առանց հրեաների դեմ անարդարության: Այսպիսով, Իսլամական պետությունը ստանձնեց բեռը, այնպես, որ կասկածելի կանոնը չդրվի կիրառության հրեայի կողմից:**

**ՈՉ ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ
ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ**

Իսլամական օրենքը երաշխավորում է ոչ մահմեդականների միջոցների պաշպանության իրավունքը: Այն արգելում է անարդար կերպով վերցնել կամ զավթել այս միջոցները. գողությանը, **յուրացմա**

մը և անարդարության
ցանկացած տեսակով վնաս
հասցնել: Մա գործնականորեն
կիրառում էր Մարգարեն
(Խ.Ա.Ո.Ն) Նաջրահ ժողովրդին
արված խոստումով, քանի որ նա
ասաց. «Նաջրահի ժողովուրդը և
նրանց շրջապատող տարածքները
կլինեն Ալլահի և Նրա Մարգարե
Մուհամմեդի պաշտպանության
ներքո; նրանց միջոցները, կրոնը,
առևտուրը և ամեն փոքրը կամ
մեծը նույնպես կլինեն
ապահով...» [\[53\]](#)

Ավելին, ոչ մահմեդական
փոքրամասնությունը ուներ
պետական գանձարանից Բեյթ Ալ-
Մեյ, Միջոցների Տուն, օգտվելու

իրավունք, որը երաշխավորում էր Իսլամական պետությունը- հաշմանդամության, ծերության կամ աղքատության դեպքերում, քանի որ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Յուրաքանչյուրը ձեզանից պահապան է և պատասխանատու է իր խնամքի համար»,[\[54\]](#) հաշվի առնելով, որ նրանք քաղաքացիներ են այնպես. Ինչպես մահմեդականները և պետությունը պատասխանատու է նրանց բոլորի համար Ամենաբարձրյալ Ալլահի առջև:

Այս առումով, Աբու Ուբայդը[\[55\]](#) հաղորդեց իր Ալ- Ամուլալ, միջոցներ, գրքի մեջ Սաիդ իբն Ալ- Մուսայբու[\[56\]](#)

հեղինակությանը, որ նա
ասաց. «Ալլահի Մարգարեն
(Խ.Ա.Ո.Ն) տվել էր ողորմություն
Հրեա ընտանիքին, այսպիսով
ողորմություն կարելի է տալ
նրանց»: [57]

Այս առումով Իսլամի մեծությունը
և Իսլամական
քաղաքակրթության
մարդկայնությունը
արտահայտում է մի
պատմություն, որը նշվել է
Սուննայում, Մարգարեյի
պատումների գրքերի մեջ:
Պատմությունը ասում է, որ, երբ
Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) առջև
հուղարկավորության թափոք էր
անցնում, նա ոտքի կանգնեց: Երբ

նրան ասացին, որ այդ հրեայի
հուղարկավորություն է, նա
ասաց. «Արդյո՞ք նա ապրող էակ,
հոգի չէ»: [58]

Հետոյալ օրինակները
հանդիսանում էին ոչ
մահմեդականների իրավունքները
Իսլամի և Իսլամական
քաղաքակրթության մեջ: Կանոնը
հարգանք է տաժում
յուրաքանչյուր մարդ էակի
հանդեպ, քանի դեռ նա չի գործել
անարդարության կամ
թշնամություն:

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ

ՔԱԴԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՉ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Իսլամը ունի իրատեսական հեռանկար կենդանիների մասին, որը հիմնված է նրանց կարևորության վրա կյանքում և նրանց օգտակարության մարդկային էակների համար և համագործակցության մեզ հետ, կառուցելու տիեզերքը, **որպեսզի կյանքը շարունակվի**: Այս վկայում են Սուրբ Ղուրանի շատ սուրաներ, որոնք Ալլահը կոչել է կենդանիների անունով, ինչպիսիք են Կով, Եղջերավոր Անասուն, **Մեղու և այլն**:

Սուրբ Ղուրանը մեջբերում է կենդանիների մեծարման ապացույց, **նշելով իրենց կանգուն և տեղին դիրքերը մարդու կյանքում:** Ամենագոր Աստվածը ասաց. «Եվ կենդանուն Նա արարել է ձեր համար, մարդիկ. Նրանցից ձեզ բխում է ջերմություն և բազմաթիվ օգուտներ, **և նրանց մսից դուք սնվում եք:** Եվ դուք պետք է ունենաք հպարտության զգացում և գեղեցկություն նրանց մեջ, երբ դուք քշում եք նրանց տուն երեկոյան և ինչպես տանում նրանց դուրս արոտավայր, **առավոտյան:** Եվ նրանք կրում են ձեր ծանր բեռները հողեր, որ դուք չեք կարող այլ կերպ հասնել,

բացառությամբ հուսահատ
հոգիների, քանի որ ձեր Տերը
իրոք, Ամենաբարին,
Ամենագթասիրտն է»:(Ալ-Նահլ
:57)

ՈՐՈՇ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ
ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՉ

Իրավունքներից մեկը, որը
սահմանել է Իսլամը կենդանիների
համար, Իսլամական
օրենսդրության մեջ, նրանց
չվնասելն է: Չարհիրը, (թող Ալլահը
գոհանա նրանով) հաղորդեց, որ
մեկ անգամ, Մարգարեն
(Խ.Ա.Ո.Ն)անցավ մի կենդանու

կողքով, որի դեմքին դրոշմ կար, այսպիսով նա ասաց. «**Թող Ամենագոր Աստվածն անիծի այն մարդուն, ով դրոշմել է կենդանուն»**:[\[59\]](#) Աբդուլլահ Իբն Ումարը, (թող Ալլահը գոհանա նրանով), նույնպես հաղորդեց, որ «Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) անիծեց նրան, **ով անդամահատություն է արել կենդանուն»**:[\[60\]](#) Այսինքն, անդամահատել է նրա վերջույթները կամ մարմնի այլ մասերը, մինչ դեռ այն կենդանի է, որը նշանակում է, որ կենդանիներին վնասելը, տանջելը կամ նրանց նկատմամբ բարի չլինելը, ըստ Իսլամական Շարիաթի, **համարվում է ոճիր**:

Նույնպես, Իսլամը օրինականացրել է կենդանիների իրավունքները և արգելել է, հարամ, **փակի տակ պահել կամ սովամահ անել**: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Մի կին պատիժ է կրել կատվի պատճառով, որին նա փակի տակ էր պահել, **մինչ այն սատկել էր**: Նա մտավ Դժոխքի Կրակ այդ պատճառով, քանի որ նա ոչ սնել էլ նրան, ոչ էլ ջուր էր տվել, քանի որ նա փակի տակ էր պահել այն, ոչ էլ ազատ էր արձակել, որպեսզի այն սնվի երկրի վնասատուներից»: [\[61\]](#) Սահի Իբն Ալ-Հանգալիյան հադորդեց, որ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) անցավ մի ուղտի կողքով, որը սոված էր,

այսպիսով նա ասաց. «Վախեցեք
Ալլահից,երբ դուք զբաղվում եք
այս գազանների բեռով,
ղեկավարեք նրանց լավ, կամ
սնվեք նրանցով լավ»:[\[62\]](#)

Մարգարեն(Խ.Ա.Ո.Ն)նույնպես
պատվիրեց, որ այս
կենդանիներին օգտագործեն,
[ինչի համար նրանց արարել են:](#)
Նա սահմանեց կենդանիների
հիմնական օգտագործման
նպատակը,երբ նա ասաց. «Երբեք
մի օգտագործեք կենդանիների
մեջքը որպես ամբիոն: Ալլահը
արարել է նրանց տանել ձեզ
երկրներ,որ դուք ի վիճակի չեք
հասնել, բացառությամբ
հուսահատ հոգիների»:[\[63\]](#)

Իսլամական օրենսդրությունը
 նույնպես սահմանել է
 կենդանիների իրավունքների մի
 կես, ըստ որի նրանց չպետք է
 գործածել որպես թիրախ:
 Աբդուլլահ Իբն Ումարը, (թող
 Ալլահը գոհանա նրանով),
 անցնում էր մի տղամարդու
 հավաքույթի մոտով, ով կապել էր
 թռչունին և նետեր էր արձակում
 դրա վրա: Նա ասաց. «Ալլահը
 անեծք է դրել այն մարդու վրա, ով
 այդպես է վարվում: Մարգարեն
 (Խ.Ա.Ո.Ն) դատապարտեց այն
 մարդկանց, ովքեր որևէ կենդանի
 բան, վերցնում են որպես
 սպորտ»: [64] Կենդանիների
 իրավունքի մեկ այլ սահմանում է,
 լինել բարի և գթասիրտ նրանց

նկատմամբ: Այս ակնհայտ է Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) խոսքերի մեջ. «Մինչ մի տղամարդ քայլում էր ճանապարհով, նա սաստիկ ծարավ զգաց: Նա մոտեցավ ջրհորին, ներքև իջավ, ընպեց ջրից և դուրս եկավ: Այնուհետ նա տեսավ մի շուն, որը փնչացնում էր և լիզում էր ցեխը, չափազանց անսահման ծարավից: Տղամարդը ասաց իրեն», Այս շունը տառապում է միևնույն ծարավի իրավիճակից, ինչպես ես: «Այսպիսով, նա կրկին իջավ ջրհորը և իր կոշիկը լցրեց ջրով և պահեց այն իր բերանով և տվեց շանը: Այլահը երախտապարտ եղավ նրան այդ արարքի համար և ներեց նրան»: Մարդիկ ասացին.

«Օվ, Ալլահի Մարգարե, Արդյո՞ք մեզ տրված է վարձատրություն, կենդանիներին ծառայելու համար:» Նա ասաց. «Այո, գոյություն ունի վարձատրություն յուրաքանչյուր կենդանի էակի համար»: [65]

Աբդուլլահ իբն Ումարը մեկ անգամ հաղորդեց. «Մենք Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) հետ էինք, երբ նա դուրս եկավ ինչ որ բան անելու: Մենք մի թռչուն տեսանք երկու ձագուկներով, այսպիսով մենք վերցրեցինք փոքրիկ ձագուկներին: Թռչունը սկսեց սավառնել աղետալի իր երկու ձագերի կորստից: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) վերադարձավ և

ասաց. «Ո՛վ հասցրեց
հուսահատության այս թռչունին,
տանելով նրա փոքրիկ ձագերը:
Վերադարձրեք
ձագուկներին»: [66]

Իսլամական օրենսդրությունը
որպես կենդանիների
իրավունքների հոգացություն,
նույնպես պատվիրել է ընտրել
պարարտ արոտավայր նրանց
համար: Եթե այդ պարարտ հողը
հասանելի չէ, ապա
կենդանիներին պետք է տանել
մեկ այլ
վայր: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) այս
առումով ասաց. «Ամենակարող
Աստվածը բարի է և սիրում է
բարություն և բավարարվում է

բարությամբ: Նա նույնպես տալիս է բարության համար, այն, **ինչ չի տալիս որևէ այլ մեկին: Եթե դուք ծանրաբեռներ ասյ կենդանիներին բեռով, տարեք նրանց լավ արոտավայրեր: Եթե հողը պարարտ չէ, տարեք նրանց, մինչ նրանք առողջ են, մեկ այլ տարածք»:**[\[67\]](#)

Ամեն դեպքում, իսլամական օրենսդրության մեջ գոյություն ունի մեկ այլ աստիճան, որը ավելի բարձր և արժեքավոր է, քան գթասրտությունը, այն է թե ինչպես վերաբերվել կենդանիներին. **Իհսան կենդանիների հանդեպ և նրանց զգացմունքների հարգանք:**

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)

կիրառության մեջ դրեց սա, երբ
նա մեզ պատվիրեց չարչարանքի
չենթարկել կենդանիներին մսի
համար նրանց մորթի ժամանակ,
անկախ նրանից, թե այն

Ֆիզիկական տանջանք է, երբ
նրանց տանում են սպանդանոց
կամ դանակի անփայլությունը
կամ թուլատրությունը նրանց
տեսնել դանակը, **որը պետք է**

գործածեն: Այլապես այն կլինի,
կարծես կենդանուն պատճառում

են երկու մահ: Շադդադ Իբն
Աուսը ասաց. «Ես հիշում եմ

երկու պատում Մարգարեյից
(Խ.Ա.Ո.Ն), նա ասաց. «Իրոք,

Ամենագոր Ալլահը նախատեսել է
գերազանցություն ամեն բանում...

Եթե դուք սպանում եք, սպանեք լավ: Թող ձեզանից յուրաքանչյուրը, սրի սայրը և թող նա հանգստացնի կենդանուն, որին նա մորթում է»: [68]

Աբդուլլահ Իբն Աբբասը (թող Ալլահը գոհանա նրանով) նույնպես հաղորդեց, որ մի մարդ իր ոտքը դրել էր ոչխարի կողմը և սրում էր սայրը, դանակը, մինչդեռ ոչխարը դիտում էր նրան իր աչքերով: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նշեց. «Ինչու՞ դու չես սրում սայրը մինչ այդ: Արդյո՞ք դու ցանկանում ես խեղճ կենդանուն պատճառել երկու մահ:» [69]

Ակնհայտորեն սա ցույց է տալիս
կենդանու իրավունքները Իսլամի
մեջ: Հասարակության և
Իսլամական քաղաքակրթության
ներքո կենդանիները վայելում են
ապահովություն,
հարմարավետություն և
անվտանգություն:

ՇՐՋԱԿԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ
ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՉ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ամենագոր Ալլահը մարդու
համար շրջակա միջավայրը
արարել է մաքուր, անբիծ,
օգտակար և կոչ է արել նրան

պահպանել այն: Ալլահը նույնպես
կոչ է արել մտորել այն հրաշքի
մասին, որը Նա դրել է տիեզերքի
մեջ լավագույն տեսքով:

Ամենաբարձրյալ Աստվածն
ասաց. «Արդյո՞ք նրանք չեն
տեսնում երկինքը իրենց
վերևում.- Ինչպես ենք Մենք
արարել այն, զարդարել և ոչ մի
թերություն գոյություն չունի: Եվ
երկիրը-Մենք տարածել ենք այն և
սահմանել ենք լեռներ ամուր
կանգնած և արարել ենք այնտեղ
ամեն տեսակի գեղեցիկը,
ծաղկելու գույգերով»: (Քաֆ : 6,7)

ՄԱՐԴԸ և ՇՐՋԱԿԱ
ՄԻՋԱՎԱՅԻՐԸ

Ըստ այդմ, մահմեդականների և շրջապատող միջավայրի փոխհարաբերությունների միջև գոյություն ունի սեր և կապվածություն, **ներառելով անկենդանը և կենդանի արարածները**: Մահմեդականը այնուհետ գիտակցում է, որ միջավայրի պահպանությունը շահեկան է նրա համար այս կյանքում, որովհետև նա կունենա գեղեցիկ կյանք և հետագա կյանքում, **քանի որ Ալլահը նրան զթաարտաբար կվարձատրի դրա համար**:

Մարգարեյի շրջակա միջավայրի հեռանկարը գալիս է նշելու տիեզերքի համապարփակ

Ղուրանական գաղափարը, որը հիմնված է մարդու և բնության տարրերի փոխհարաբերության և այն հավատքի վրա, որ եթե մարդը չարաշահի կամ դատարկի բնության որևէ տարր, **ամբողջ աշխարհը ուղղակի կվնասվի:**

Օրինակներ, թե ինչպես է Իսլամական օրենսդրությունը ձգտում շրջակա միջավայրին.

Իսլամական օրենսդրությունը այս երկրի վրա գտնվող բոլոր մարդկանց համար սահմանել է ընդհանուր կանոն, **ըստ որի չպետք է վնասել տիեզերքը:** Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)ասաց. «Լա դարար, ուալա դիրար» կամ «Թող

չիհի վնաս կամ փոխհատուցված վնաս»:[\[70\]](#)

Այնուհետ, Իսլամական օրենսդրությանը հաջորդում են այլ բաներ, որոնք աղտոտում և վնասում են միջավայրը:

Մարգարեն(Խ.Ա.Ո.Ն)ասաց.

«Խոլսափեք երեք

գործողություններից, որոնք մարդկանց անեծքին են բերում.

Աղտոտել ջրի ակունքներում,

ճանապարհներին և

ստվերում:»[\[71\]](#)

Նույնպես, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)

կոչ արեց մաքրել

ճանապարհները: Աբու Սաիդ Ալ-

Բուդրին հաղորդեց, որ

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.
 «Չգուշացեք, խուսափեք նստել
 ճանապարհներին»: Նրանք,
 մարդիկ, ասացին. «Օվ, Ալլահի
 Մարգարե, Մենք չենք կարող
 չնստել ճանապարհներին, քանի
 որ դրանք վայրեր են, որտեղ մենք
 զրուցում ենք»; Մարգարեն ասաց.
 «Եթե դուք հրաժարվում եք,
 սակայն պետք է նստեք, ապա
 տվեք ճանապարհին իր
 իրավունքը»: Նրանք ասացին.
 «Ո՞րն է ճանապարհի իրավունքը,
 օվ Ալլահի Մարգարե»: Նա ասաց.
 «Իջեցրեք ձեր հայացքը,
 խուսափեք մյուսներից
 վնասելուց, վերադարձրեք բարևը
 և վայելեք ինչը լավ է և արգելեք
 ինչը չարիք է»: [\[72\]](#) Վերջին

խորհուրդը, որը նշել է այս պատուհանը, արձրևանոցն է ամենի համար, որը ներառում է վնասել մարդկանց, **ովքեր գործածում են ճանապարհները և փողոցները:**

Մրանից ավելին այն է, որ Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**) խոստացավ վարձատրություն, **միջավայրը մաքուր պահելու համար:** Նա ասաց. «Իմ մարդկանց արարքները, բարի և վատ, ներկայացվում են ինձ և ես համարում եմ ճանապարհի վրա գտնվող որևէ խոչընդոտի հեռացնելը նրանց բարի արարքներից և բաց թողած խորիսը առանց ծածկելու

մզկիթում, իրենց վատ
արարքներից»:[\[73\]](#)

Բացի այդ, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)
խնդրում է մահմեդականներին
մաքրել իրենց տները: Նա ասաց.
«Ալլահը լավն է և սիրում է ամենը
ինչ լավն է: Նա մաքուր է և սիրում
է մաքրությունը, Դուք պետք է
մաքրեք ձեր տները և չգնաք
Հրեաների հետքերով»:[\[74\]](#)

Այս հոյակապ ուսմունքները կոչ
են անում արժանապատիվ
կյանքի համար գերծ մնալ
ցանկացած աղտոտումից,
[անձեռնամխելի պահպանել](#)
[մարդու հիգիենան և](#)
[հոգեբանական առողջությունը:](#)

Որպեսզի ավելի արտահայտիչ պնդի պահպանել միջավայրը և նրա գեղեցկությունը, երբ նրան հարցրեց իր ուղեկցորդներից մեկը, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց «Ինչպե՞ս է, որ մարդը սիրում է իր հագուստը լավ տեսք ունենա և իր կոշիկները լավ տեսք ունենան, արդյո՞ք այդ հպարտություն է»: Նա ասաց. «Այլահը գեղեցիկ է և սիրում է գեղեցկությունը: Հպարտությունը նշանակում է մերժել ճշմարտությունը և մարդկանց վերևից նայել:» [75] Անկասկած գեղեցկությունը նրա համար է, որպեսզի պահպանել միջավայրը այնքան մաքուր և գեղեցիկ, [ինչպես Այլահն է արարել:](#)

Նույնպես, օժանելիք գործածելու
և նվեր տալու իր
առաջարկության մեջ, **մենք
մաքուր միջավայրի վկայության
կոչ ենք տեսնում**: Այս առումով
Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**) ասաց.
«Նա, ում տալիս են ծաղիկ, չպետք
է մերժի այն, քանի որ այն հեշտ է
կրել և հանելի է բույրով»:[\[76\]](#)

Հաշվի առնելով Իսլամի փառքը,
միջավայրը մաքուր պահելու
կիրառելի օրենքները, Մարգարե
Մուհամմեդը (**Խ.Ա.Ո.Ն**) ասաց.
«Երբ մահմեդականները ծառ են
տնկում, նրանք վաստակում են
բարեգործության պարգևը, այն
պտուղների համար, որը նա
տալիս է և նույնպես, ինչ

գողանում են, ինչ վայրի կենդանիները ուտում են, ինչ թռչունները ուտում են և ինչ մարդիկ վերցնում են դրանից, բարեգործություն է նրանց համար»:[\[77\]](#) Մեկ այլ խոսքերում նա ասում է, «Նրանց համար բարեգործություն է մինչ Աշխարհի Վերջը»:

Իսլամի հեքիաթայնությունը դրսևորվում է այն փաստի միջոցով, որ տնկելու պարզևր,որը միջավայրային ընկերական է, պետք է շարունակվի այնքան ժամանակ, որքան այս բույսը օգուտ է տալիս, նույնիսկ այն դեպքում, երբ այն անցնում է մեկ ուրիշի պատկանելություն, կամ

անձը, ով տնկել է այն կնքում է մահկանացուն:

Նմանապես, Իսլամական տվյալ օրենսդրությունը նշում է անմշակ հողերի հերկելու

օգուտները: Մարգարեն

(Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Ցանկացած մեկը, ով վերակենդանացնում է մահացած հողը, ունի իրավունք դրա վրա» նկատի ունեն պարզև և «եթե գազանները և թռչունները սնվում են դրանից, նա, ով հերկել է կունենա այդ, որպես սադակահ»: [78]

Եվ քանի որ ջուրը միջավայրի ամենակարևոր աղբյուրներից է, այն խնայողաբար գործածելը և

մաքուր պահելը Իսլամի երկու կարևոր խնդիրներից է; Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) խուրհուրդ է տալիս մահմեդականներին խնայող լինել, երբ օգտագործում են ջուրը, նույնիսկ, **եթե այդ ջուրը առատ է**: Աբդուլլահ Իբն Ումարը հաղորդեց, որ Մարգարեն անցնում էր Սաադ Իբն Աբի Ուաքքասի [\[79\]](#) կողքով, երբ նա լվացում էր կատարում և ասաց. «Ի՞նչ է այս ավելցուկը: Եվ վերջինս պատասխանեց, **արդյո՞ք լվացում կատարելը շռայլություն է**: Նա ասաց. Այո, նույնիսկ եթե դու այդ անում ես վազող գետի մոտ»: [\[80\]](#)

Նույնպես, Նա կոչ էր անում,
չադտոտել ջուրը, կամ միզել
լնացած ջրի մեջ:[\[81\]](#)

Սա է Իսլամի միջավայրի և
Իսլամական քաղաքակրթության
հեռանկարը: Սա տեսակետ է, որը
հավատում է, որ ըստ տիեզերքի
Աստծո կանոնների, որը Ալլահը
արարել է լավագույն կերպարով,
միջավայրի տարբեր
ասպեկտները արձագանքում են,
[ինտերգրվում և](#)
[համագործակցում են միմյանց](#)
[հետ: Այսպիսով, Յուրաքանչյուր](#)
[Մահմեդական պետք է պահպանի](#)
[իր գեղեցկությունը:](#)

ԷԹԻԿԱՅԻ և ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ
ԿԱՐևՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՉ

Էթիկան և արժեքները հանդիսանում են Իսլամական քաղաքակրթության բարոյական և հեզևոր գործոններ: Նույնպես, հանդիսանում են ցանկացած քաղաքակրթության էությունը և հիմքը: Միևնույն ժամանակ, նրանք ապահովում են իրենց գոյատևման գաղտնիքը և ճկունությունը ամբողջ պատմության և սերունդների ընթացքում: Եթե մեկ օր այս գործոնը վերանա, մարդը կկորցնի իր բարոյական ջերմությունը, որը

հանդիսանում է կյանքի ոգի և գոյություն, գթասրտությունը կհեռանա իր սրտից, նրա խիղճը ի վիճակի չի լինի խաղալ իր դերը, նա այլևս չի գիտակցի իր և իր գոյության ճշմարտությունը և նա պարտավորված կլինի նյութական սահմանափակումներով, **որից նա չի կարող փախչել:**

ՀՆԱԳՈՒՅՆ

**ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
և ԷԹԻԿԱՆ**

Ինչպես ապացուցել են արևմտյան գիտնականները և մտածողները, **հնագույն և ժամանակակից քաղաքակրթությունները չունեն**

ոչ մի կարևոր ներդրում կամ հաստատուն դեր էթիկայի և արժեքների մեջ: Անգլիացի հեղինակ Ջուդը ասում է. «Ժամանակակից քաղաքակրթությունը ոչ մի հավասարակշռություն չունի հզորության և բարոյականության միջև, քանի որ բարոյականությունը ավելի ետամնաց է, քան գիտությունը: Բնագիտությունը մեզ տվել է ահռելի ուժ, սակայն մենք կիրառում ենք այդ մանուկների և հրեշների գիտակությանը... Ետամնացությունը հանդիսանում է մարդկային սիսալ, որպեսզի հասկանալ տիեզերքի մեջ իր դիրքի ճշմարտությունը և

Ժխտելու աշխարհի արժեքները,
որը ներառում է բարությունը,
ճիշտը և գեղեցկությունը»:[\[82\]](#)

Ալեքսիս Բերրոլը ասաց.

«Ժամանակակից քաղաքում,
մենք հազվագյուտ ենք տեսնում
անհատներ, ովքեր որդեգրել են
բարոյական

կատարելություն, չնայած

գեղեցկության էթիկան

գերազանցում է գիտությանը և

արվեստին, քանի որ այն

քաղաքակրթության հիմքն է»:[\[83\]](#)

Փաստորեն, միայն Իսլամական
քաղաքակրթությունն է լիարժեք
իրավունք ընձեռել էթիկայի և
արժեքների գործոնին, որը
հիմնականում հաստատվել է

արժեքների և բարոյականության վրա և մարգարեն եկել է առանձնապես կատարյալ դարձնելու բարոյականությունը, այն բանից հետո, երբ ազգերը և քաղաքակրթությունները դրանք մասնատել, [ցրել և արհամարհել են](#):

Տվյալ էթիկան և արժեքները չեն հանդիսանում դարերի մտավոր զարգացման արդյունքն, այլ Ամենաբարձրյալ Ալլահը լուսաբանել և կիրառելի է դարձել Իսլամի Մարգարեյի, Մուհամմեդի ([Խ.Ա.Ո.Ն](#)) միջոցով: Այսպիսով, [Իսլամական օրենքը դրանք ամրագրել է տասնհինգ դար առաջ](#):

ՀԱՎԱՏՔԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Կրոնական ազատության և
Իսլամում խոսքի ազատության
պարզ և հիմնական կանոնի մեջ,
Ամենաբարձրյալ Աստվածն ասում
է. «Թող ոչ մի պարտադրանք չլինի
կրոնի մեջ, ճշմարտությունը
պարզ առանձնանում է Միալից»:
(Ալ- Բակարա :256) Մարգարեն
(Խ.Ա.Ո.Ն) և մահմեդականները
նրանից հետո, ոչ ոքի չեն
պատվիրել ստիպողաբար
ընդունել Իսլամ: Ոչ էլ նրանք
ստիպել են մարդկանց նմանվել
մահմեդականներին, որպեսզի
խուսափեն տանջանքից և մահից:
Ինչպես կարող էին նրանք անել

այդ և նրանք քաջատեղյակ էին,
որ, եթե որևէ մեկը Իսլամ է
ընդունում ճնշման տակ,
Դատաստանի Օրը նրա Իսլամը
անարժեք է դառնում, **որը ձգտում
է գիտակցել յուրաքանչյուր
Մահմեդականը:**

Նշվել են վերոհիշյալ հատվածի
հայտնությունն պատճառները. Իբն
Աբբասը ասաց. «Հելփեր ցեղի
կանայք, ում արու զավակները
միշտ մանուկ հասակում
մահկանացու էին
կնքում, սովորություն ունեին
երդվել, դաստիարակել իրենց
արու զավակներին ինչպես
Հրեաներ, **եթե նրանք կենդանի
մնան:** Երբ վտարեցին Բանու-

Նադիր ցեղը, նրանց մեջ կային
Հելփերների երեխաներ:
Հելփերները ասացին.«Մենք չենք
լքի մեր զավակներին»: Ինչին
Ալլահը, Ամենաբարձրյալը,
հայտնեց. «Թող ոչ մի
պարտադրանք չլինի կրոնի մեջ,
Ճշմարտութունը պարզ
առանձնանում է Սիսալից»:»: [84]

ՀԱՎԱՏՔԻ ԽՆԴԻՐԸ, ՄԱՐԴՈՒ
ԿԱՄՔԸ

Իսլամը հավատքի կամ ոչ
հավատքի խնդիրը դարձրել է մի
երևույթ, որը կախված է մարդու
իսկ կամքից և նրա ներքին
համոզմունքից: Ամենաբարձրյալ
Աստվածն ասաց. «Թող նրան, ով

կհավատա և թող նրան, ով կժխտի այդ»: (Ալ-Քեհեֆ :29)

Դուրանը նույնպես գրավել է Մարգարեյի ուշադրությունը այս ճշմարտությանը և ասել է, որ նա միայն պատասխանատու է մարդկանց կոչելու Ալլահին և նա ոչ մի իշխանություն չունի նրանց առ Իսլամ վերադարձնելու: Նա ասաց. « Միթե ես կպարտադրեմ մադկությանը իրենց կամքին հակառակ հավատալ»: (Յունուս :99) և ասաց. «Դու չպետք է կառավարես մարդկանց գործերը»: (Ալ-Ղաշիյա :22) և ասաց. «Եթե այնուհետ նրանք փախչեն, մենք չենք ուղարկել քեզ որպես պահպան նրանց»: (Ալ-Շուրա:48): Հետևաբար, ակնհայտ

է դառնում, որ մահմեդականների
սահմանադրությունը
նախատեսում է հավատքի
ազատություն և կտրականապես
ժխտում է գերել որևէ մեկին,
որպեսզի նա ընդունի Իսլամ: [85]

ԿՐՈՆԱԿԱՆ
ԲԱԶՄԱԿԱՐԾՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Կրոնական ազատության
հաստատումը նշանակում է
կրոնական բազմակաժողովրդյան
ընդունում: Սա կիրառելի էր, երբ
Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**) ընդունեց
կրոնական ազատությունը
Մեդինայի առաջին
սահմանադրության մեջ, երբ նա

համարեց, որ Հրեաները
 մահմեդականների հետ միասին
 կազմում են մեկ համայնք:
 Նույնպես, Մեքքայի գրավվման
 ընթացքում, Մարգարեն
 (Խ.Ա.Ո.Ն) չստիպեց
 Քուրեյշներին Իսլամ ընդունել,
 չնայած նա ուներ իշխանություն և
 հաղթանակել էր: Նա ասաց
 նրանց. «Գնացեք, դուք ազատ
 մարդիկ եք»:[\[86\]](#) Գնալով նրա
 հետքերով Իսալիֆ Ումար Իբն Ալ-
 Խատաբը առաջարկեց
 Երուսաղեմի Քրիստոնյա
 բնակիչներին իրենց կյանքերի
 եկեղեցիների և խաչերի
 պաշտպանություն և որ նրանցից
 ոչ ոքի չեն վնասի կամ պարտադրի
 փոխել կրոնը:[\[87\]](#)

Իսլամը նույնիսկ ամրագրում է կրոնական բանավեճերի ազատությունը, որը ունի օբյեկտիվ հիմքեր, **զուրկ նախատիքներից և միմյանց ծաղրելուց**: Այս առումով, Ամենագոր Աստվածն ասաց.

«Հրավիրեք բոլորին Տիրոջ ճանապարհի իմաստությամբ և գեղեցիկ քարոզներով, և վիճեք նրանց հետ այն կերպ, որը լավագույնն է և ամենա առաքինին»: (Ալ- Նահլ :125)

Այսպիսի առաքինի ուսմունքների հիման վրա պետք է կառուցել մահմեդականի և ոչ մահմեդականի երկխոսությունը: Նույնպես, **Իսլամը երկխոսության**

Է կոչում գրքի մարդկանց:

Ղուրանն ասում է. ««Ասա. «Օվ

Գրքի Մարդիկ. եկեք

ընդհանրությունների մեր և ձեր

միջև. Որ մենք երկրպագում ենք

միայն Ալլահին: Որ մենք ոչ մի

զուգընկեր չենք տալիս նրան, որ

մենք չենք կանգնեցնում մեր

միջից Տերեր և հովանավորներ,

քան Ալլահն է»: Եթե այնուհետ

նրանք շրջվեն ասա

նրանց.«Վկայեք, որ մենք

ամենաքիչը մահմեդականներ

ենք, խոնարհվում ենք Ալլահի

Կամքին»»: (Ալ-Իմրան : 64) Սա

նշանակում է, որ եթե

երկխոսությունը անարդյունք

է, ապա յուրաքանչյուրը ունի իր

իսկ կրոնը, որին նա հավատում է

և որը նույնպես արտահայտված է
Ալ-Քաֆիրուն վերջին
տարբերակի մեջ, որը
եզրափակում է
Մարգարեյի(Խ.Ա.Ո.Ն)խոսքերը. «
Չեզ ձեր Ուղղին և ինձ, իմը»:
[88](Ալ-Քաֆիրուն :6)

ՄՏԱԾԵԼՈՒ
ԱՉԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՉ

ՄՏՔԻ ԱՉԱՏՈՒԹՅԱՆ
ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՀՈԳԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

Իսլամը ամրագրել է մտքի
ազատությունը և հոգ է տարել

դրա մասին: Իսլամական
 քաղաքակրթությունը վկայում է
 այդ: Սա ակնհայտ, է քանի որ
 Իսլամը կոչ է անում մտորել և
 ֆունկցիոնալ պատճառների
 իշխանությունները կիրառել
 ամբողջ տիեզերքի, **իր**
երկինքների և երկրի
մտածողության մեջ: Իսլամը կոչ է
 անում բոլոր մարդկանց անել այդ
 և Ամենագոր Աստվածն սասաց.
 ««Ասա. «Ես հորդորում է ձեզ մեկ
 կետում. Որ դուք կանգնելու եք
 Ալլահի առջև,- այն հնարավոր է
 լինի զույգերով, կամ այն
 հնարավոր է լինի միայնակ,- և
 անդրադառնալ»»: (Սաքա : 46) և
 նաև «Արդյոք նրանք չեն
 ճանապարհորդել երկրով, **այնպես**

որ իրենց սրտերը և մտքերը
ունակ լինեն ուսուցանել
իմաստությունը և իրենց
ականջները ունակ լինեն
ուսուցանել լսել:Իրոք, նրանց
աչքերը չեն որ կույր են,սակայն
նրանց սրտերը, որ նրանց կրծքում
են»:(Ալ- Հաջջ :46)

ԻՍԼԱՄԸ ԿՈՉ Է ԱՆՈՒՄ
ԿԻՐԱՌԵԼ ՄՏԱՎՈՐ
ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ և
ԱՊԱՑՈՒՅՑՆԵՐԸ

Իսլամը մեղադրում է նրանց,
ովքեր գործելուց արգելափակել
են իրենց զգայական և մտավոր
ունակությունները և նրանց
դասել է ավելի ցածր աստիճանի,

քան զազաններն են: Ամենագոր
 Աստվածն ասաց. «Նրանք ունեն
 սրտեր, որով նրանք չեն
 հասկանում, աչքեր, որոնցով
 նրանք չեն տեսնում և ականջներ,
 որոնցով նրանք չեն լսում: Նրանք
 նման են կենդանու,- ոչ ավելի
 մոլորված, քանի որ նրանք
 անուշադիր են զգուշացմանը»:
 (Ալ- Ալլաա :179)

Իսլամը նաև մեծ արշավ է
 ձեռնարկել ընդդեմ նրանց, ովքեր
 հետևում են վարկածներին և
 պատրանքներին: Ամենագոր
 Աստվածն ասաց. «Նրանք
 հետևում են միայն վարկածի և
 վարկածը ոչինչ չի տալիս
 ճշմարտությանը»: (Ալ-Նաջմ:28)

Նույնպես, Իսլամը մեղադրում է նրանց, ովքեր կրկնօրինակում են իրենց նախնիներին կամ առաջնորդներին, առանց պարզաբանելու նրանք ճիշտ են, **թե սիսալ**: Ամենազոր Աստվածն ասում է նվազեցնելով նրանց արժեքները. «Եվ նրանք կարող էին ասել. «**«Օվ Տեր**: Մենք հնազանդվում ենք մեր առաջնորդներին, և մեր մեծերին և նրանք մոլորեցրել են մեզ ճշմարիտ ուղղուց»»»: (Ալ -Ահզեր :67)

Իսլամը նաև կախված է ապացուցելու մտավոր վկայութայան հետ կապված Իսլամական համոզմունքը և այդ

իսկ պատճառով մահմեդական
գլխոնականները ասում են, որ Աքլ,
պատճառը Նաքլի հիմքն է: Ալլահի
գոյության սկզբունքը
ապացուցում է պատճառը և
նմանապես, Մուհամմեդի
մարգարեության սկզբունքը
ապացուցվում է պատճառով,
առաջին և վերջին հրաշքներով,
որոնք ապացուցում են
մարգարեության
հավանականությունը: Եվ սա
ցույց է տալիս, թե որքան է
Իսլամը հարգում պատճառը և
միտքը:

ՄՏԱԾԵԼՈՒ ԱՐԺԵՔՆԵՐԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Մտածելը Իսլամում
հանդիսանում է
պարտականություն, որը
մահմեդականը ցանկացած
պայմաններում չպետք է թողնի:
Իսլամը լայն դուռ է բացել
մտածելու կրոնական խնդիրների
շուրջ, փնտրելու իրավական
լուծումներ մեր կյանքի
յուրաքանչյուր նորության
համար: Եվ, սա մահմեդական
գիտնականները կոչում են
«իջթիհադ» այսինքն, գործընթաց
կատարելու իրավական
որոշում, անկախ իրավական
աղբյուրների, **Ղուրանի և**
Սուննայի մեկնաբանության :[\[89\]](#)

Իջթիհադի սկզբունքը, որը
Իսլամում մարմնավորում է մտքի
ազատությունը, մեծ
ազդեցություն ունի
հարստացնելու օրենսդրական
ուսումնասիրությունները
խնդիրների արագ
լուծմամբ, որոնք ոչ մի
հավասարակից չունեն Իսլամի
առաջին փուլի
ընթացքում: Հայտնի
Մազհաբիները, Իսլամական
օրենսդրության մտքի դպրոցները,
որին մահմեդական աշխարհի
ուսմունքները մինչ օրս հետևում
են, հիմնված է իջթիհադի վրա:
Իջթիհադը հանդիսանում է
առաջին պլանը, որը սահմանվել է
Իսլամում մտքի դերի համար և

այս վերաբերմունքը համարվում է հիմք, որի վրա մահմեդականները կառուցել են իրենց բարգավաճ քաղաքակրթությունը, **Իսլամի պատմության ընթացքում: [90]**

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐԻ **ԱԶՂՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ**

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Կարծիքի ազատությունն նշանակում է անհատի իրավունքը ընտրելու տեսակետ, **որը նա տեսնում է որոշակի հասարակական կամ մասնավոր խնդրի մեջ և արտահայտում է այդ տեսակետը և լսելի է դարձնում մյուսներին:**

Արտահայտման ազատությունը

անհատի իրավունքն է,
արտահայտելու իր
գաղափարները և զգացմունքները
իր իսկ ընտրությամբ և կամքով,
քանի դեռ տեղի չի ունեցել
մյուսների իրավունքներին
ոտնահարում:

ԿԱՐԾԻՔԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆԻ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻՑ ՄԵԿՆ Է

Իսլամական քաղաքակրթության
մեջ կարծիքի ազատությունը
համարվում է մահմեդականի
անբաժանելի
իրավունքը, որովհետև
Իսլամական օրենսդրությունը
խրախուսում է այդ և ինչը

Իսլամական օրենսդրությունը խրախուսում է անհատներին, **չի կարող արգելվել կամ հեռացվել:** Կարծիքի ազատությունը իսկապես մահմեդականի պարտականությունն է, որը նա չպետք է թողնի, որովհետև Ամենագոր Աստվածը պատվիրեց մահմեդականներին իրագործել ամր –բիլ-Մարուֆ, (**պատվիրել ճանաչել արժանիքները**) և նաև անիլ մանկար, (**արգելել մեղքերը**): Եվ այս մեղքերը չեն կարող ձեռք բերվել, **քանի դեռ մահմեդամանը չունի իրավունք արտահայտելու իր կարծիքը:** Ուստի, կարծիքի ազատությունը, ենթադրվում է միջոց, **ըստ որի նա կարող է ստանձնել այս**

պարտականությունները: Եվ ինչը
որ օգնում է մեզ իրագործելու
ուազեբը, (**ուազեբը անհարժեշտ
մի բան է**), չնայած ունի ավելի
ցածր աստիճան, քան
Փարդիը, **որը ինքնին
հանդիսանում է ուազիբ:**

Իսլամը բոլոր կրոնական
խնդիրներում թույլատրել է
կարծիքի ազատությունը, անկախ
նրանք հասարակական, **թե
սոցիալական են:** Օրինակներից
մեկն է, երբ Սաադ Իբն Մուազին
և Սաադ Իբն Ուբայդային
Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**) խորհուրդ
էր տվել Ղաթավանի հետ
զինադադար կնքել, պայմանով, որ
նա նրանց կտա Մեդինայի մրգերի

բերքի մեկ երրորդը, **որպեսզի
դուրս գա տոհմերի հետ
դաշնակցությունից:** Անու
Հուրիրան ասաց. Ալ-Հարիթ Ալ-
Ղաթավանին եկավ Մարգարեյի
(**Խ.Ա.Ո.Ն**) մոտ և ասաց. Օվ
Մուհամմեդ, եկեք բաժանենք
Մեդինայի մրգի բերքը երկու
բաժին մի մասը ձեր, **մի մասը մեզ
համար:** Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**)
ասաց. «**Թույլ տվեք սկզբում ես
խորհրդակցեմ Սաադների հետ**»:
Նա ուղարկեց Սաադ Իբն
Մուլազի, Սաադ Իբն Ուբադայի,
Սաադ Իբն Ալ-Ռաբիի, Սաադ
Իբն Քայթամայի և Սաադ Իբն
Մասուդի, (**թող Ալլահը գոհանա
նրանցով**) ետևից, նա ասաց. «**Ես
տեղյակ եմ, որ արաբները վտարել**

են ձեզ մեկ մասից և Ալ-Հարիթը
 ցանկանում է Մեդինայի բերքի
 կեսը: Եթե դուք դեմ չեք, արդյո՞ք
 դուք պետք է տաք նրան այս կեսը
 այս տարվա, մինչ կտեսնեք, թե
 ինչ կարող եք անել ավելի ուշ»:

Նրանք պատասխանեցին. «Օվ,
 Ալլահի առաքյալ, արդյո՞ք այդ
 հայտնությունն է երկնքից,
 այսպիսով մենք կհնազանդվենք,
 կամ այն քո կարծիքն է, այսպես,
 որ մենք հետևենք քեզ: Եթե դու
 ցանկանում ես, որ մենք
 գոյատևենք, մենք երդվում ենք
 Աստծո անունով, որ մենք
 հավասար ենք նրանց հետ և
 նրանք երբեք չեն համարձակվի
 վերցնել որևէ միրգ, մինչ չվճարեն

դրա համար, կամ մենք տանք այն որպես նվեր»:[\[91\]](#)

ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ, ԱՄՐ –ԲԻԼ-
ՄԱՐՈՒՖ և ՆԱՀԻ ԱՆԻԼ
ՄՈՒՆԲԱՐ

Նշված խորհրդի տեքստերից մեկը, ամր-բիլ-Մարուֆ և նաև անիլ մուներարն են, Աստվածն ասաց. «Տղամարդիկ և կանայք միմյանց պահապաններն են. նրանք պատվիրում են ինչն արդար է և արգելում են ինչը չարիք է»: (Ալ -Թաուբե:71)

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նույնպես ասաց. «Իրոք, կրոնը խորհուրդ է»: Նրանք, ուղեկցերդները ասացին. «Ու՛մ համար է այդ

խորհուրդը»: Նա ասաց,
 «Ալլահին, նրա գրքին, նրա
 առաքյալին, մահմեդականների
 իմամներին (հոգևոր
 առաջնորդներին) և նրանց
 հասարակ ժողովրդին»: [\[92\]](#)

Իմամ Նաուաուին [\[93\]](#) հետևյալ
 պատման բացատրության մեջ
 ասում է. «Եվ ինչ վերաբերում է
 Նասիհիհահին,
 խորհրդին, մահմեդականների
 ղեկավարին, ապա այն ներառում
 է օգնել նրանց ճշմարտության
 ուղղում և հնազանդվել նրանց և
 պատվիրել նրանց
 ճշմարտությանը և հիշեցնել
 նրանց այդ մասին բարությանը և
 մեղմ խոսքերով և նշել, խորհուրդ

տալ այն, ինչ նրանք արհամարհել են և տեղեկացնել նրանց մահմեդականների իրավունքների մասին»:[\[94\]](#)

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նույնպես ասաց. «Մարդուն չպետք է համոզեն մարդկանց հեղինակությունը ասելու ճշմարտության խոսքը, եթե նա տեղյակ է»:[\[95\]](#) և նույնպես ասաց. «Լավագույն Չիհադը ճշմարտության խոսք ասելն է բռնապետ կառավարիչին»:[\[96\]](#)

Ամր–բիլ–Մարուֆի պարտականությունը, (պատվիրել ճանաչված արժեքները) և նախ անիլ մանքուրը, (արգելել մեղքը),

հանգեցնում են նրան, որ նրանք ազատ են ընտրելու իրենց կարծիքը: Եվ, ինչպես Աստված պատվիրել է նրանց իրագործել այս պարտականությունը, այս նշանակում է նրանց տալ իրավունք արտահայտել իրենց կարծիքը, ինչ նրանք տեսնում են որպես Մարուֆ կամ մունքար և ինչ նրանք պատվիրում են այլ մարդկանց անել կամ ոչ: Այլ մարդկանց խորհուրդ տալու պարտականությունը նույնպես հանգեցնում է նրան, որ մարդիկ, ունի խորհուրդ է տրվում, ազատ են արտահայտել իրենց կարծիքները: Կարծիքի ազատությունը գոյություն է ունեցել Իսլամական

պատմութեան ամբողջ
 ընթացքում: Մեծ ուղեկցորդ Ալ-
 Հաբաբ Իբն Ալ- Մունզիրը
 արտահայտում է մահմեդական
 վերաբերմունքի իր կարծիքը
 Բադր արշավանքի ժամանակ,
 չնայած նրա կարծիքը հակառակ
 էր Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն)
 կարծիքին: Այլ ուղեկցորդները
 նույնպես արտահայտեցին իրենց
 կարծիքները Ալ-Իֆք (Չրպարտիչ)
 միջադեպի մասին և նրանցից
 ոմանք կոչ արեցին Մարգարեյին
 (Խ.Ա.Ո.Ն) ամուսնավուծվել իր
 կին Աիշայից, (թող Այլահը
 գոհանա նրանով): Ամեն դեպքում,
 Դուրանը նրան անմեղ ճանաչեց:
 Ուղեկցորդները և նրանք, ովքեր
 հետևեցին նրանց, սովորություն

ունեին շատ իրավիճակներում
ազատորեն արտահայտել իրենց
կարծիքները:

Ուստի, եթե ձեր տեսակետները և
արտահայտելու ազատությունը
Իսլամական Շարիաթի
անբաժանելի իրավունքներ են,
ապա հնարավոր չէ վիրավորել
մեկին, ուղղակի որովհետև նա
արտահայտում է իր տեսակետը,
քանի որ շարիաթը թույլատրել է
նրան այդպես վարվել: Մի կին
հակաճառեց Ումար Իբն
Խատաբի խոսքերին, որը նա
ասաց մզկիթում կապված օժիտի
հետ և նա չկանխեց նրան
արտահայտել իր տեսակետը:
Ավելին, նա ընդունեց նրա

ճշմարտացիությունը և ասաց.
«Կինը ճիշտ է և Ումարը
սխալ»:[\[97\]](#)

ԿԱՐԾԻՔ ԱՐՏԱՀԱՅՏԵԼՈՒ
ԱԶՆՎՈՒԹՅՈՒՆԸ և
ՃՇՄԱՐՏԱՑԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մահմեդականը պետք է
ուշադրություն դարձնի, [երբ իր
կարծիքը արտահայտում է
ազնվորեն և ճշմարտացիորեն:](#)
Նա պետք է ասի այն, ինչ
իրականում տեսել է, նույնիսկ,
եթե ճշմարտությունը դառն է նրա
համար, որովհետև կարծիքի
ազատության նպատակը,
[ճշմարտությունը և ճիշտը
ունկնդրի օգտակարության](#)

ցուցադրումն է: Նպատակը
ճշմարտությունը թողարկել կամ
թաքցնելը չէ: Իրական նպատակը
պետք է լինի ասել
ճշմարտությունը և մտադիր չլինել
ռիյայի, երկրպագության
ցուցամոլության, վարկի, նրանց
հետ խաղալու, ովքեր ճիշտ են,
ցուցադրելով սխալ արարքները
որպես ճիշտ, զրկել մարդկանց
իրենց իրավունքներից,
չափազանցնել կառավարիչների
մեղքերը, արժեզրկել իրենց բարի
արարքները, նվազեցնել իրենց
կարևորությունը, զրպարտել
նրանց կամ մարդկանց հանել
նրանց դեմ, **որոշակի**
նպատակների հասնելու համար:

Ըստ այդմ, ինչպես խրախուսել է
Իսլամական Շարիաթը, կարծիքի
ազատությունը,
քաղաքակրթության զարգացման,
ինչպես նաև ինքնարտահայտման
կարևոր միջոց է:

ԱԶՍՏՈՒԹՅՈՒՆԸ,
ՍՏՐՈՒԿՆԵՐԻ
ԱԶՍՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Իսլամը եկել է վերականգնելու
մարդկության
արժանապատվությունը, **անկախ**
իրենց ռասայական և գունային
պատկանելության: Իսլամը
դարձրել է ամբողջ մարդկությունը
հավասար և միակ հիմքը

Տակվայի, (բարեպաշտության սկզբունքն է), ըստ որի մարդկանց կարելի է համարել վեր մյուսներից: Մերքայի գրավումից հետո Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ոչնչացրեց բոլոր գույների և ռասսաների տարբերությունները և ամբողջովին վերջ դրեց ռասայական խտրականությանը, երբ նա խնդրեց Բիլալ Իբն Ռաբահին բարձրանալ Քարբայի վերևի հատվածը և վանկարկել միաստվածության խոսքը: Նույնիսկ մինչ այս միջադեպը, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) եղբայրեցրեց իր հորեղբայր Համզային և իր ստրուկ Չայդին:

Հաջջաթ ալ- Վադաա,
հավասարության սկզբունքը

Հաջջաթ ալ- Վադաայի
ժամանակ, որը հրաժեշտի
ուխտագնացությունն էր,
Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)
հայտարարեց հավասարության
սկզբունքը, երբ նա ասաց.

«Ամբողջ մարդկությունը Ադամից
է և Ադամը փոշուց: Արաբը
առավել չէ ոչ արաբից: Սևամորթը
չունի ոչ մի առավելություն
կարմրամորթից, ոչ էլ
կարմրամորթը ունի որևէ
առավելություն սևամորթից,
բացառությամբ
բարեպաշտության»: [\[98\]](#) Եվ

այստեղից է գալիս ազատության
և ստրկության ավարտի կոչը:

Իսլամի ծագումնաբանությունը
կայանում է նրանում, որ բոլոր
մարդիկ ծնվել են ազատ և ոչ թե
ստրուկ և պատճառը այն է, որ
նրանք բոլորը պատկանում են
մեկ հոր և բոլորը լույս աշխարհ են
գալիս ազատ: Իսլամը եկել է
ճանաչելու այս իրավունքը այն
ժամանակ, երբ մարդկանց
ստրկացնում և ցուցադրում էին
ամեն տեսակի նվաստացում և
ստրկություն:

Իսլամը և ստրուկների ազատ
արձակելը.

Մինչ իսլամական մարդկությունը
ապրում էր համայնքներում և
քաղաքակրթություններում,
որոնք նշվում են բռնատիրական
քաղաքացիական
համակարգերով, հիմնված
սերված ցեղի և աղաղակող
դասակարգային
տարբերությունների վրա, որոնք
մադկային համայնքները
բաժանում էին մի քանի կարգերի,
որոնք ղեկավարում էին ազատ
մարդիկ, ովքեր վայելում են
գերիշխանության իրավունքները
և հզորությունը, **մինչդեռ**
ստրուկները ոչնչացված էին:
Նրանք չունեին ազատության
կամ կյանքի սերման որևէ
իրավունք:

Իսլամը եկել է առաջարկել հավատացյալներին ազատ արձակել ստրուկներին: Իսլամը կոչ էր անում տվյալ շնորհմանը կամ համաներմանը: Նույնպես Իսլամը սա համարում էր արժանավայել արարք և կոչ էր անում հավատացյալներին ստրուկներին ազատ արձակել, նույնիսկ, **եթե ստիպված էին սկզբից գնել նրանց իրենց իսկ գումարով**: Նույնպես, Իսլամը տերերի որոշ մեղքերի, ինչպեսիք էին ստրուկի ծեծը կամ անարդարությունը, **քավություն էր համարում նրանց ազատ արձակելը**: Այն նույնպես խորհուրդ է տալիս ազատ արձակել ստրուկներին: Այն

նույնպես քավություն դարձրեց որոշակի մեղքերի, **ինչպիսին էր մարդասպանությունը**: Չիհար, ամուսնավուծություն կնոջից, հայտարարելով նրան մայր, սուտ վկայությունը և Ռամադան ամսում պահք չպահելը, **ստրուկի ազատությամբ**: Իսլամը նույնպես պատվիրեց մահմեդականներին օգնել ստրուկներին, երբ նրանք ցանկանում են Մուքաթաբա, **ցանկանում են գնել իրենց ազատությունը**: Իսլամը նույնպես դարձրեց ստրկության ազատումը որպես զաքյաթի, **բարեգործության մի միջոց**: Կին ստրուկին ազատ էին արձակում տիրոջ մահից հետո, եթե նա լույս

աշխարհ էր բերում արու զավակ,
ուն հայրը հանդիսանում էր տերը:

ԻՍԼԱՄԸ ՃՐԱԳՐԵԼ Է ԼՈՒԾԵԼ
ՍՏՐԿՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Իսլամի իմաստուն ծրագիրը
լուծել ստրկության խնդիրը- այս
մարդկային խնդիրը- կարելի է
ամփոփել երեք կետով. Առաջինը,
այն կանխում է բոլոր
իրավիճակները, որտեղ տեղի է
ունենում ստրկացումը,
բացառությամբ պատերազմի,
երկրորդ. Իսլամը շատ միջոցներ է
առաջարկում ազատելու
ստրուկներին և երրորդ, այն
պաշտպանում է ստրուկների

Իրավունքները ազատ արձակելուց հետո:

Իսլամական օրենսդրությունը կոչ
է անում զարգացող
Մահմեդական համայնքին,
ազատել և արձակել
ստրուկներին, **տիրոջը**
խոստանալով մեծ պարգև
հետագա կյանքում: Աբու
Հուրեյրան հադորդեց, որ
Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.
«Եթե որևէ մեկը ազատ է
արձակում ստրուկի, Ալլահը
կփրկի Կրակից, նրա մարմնի
յուրաքանչյուր մասը, նույնիսկ
նրա մասնավոր մասերը կփրկվեն
կրակից, ի շնորհիվ ստրուկի

մասնավոր մասերի
ազատման»:[\[99\]](#)

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նույնպես առաջարկեց ազատ արձակել ստրկուհիներին և կնույթյան առնել նրանց: Աբու Մուսա Ալ-Աշհարին հաղորդեց, որ Մարգարեն ասաց. «Նա, ով ունի ստրկուհի և կրթում և լավ է վերաբերվում նրան և այնուհետ ազատ է արձակում և կնույթյան առնում, կստանա կրկնակի պարգև»:[\[100\]](#) Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նույնպես ազատ արձակեց Սաֆիյա բինթ Հուլայ Իբն Աբթաբին և նրա ազատության օժիտը դարձրեց ամուսնությունը:[\[101\]](#)

Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) ստրուկներին լավ վերաբերելու առաջարկությունները, հասարակության վերականգնման բանավիճերն էին, **ընդունելու նրանց ազատությունը և ազատ արձակվելը**: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) կոչ է անում նույնիսկ խոսքերով և արտահայտություններով լավ վերաբերվել նրանց: Նա ասաց. «Չպետք է ասել իմ ստրուկ, Աբդի, կամ իմ ստրկուհի Ամաթի, **դուք Ալլահի ստրուկներն եք և ձեր բոլոր կանայք Ալլահի ստրկուհիները**: Սակայն պետք է ասել իմ պատանի Ֆաթայ և իմ երիտասարդ աղջիկ, Ֆաթաթի և իմ տղա, **Ղուլամի**:» [\[102\]](#)

Իսլամը տերերի պարտականությունն է համարել կերակրել իրենց ստրուկներին և հազցնել նրանց այնպես, **ինչպես նրանք են անում և չծանրաբեռել նրանց անհնարին աշխատանքով:** Ջաբիր Իբն Աբդուլլահը հաղորդեց, որ Մարգարեն **(Խ.Ա.Ո.Ն)** սովորություն ուներ Մահմեդականներին խորհուրդ տալ լավ վերաբերել ստրուկներին և ասաց. «Ստրուկները ձեր եղբայրներն են: Ալլահը տվել է նրանց ձեզ ծառայելու: Այսպիսով, կերակրեք նրանց ձեր սնունդից, հազցրեք նրանց ձեր հագուստից և մի ծանրաբեռեք նրանց, ինչ նրանք չեն կարող անել...» [\[103\]](#) Իսլամը ստրուկներին տվել է շատ

այլ իրավունքներ, որպեսզի նրանց դարձնի արժանապատիվ մարդիկ, **որոնց ոչ ոք չի կարող ճնշել:**

Հետագայում, շատ ավելի կարևոր փուլում, Իսլամը ստրուկների ծեծի և գայթակողության քավությունը դարձրել է նրանց ազատումը, այնպես, **որ հասարակությունը ի վիճակի լինի անցնել իրատեսական ազատության փուլ:** Հաղորդում են, **որ Աբդուլլահ Իբն Ումարը մեկ անգամ հարվածել էր իր ստրուկ տղային:** Այնուհետ նա կանչեց նրան և ասաց. **«Արդյո՞ք ցավ էր պատճառել»:** Տղան պատասխանեց. **«Ոչ»:** Իբն Ումարը ասաց. **«Գնա դու ազատ**

ես» և այնուհետ վերցրեց ավագ գետնից և ասաց. «Ես ոչ մի պարզև չունենմ իմ արարքից»: Ես լսեցի, որ Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «նա, ով հարվածում կամ ապտակում է իր ստրուկ պատանուն, ազատ է արձակում նրան որպես քավութուն»: [\[104\]](#)

Նաև, Իսլամը ազատ արձակելու արտահայտությունը դարձրել է արդյունավետ: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Գոյություն ունեն երեք գործոններ, որոնց պետք է լրջորեն մոտենալ, անկախ դրանք լուրջ են, թե կատակ: Դրանք են ամուսնությունը, ամուսնավուծությունը և

ստրուկների ազատ
արձակելը»: [\[105\]](#)

Նույնպես, ստրուկներին
ազատություն տալը Իսլամը
դարձրել է մեղքերի քավության
միջոցներից մեկը, **որպեսզի
հնարավորություն ընձեռնի
ազատել ավելի շատ հնարավոր
քանակությամբ ստրուկներ:** Մեղք
գործելը երբեք չի ավարտվում և
բոլոր մարդ արարածները
սխալներ են գործում: Այս
առումով Մարգարեն (**Խ.Ա.Ռ.Ն**)
ասաց. «Եթե մահմեդական
տղամարդը ազատ է արձակում
մահմեդական տղամարդու,
Ալլահը, Ամենաբարձրյալը
կդարձնի նրա յուրաքանչյուր

ոսկորը պաշտպան Դժոխքից,
 ազատագրածի յուրաքանչյուր
 ոսկորի դիմաց և եթե
 մահմեդական կինը ազատ է
 արձակում մահմեդական
 կնոջը, Ալլահը կդարձնի Դժոխքից
 պաշտպան յուրաքանչյուր նրա
 ոսկորը նրա ազատ արձակածի
 յուրաքանչյուր ոսկորի դիմաց,
 Հարություն Օրը»: [\[106\]](#)

Իսլամը նաև հնարավորություն է
 տալիս ստրուկներին,
 վերականգնել իրենց
 ազատությունը Մուքաթաբայի
 միջոցով, (այսինքն, ստրուկը ձեռք
 է բերում իր ազատությունը
 գումարի դիմաց) և կոչ է անում
 տերերին օգնել ստրուկներին

վարվել այսպես, որովհետև
ազատությունը բնական է և
ստրկությունը բացառություն:
Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) այս
առումով օրինակ էր: Նա վճարեց
Մուքաթարա Չուվաիրիյահ Բինթ
Ալ-Հարիթի համար և կնության
առավ նրան: Երբ
մահմեդականները լսեցին, որ
Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) կնության
է առել Չուվաիրիյահին, նրանք,
հետևելով օրինակին, ազատ
արձակեցին իրենց բոլոր
ստրուկներին,: Բանու ալ-
Մուսթալիք ցեղի հարյուր
ընտանիք ազատ արձակվեց:[\[107\]](#)

Ավելին, Իսլամը օրինականացրել
է ստրուկներին ազատելը և

համարում է այս Չաքյաթի մի մաս: Ամենագոր Աստվածն ասաց. «Ողորմությունը աղքատների և կարիքավորների համար է և նրանց, ովքեր աշխատում են տնօրինել միջոցները, նրանց համար, ում սրտերը վերջերս են հաշտվել ճշմարտության հետ, նրանց, ովքեր կախվածության մեջ են»:
(Ալ Թաուբե :60)

Նույնպես հաղորդում են, որ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ազատ արձակեց 63 մարդ, մինչդեռ Աիշան, թող Ալլահը գոհանա նրանով, ազատ արձակեց 69 մարդ, Աբու Բաքրը ազատ արձակեց շատ ստրուկներ, Ալ-

Աբբասը 70 ստրուկ, Ութմանը 20 ստրուկ, Հակիմ Իբն Հիզամը 100 ստրուկ: Աբդուլլահ Իբն Ումարը 1000 ստրուկ և Աբդուլ Ռահման Իբն Աուֆը 30,000 ստրուկ:[\[108\]](#)

Տվյալ Իսլամական քաղաքականությանը հաջողվել է նվազեցնել ստրուկների առևտուրը, մինչ դրա վերացումը: Ուշ Իսլամական դարաշրջանում, Իսլամը բարձրացրեց ստրուկներին և դրեց նրանց քաղաքական և ռազմական գրասենյակների բարձր դիրքերում: Վառ օրինակ են հանդիսանում Մամլուկները, ովքեր մոտ 300 տարի կառավարում էին Իսլամական

ազգի մի մեծ հատված:
Անկասկած, այս աշխարհի
պատմության մեջ անգուգական
երևույթ է:

ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

ԿՈՄՈՒՆԻՏԻԶՄԻ և
ԿԱՊԻՏԱԼԻՏՄԻ
ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հնագույն և ժամանակակից
աշխարհը շփոթված է
սեփականության կամ
ունեցվածքի խնդրում: [\[109\]](#) Այս
առումով, կազմավորվել են մտքի
տարբեր դպրոցները և
գաղափարները: Օրինակ,

կոմունիզմը կորցրեց անհատի արժեքը և ազատությունը, քանի որ ոչ ոք չուներ հողի, գործարանի կամ անշարժ գույքի, **կամ որևէ այլ արտադրության իրավունք**: Նա պետք է աշխատեր որպես պետության սյուն, որին պատկանում էր արտադրանքի աղբյուրները և նրա համար անհնար էր ունենալ կապիտալ, նույնիսկ եթե այն հալալ, **օրինական էր**:

Կապիտալիզմը նույնպես այնտեղ էր: Հիմքը առանց որևէ սահմանափակումների սուրբ մասնավոր սեփականությունն ստեղծելն է: Որը իրավունք է տալիս անհատին ունենալ այն, ինչ

նա ցանկանում է, զարգացնել կամ վատնել այնպես, ինչպես նա է ցանկանում առանց իր սեփականության միջոցների որևէ փոքր ինչ սահմանափակումների, զարգացում կամ վատնում և այս պարագայում, **հասարակության հանդեպ առանց որևէ իրավունքների:**

ԻՍԼԱՄ, ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Եվ, կապիտալիզմի ծայրահեղականությունը չափազանցնելու մասնավոր սեփականության կարևորությունը և Կոմունիզմի

չեղյալ համարելու
ծայրահեղականության միջև,
ներառելով երկու համակարգերի
թերությունները, Իսլամը մեզ ցույց
է տալիս չափավոր ուղղի, **որը
համատեղում է մասնավոր և
ընդհանուր սեփականությունը:**
Իսլամը մասնավոր
սեփականությունը թույլատրել է
որոշակի սահմանափակումներով,
որպեսզի պաշտպանի մյուսների:
Այն նաև արգելում է
սեփականության իրավունքը
որոշակի հանգամանքներում,
**որպեսզի հոգ տանի մարդկանց և
խրախուսի հավաքական
սեփականությունը:** Սա
նշանակում է, որ Իսլամը
հաստատել է անհատի և

հավաքական սեփականության
իրավունքները
հավասարակշռված և չափավոր
կերպով:

ՄԱՍՆԱՎՈՐ
ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Իսլամը անհատներին տվել է
սեփականության իրավունք և
իրերի շահեկանություն, որպես
իթիթիսասի յուրացման մի մաս,
ոչ միայն այն պատճառով, որ այս
ելնում է ազատության
անհրաժեշտություններից և
ողջախոհությունից, **այլ**
մարդկությունից: Մասնավոր
սեփականությունը նույնպես կոչ է

անում մարդկանց մեծացնել արտադրությունը և զարգացնել այն: Նույնպես, Իսլամը կազմել է այս Իսլամական տնտեսության հիմքը և իրավունքը հանգեցրեց բնական այնպիսի արդյունքների, ինչպիսիք են պահպանել իր սեփականության այդ իրավունքը, ներկայացնելով այն գողությունից, յուրացումից, կողոպուտից դուրս և դնելով զսպման պատժամիջոցներ նրանց համար, **ովքեր ոտնահարում են այս իրավունքը**: Բոլոր այս միջոցառումների նպատակը իրավունքի ապահովագրությունն է և որևէ սպառնալիքից պաշտպանությունը: Կապված այս իրավունքի հետ նույնպես,

Իսլամը հանգեցրեց որոշակի արդյունքների, ներառելով ազատությունը, բացթողումը առևտրի կամ գնաման միջոցով, վարձույթի, հիպոթեկի, նվիրատվության, **կտակի կամ այլ օրինական գործարքի ձևով:**

Ամեն դեպքում, Իսլամը մասնավոր սեփականությունը չի թողնում անսահմանափակ, **որպես սեփականության բացարձակ ձև:** Իսլամը շատ սահմանափակումներ է դրել, այնպես, որ այդ իրավունքը չբախվի մյուսների իրավունքների հետ, որպեսզի կանխի յուրացումը, խաբեությունը, կաշառակերությունը,

մենաշնորհությունը և այլ բաներ, որոնք բախվում են դրա հետ և կորցնում են հասարակության հետաքրքրությունները: Եվ այս իրավունքի մեջ գոյություն չունի ոչ մի սեռային խտրականություն: Ամենաբարձրյալ Աստվածն ասաց. «Տղամարդկանց հատկացվում է ինչ նրանք վաստակում են և կանանց ինչ նրանք են վաստակում»: (Ալ-Նիսաա :32)

Այս սահմանափակումները նույնպես ներառում են կապիտալի ներդրման շարունակական հոսք, որովհետև եթե այսպես չլինի այս գումարի սեփականատերը վնաս կկրի և

հասարակության ապագան չի
ծաղկի: Նրանք նույնպես
ներառում են վճարել
բարեգործությունն այս գումարից,
եթե այն հասնում է սիսարի,
(Չաքյաթ վճարելու
քանակության), որը
խնայողությունները կամ
կապիտալը կամ արտադրանքը
պետք է գերազանցի, որպեսզի
մահմեդական սեփականատերը ի
վիճակի լինի վճարել զաքյաթ և
լուսնային տարին անցնի
պատկանելիք գումարի,
որովհետև զաքյաթը ճիշտ
գումարն է:

ՀԱՄԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Այնուհետ, Իսլամում գոյություն ունի համընդհանուր սեփականություն, որտեղ ընդհանուր մարդկային հասարակությունը կամ նրա մի խումբը ունի պատկանելիք: Հասարակության անհատները շահույթ են ստանում այս սեփականությունից պարզապես որովհետև նրանք խմբի անդամներ են, առանց ունենալու մի բաժնի որոշակի յուրացում, ինչպիսիք են մզկիթները, հասարակական հիվանդանոցները,

ճանապարհները, գետերը, ծովերը
և այլն: Այն դառնում է
հասարակական սպասարկման
ծրագիր, որը կիրառվում է
հասարակական
հետաքրքրության համար և
կառավարիչը կամ նրա օգնականը
չեն կարող անհատապես
առաջադրվել: Ամեն դեպքում,
նրանք պատասխանատու են
առաջադրման և վարման ճիշտ
ուղղու համար և այն կերպ, որ
ձեռք է բերում Մահմեդական
համայնքի
հետաքրքրությունները:

ՄԱՍՆԱՎՈՐ

ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒՄՆԵՐԸ

Իսլամը ուղիներ և միջոցներ է
դրել ստանալու սեփականություն
և արգելել այլ բաներ: Մասնավոր
սեփականության համար նա
նախապատրաստել է երկու
դրսևորում, ներառելով, առաջին,
պատկանելիք գումար, այսինքն
գումար, որը պատկանում է որևէ
մեկին և այս գումարը չի կարելի
տալ մեկ այլ անձի,
բացառությամբ օրինական
պատճառների, ինչպիսիք են
ժառանգությունը, կտակը կամ
Շուֆայի իրավունքը ձեռքերման
նախապատվությունը,
համաձայնագրով կամ
նվիրատվությամբ կամ այլ կերպ:
Երկրորդ, թույլատրելի գումար,
որը չի պատկանում որևէ մեկին և

այս գուճարը չեն կարող
պատկանել անհատներին, մինչ
նրանք չգործեն որևէ բան, որը
թույլ է տալիս նրանց ունենալ այն,
ինչպես մատուաթի վերադարձը,
անպարարտ հողերը,
որսորդությունը կամ
հանքանյութերի
արտահանությունը երկրի
ընդերքից կամ կառավարչի մի
բաժնի նվիրատվությունը որևէ
մեկին:

ՀԱՄԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒՄՆԵՐԸ

Ինչ վերաբերում է Իսլամում
համընդհանուր սեփականության

արտահայտումներին, նրանք շատ են և ներառում են.

Առաջին. Բնական աղբյուրներ, որոնցից կարող են օգտվել բոլոր մարդիկ առանց որևէ ջանքի կամ աշխատանքի, ինչպիսիք են ջուրը, խոտը, [կրակը](#) և [այլն](#):

Երկրորդ. Պաշտպանված աղբյուրներ, որոնք պետությունը պաշտպանում է ի շահ Մահմեդականների կամ ընդհանուր մարդկանց, ինչպիսիք են գերեզմանոցները, կառավարական գերատեսչությունները, ռեսուրսներ, [բարեգործությունը](#) և [այլն](#):

Երրորդ. Աղբյուրներ, որոնք մինչ այդ չեն կիրառվել, սակայն դրանք արհամարհել են երկար ժամանակ, ինչպիսիք են Մաուլաթ հողերը, որոնք համարվում են մահացած և վերամշակման կարիք ունեն հացահատիկ անեցնելու համար:[\[110\]](#)

Սեփականությունը պահպանելու համար Ամենագոր Աստվածը մեզ պատվիրել է գումար պահպանել: Նույնպես Իսլամական Շարիաթը պահպանել է սեփականության ազատությունը, ինչպես որ Աստված պատվիրել է Հուդուդ, (Սահմանի գործածման միջոցով), (Քրեական օրենսգիրք), ինչպես գողի ձեռք կտրելը և այլն:

ԱՆՕՐԻՆԱԿԱՆ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մեփականությունը պետք է լինի հալալ, օրինական աղբյուրներից, և չպետք է լինի ուրիշի հաշվին, այնպես, **որ որբերին չհաբեն և չվերցնեն նրանց գումարը:**

Մարդկանց աղքատությունը և կարիքը չպետք է օգտագործել, որպեսզի չարաշահեն իրենց գումարը յուրացմամբ, խաղամոլությամբ, **որը պատճառ է հանդիսանում հասարակության թշնամանքի և օգնում է կազմալուծել անդամների միասնությունը:** Ամենագոր Աստվածն ասաց. «Օվ, դուք, ովքեր հավատքում եք. Մի կերեք

ձեր ունեցվածքը միմյանց մեջ
փառամոլութեամբ. Սակայն թող
լինի ձեր միջև ճանապարհ և
առևտուր փոխադարձ բարի
կամքով»: (Ալ-Նիսաա : 29)

Եթե սեփականությունը
անօրինական գործունեության
արդյունք է, **Իսլամը չի ճանաչում
կամ պաշտպանում այն: Ավելին,**
այն պատվիրում է վերցնել այն
սեփականատիրոջից և
վերադարձնել օրինական տիրոջը,
**ինչպես գողունը կամ յուրացված
գումարը:** Եթե գումարը
սեփականատեր չունի, այն պետք
է դնել Բեյթ Ալ- Մալի մեջ,
պետական գանձարանում:

Նույնպես Իսլամը ուղիներ է որոշում, որպեսզի հավաքի գումար և մեծացնի այն և սահմանափակումներ դնի դրավրա: Իսլամը երբեք չի ճանաչում գումարի անը հարամ ճանապարհով, օրինակ գումարի անը վաշխառությամբ, գինով կամ թմրանյութերով կամ խաղատներ բացելով: Այն նույնպես նվիրում է սեփականության իրավունք ի շահ հասարակության, որը ներկայացվում է Չաքյաթի և այլ ծախսերի միջոցով և դեմ է կտակի ավելի քան երրորդ մասին, որպեսզի հիմնավորի ժառանգորդի իրավունքը կտակի երկու երրորդ մասով:

Նույնպես, այն սահմանափակել է սեփականությունը չափավոր ծախսերի միջոցով, **որը շռայլ մարդու և ժլատի միջև**

է: Ամենագոր Աստվածն ասաց.

«Նրանք, երբ վատնում են, շռայլ չեն կամ ժլատ, սակայն պահեք ուղղակի հավասարակշռություն այդ երկու ծայրահեղությունների միջև»: **(Ալ-Ֆուրքան :67)** Իսլամը նույնպես սահմանափակումներ է դնում սեփականության վրա, հարամ դարձնելով ծախսը այն քաների վրա, որոնք արգելված են Իսլամական Շարիաթով և թույլատրում է վերցնել այս սեփականությունից մեկը, երբ տեղի է ունենում ընդհանուր շահի հակամարտություն, քանի որ մեկ

վնասը ստանում է արդարացի
փոխհատուցում, **օրինակ**
վերանայել իր հողերի
իրավունքները հանրային
ճանապարհը ընդլայնելու
համար:[\[111\]](#)

ՈՉ- ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ
ՄԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Անկախ մահմեդական կամ ոչ
լինելու հանգամանքին,
Իսլամական պետության
անհատները վայելում են
սեփականության այս եզակի
համակարգը: Նրանց հաջողվում է
շատ գումար ստանալ:
Խալիֆաթի քրիստոնյա բժիշկ Ալ-
Մուլթաուլաքիլը, Աբբասիդների

տանսերրորդ խալիֆաթը,
Բախթիշու Իբն Չաբրայիլը, ով
այդ ժամանակարնթացքում շատ
ազդեցիկ էր, **օրինակ**
սովորություն ուներ հազուստը
նմանակել խալիֆաթի
հազուստին: Նույնպես, նա
ուներ էր: [112] Միևնույն
ժամանակ, այդ մարդիկ սովոր էին
վայելել ընդհանուր
սեփականության պտուղները:
Սա էր հանդիսանում Իսլամի
սեփականության ազատությունը:
Այս հանդիսանում է բոլոր
մարդկանց օտարման իրավունք,
պայմանով, որ տվյալ իրավունքը
չի վնասում հասարակական,
անհատների կամ մյուսների

անձնական
հետաքրքրություններին:

ԱՄՈՒՍԻՆԸ, ԿԻՆԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ....
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐ և
ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Մահմեդական ընտանիքը
հանդիսանում է մահմեդական
հասարակության կառուցվածքի
հիմնական սյունը: Մահմեդական
ընտանիքը այս հասարակության
ամրոցն է և նրա
ապահովությունը և
անվտազության փականը:
Իսլամը մեծ ուշադրություն է
դարձնում ընտանիքի

համակարգին և ընդունում է դրա համար ամուր կառուցվածք, որը հանգեցնում է իր անդամների իրավունքներին և

պարտականություններին:

Նույնպես, Իսլամը կարգավորել է ամուսնական գործարքները,

նաֆակա (ապրուստ), միրաթ (ժառանգություն), երեխաների

դաստիարակման և ծնողների

իրավունքները: Նույնպես, Իսլամը

դրել է սեր և կապվածություն

ամուսինների և կանանց միջև,

որպեսզի ամրացնի նրանց կապը

և ընտանիքի և հարկադրի

կարգապահություն,

մահմեդական ընտանիքի

անդամների միջև, որովհետև սա

ամրացնում է հասարակությունը:

Այս սերը և կապվածությունը նույնպես տարածում է կարևոր մարդկային և հասարակական արժեքներ հասարակության զավակների միջև, և այս կերպ Իսլամը բարձր դիրքի է դնում հասարակությունը քաղաքակիրթ ձևով, որը աննման է և հեռու է պահում այն քառսից, [բարոյական մասնատումից և կորստից](#):

ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՍՅՈՒՆԵՐԸ
ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՉ

Իսլամական քաղաքակրթության մեջ, [ընտանիքը կառուցված է երկու կարևոր բաղադրիչներից; տղամարդուց և կնոջից կամ](#)

ամուսնուց և կնոջից: Նրանք
հանդիսանում են ընտանիքի և
սերունդներ ունենալու
կազմավորման հիմքը, որից
ձևավորվում են ազգերը և
հասարակությունը: Ամենազոր
Աստվածն ասաց. «Օվ,
մարդկությունն երկյուղեք ձեր
Պահապան Տիրոջից, ով արարել է
ձեզ մեկ անհատից, արարել է
ինչպես բնույթ Նրա կողակցին և
նրանց երկուսից սփռված ինչպես
սերմեր անհամար տղամարդիկ և
կանայք»: (Ալ-Նիսաա :1) և ասաց.
«Եվ Ալլահը արարել է ձեզ համար
կողակիցներ կամ ընկերակիցներ
նույն բնույթի և արարել է ձեզ
համար, նրանցից որդիներ և
դուստրեր և թոռներ և

տրամադրել է ձեզ
կենսամիջոցների լավագույնը»:
(Ալ-Նահլ :72)

Իսլամը վերցրել է այս երկու
այուների ծայրահեղ
հոգացությունը և ուստի դրել է
օրենսդրություն ջրքիփ, որը
կառավարում է ամուսնական
հարաբերությունները և
պարզաբանում է նրանցից
յուրաքանչյուրի սահմանները,
ներառելով իրենց իրավունքները
և պարտականությունները:
Իսլամը նույնպես բաժանել է
դերերը ամուսինների միջև,
այնպես, որ նրանցից
յուրաքանչյուրը կարող է անել իր
դերը, **որպեսզի կառուցի**

ընտանիք և նպաստի մարդկային
հասարակություն կառուցմանը:

Իսլամը առաջինը պատվիրել է
ամուսնությունը և որի նպատակն
է պահպանել մարդ տեսակը և
ապահովել հասարակությունը
բարի անդամներով, որպեսզի
նրանք դառնան Ալլահի
խալիֆաթները երկրի վրա և
կառուցեն և բնակեցնեն
այն: Նույնպես, Իսլամը նպատակ
ունի ամուսնությամբ
պաշտպանել անհատներին և
հասարակությանը արատավոր և
բարոյական
դեգրացիայից: Դիմելով
երիտասարդ տղամարդկանց
Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Օվ, երիտասարդներ, նա, ձեր միջից, ով կարող է ամուսնանալ, պետք է ամուսնանա, ոտրովիետև այն օգնում է նրան իջեցնել իր հայացքը և պահպանել իր համեստությունը, այսինքն, նրա մասնավոր մասերը անօրինական սեռական հարաբերություններից և ով ի վիճակի չէ ամուսնանալ, պետք է պահք պահի, քանի որ պահքը թուլացնում է նրա սեռական ցանկությունը»:[\[113\]](#)

Երբ մի քանի երիտասարդներ որոշեցին նվիրվել երկրպագության և հեռու մնալ կանանցից, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) մեղադրեց նրանց, [և պատվիրեց չանել այդ](#): Սա կարելի

Է գտնել Անաս Իբն Մալիքի հաղորդած պատմության մեջ, երբ նա ասաց. «Երեք մարդուց կազմված մի խումբ եկավ Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) կանանց տներ, որպեսզի տեղեկանա, թե ինչպես է Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) երկրպագում Ալլահին: Երբ նրանց տեղեկացրեցին, նրանք համարեցին իրենց երկրպագությունը անբավարար և ասացին. «Որտեղ ենք մենք ի համեմատություն Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) քանի որ նրա անցյալ և ապագա մեղքերը ներվել են»:

Ապա նրանցից մեկն ասաց. **Ես ընդմիշտ աղոթք կանեմ ամբողջ գիշեր»:** Մյուսը ասաց. «**Ես պահք կպահեմ մեկ տարի և չեմ կոտրի**

իմ պահքը»: Երրորդը ասաց. «Ես
 հեռու կմնամ կանանցից և երբեք
 չեմ ամուսնանա»: Ալլահի
 Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) լսելով այս
 միջադեպը, հավաքեց նրանց և
 ասաց. «Արդյո՞ք դուք նույն
 մարդիկ եք, **ովքեր ասել են
 այսպես: Ալլահի անունով, Իրոք,
 ես մեկն եմ, ով ձեր միջի
 ամենաերկյուղածն է Ալլահից և
 ձեզանից ամենաառաքինին,
 մինչդեռ ես պահք եմ պահում և
 կոտրում եմ իմ պահքը, ես
 աղոթում եմ և ես քնում եմ և ես
 ամուսնանում եմ: Այսպիսով, նա,
 ով հակառակ է գնում իմ
 Սուննային, ինձանից չէ»:[\[114\]](#)**

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՎԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մարդկությունը ինքն իրեն սխալ ծառայություն է մատուցել, ի շնորհիվ այն մարդկանց կարճատեսության, **ովքեր ցանկացել են հրաժարվել կյանքից և իրենք իրենց արգելել են ամուսնությունը: Իմաստուն մարդիկ Եվրոպայում, նույնիսկ ժամանակակից պատմության մեջ, երբ տեսան, որ վանականությունը հանգեցնում է միայն խավարի կոռուպցիայի, արգելեցին այդ 15 դարյա քառսից և անբավարարվածությունից հետո: Մի շարք քահանաներ և սարկավագներ, բռնաբարել են**

արական և իգական սեռի
երեխաների, մինչև որ այս
երևույթը հայտնի դարձավ
Եվրասպայում և Նահանգներում և
նրանցից հարյուրավորները իրենց
հրաժարականները տվեցին կամ
հեռացան և եկեղեցին այս
շեղումներից և սեռական
նոսնձգություններից
հուսահատության մեջ էր: Մեր
առաքինի կրոնը օգնել է մեզ
խուսափել այս ամենից և մեզ
զերծ է պահել
անհարմարությունից և այս
հուսահատ փորձից և դառը
ցավերից: [\[115\]](#)

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹՅԱՆ
ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Իսլամը զույգերի համար
 ամուսնություն է ցանկանում,
 որպեսզի նրանք հասնեն հոգևոր
 անհատական հանգստության,
 այնպես, որ նրանք կարողանան
 իրենց զգացմունքներին և
 տրամադրություններին այնպիսի
 ելք գտնել, որը նրանց մղի լինել
 ստեղծագործ և ձեռնարաց:
 Ամուսնությունը նաև երկու
 զույգերի ապաստան է, որի
 միջոցով նրանցից յուրաքանչյուրը
 մեկուսացման պահերին մյուսին
 դիմում է որպես
 գործընկեր: Ամենագոր Աստվածն
 ասաց. «Եվ Նրա Նշաններից են
 այն, որ Նա արարել է ձեզ համար
 կողակիցներ ձեր միջից, որ դուք
 կարողանաք բնակվել խաղաղ

նրանց հետ և Նա դրել է սեր և գլխարտություն ձեր սրտերի միջև, իրոք, այնտեղ են Նշանները նրանց համար, ովքեր անդրադառնում են»։ (Ալ-Ռում :21) Այս երեք հատկանիշներով, հանգստությամբ, սիրով և գլխարտությամբ, **Իսլամում հասնում են ամուսնական երջանկության:**

**ԿՈՂԱԿՑԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ**

Իսլամը պատվիրել է երկու ամուսիններին ուշադիր լինել միմյանց ընտրելիս: Ամենագոր Աստվածն ասաց. «Ամուսնացեք ձեր միջից նրանց հետ, ովքեր

ամուրի են, կամ ձեր մեջ եղած առաքինիներից, արական սեռի, թե իգական»։ (Ալ-Նուր

:32) Մարգարեն

(Խ.Ա.Ո.Ն) նույնպես պատվիրում է ապագա ամուսնուն ճիշտ ընտրել ապագա կնոջը։ Նա ասաց. «կնոջը կարելի է փնտրել ամուսնության նպատակով չորս պատճառներից մեկի համար. Նրա ունեցվածքի, գեղեցկության, հասարակական դիրքի կամ նրա ամուր հավատքի։ Ընտրեք հավատք ունեցողին, այնպես, որ դուք կարողանաք հաջողակ լինել»։ [116] Նա նույնպես պատվիրեց, ապագ կնոջը ուշադիր լինել ամուսնու ընտրության հարցում, կիրառելով

միևնույն չափանիշը. «Տղամարդը, ում դուք գտնում եք բավարար իր ազնվության և հավատքի ամրության առումով, ով առաջարկում է ձեզ ամուսնություն, ապա տվեք նրան ձեր դատերը կնության: Եթե դուք չանեք այդ, պետք է լինի թշնամության և հասարակության կոռուպցիայի կապ»:[\[117\]](#)

Անկասկած, տվյալ հիմքով ընտրությունը օգտակար կլինի մարդկային հասարակությանը, քանի որ այդ երկու լավ մարդկանց միջև ամուսնության արդյունքը կհանգեցնի լավ սերնդի: Այս գեղեցիկ ընտանիքի զավակները պետք է

արդարացիորեն ծառայեն
Իսլամական արժեքների և
սկզբունքների լույսի ներքո:

ԱՄՈՒՄՆԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԶԱՅՆԱԳԻՐԸ
ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՄԲ

• Քանի որ ամուսնական
պայմանագիրը կարևոր է, պետք է
լինեն գործողություններ, որոնք
նախորդում են, **որպեսզի**
պահպանեն իրենց
դիմացկունությունը և
գոյատևումը: Իսլամական
օրենսդրությունը նույնիսկ ավելի
շատ ուշադրություն չի դարձրել
որևէ այլ պայմանագրի, այնպես,

ինչպես նա արել է ամուսնական պայմանագրին: Նա սահմանել է որոշակի կանոններ:

Ամուսնությունը սկսում է նշանադրությամբ և այս շրջանը նշանակում է մոտեցնել երկու ամուսիններին այնպես, որը թույլատրում է երկու գործընկերներին ավելի լավ ճանաչել միմյանց: Տվյալ նշանադրության հաջողությամբ, պետք է որոշել հասնել ամուսնության, թե ոչ:

• Նույնպես, Իսլամական օրենսդրությունը ապահովում է Իշհարը, (հայտարարություն), նիկյահի, (ամուսնական պայմանագրի)

վավերականության համար:
Թաքնված իմաստությունը այն է,
որ Իսլամական տեսանկյունից
հայտարարությունը կարևոր է,
որովհետև այն ձեռք է բերում
կրոնական և աշխարհիկ
հետաքրքրություններ: Այսպիսով,
ամուսնական պայմանագրի
հայտարարությունը պետք է
հրապարակել և հայտարարել,
որպեսզի խուսափել
մտավախություններից և
կասկածներից:

Իսլամը որոշակի երաշխիքներ է
դրել ամուսնության պայմանագրի
համար, որպեսզի գտնի
երջանկություն երկու զույգերի
համար և բարիք բերի երկու

ընտանիքներին: Իսլամը
ընտանեկան առաջնորդությունը
տվել է ամուսիններին,
Քառամահ, որի հիմքը նրանց
ունակությունները և ներուժն
են: Ամենագոր Աստվածն
ասաց. «Տղամարդիկ
պաշտպաններն ու
պահապաններն են կանանց,
որովհետև Ալլահը տվել է մեկին
ավելի շատ հզորություն, քան
մյուսին և որովհետև նրանք
ապահովում են նրանց իրենց
միջոցներից»: (Ալ Նիսաա :34)
Հետևյալ Քառամահը նույնպես
հանգեցնում է նրան, որ ապագա
ամուսինը ապագա կնոջը վճարի
օժիտ: Ամենագոր Աստվածն
ասաց. «տվեք կանանց,

ամուսնության համար, իրենց
օժիտը, որպես անվճար նվեր»։ (Ալ
Նիսաա :4) Իսլամը նույնպես
նաֆակահ է դրել, որը ծախս է
հանդիսանում կնոջ հագուստի,
սննդի, բուժման և տան համար և
պատվիրում է ամուսիններին
վերաբերել նրանց բարությանը և
անաչառությանը։ Ամենազոր
Աստվածն ասաց. «ապրեք նրանց
հետ բարությանը և
անաչառությանը։ Եթե դուք
չհավանեք որևէ բան, կարող է
պատահել, դուք չեք հավանում մի
բան և Ալլահը բերում է դրա
միջոցով մեծ բարիք»։ (Ալ Նիսաա
:19)

Մյուս կողմից, Իսլամը կանանց պատվիրել է հնազանդվել իրենց ամուսիններին և այս իրավունքը շատ կարևոր է, **որին կանայք պետք է հետևեն:**

Ուստի, Իսլամը երկուսին էլ, ամուսնուն և կնոջը, միմյանց նկատմամբ իրավունքներ է սահմանել, ինչպես նաև պարտականություններ և խնդրել է նրանց երկուսին էլ միմյանց արդար վերաբերել և համագործակցել իրենց համատեղ կյանքում և այնուհետ ուրավզծել է ուղիղ ճանապարհ,**թե ցանկացած համապատասխան տարածայնությունների և խնդիրների դեպքում ինչպես**

վարվել: Նույնպես, որպես
վերջնական լուծում, Իսլամը
թույլատրել է
ամուսնալուծությունը, երբ և կինը
և ամուսինը զգում են, որ
բավական բարդ է հաստատել
Աստծո հուղուղը, օրենքները և
զուգրնկերոջ հետ ապրել այնպես,
ինչպես Ամենագոր Աստվածն է
ցանկանում: [\[118\]](#)

ԵՐԵԽԱՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ ...
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ և
ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ԵՐԵԽԱՆԵՐԸ և ՆՐԱՆՑ
ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ
ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԲԱԽՈՒՄԸ

Իսլամում երեխաները հանդիսանում են կյանքի ուրախություն և ցավոտ աչքերի լույս: Իսլամը յուրահատուկ ուշադրություն է դարձրել երեխաներին և Իսլամական շարիաթը հաստատել է, որ երեխաները ունեն իրավունքներ և պարտավորություններ ծնողների նկատմամբ: Երեխան մտովի ամրագրել է կյանքի առաջին պատկերի ծնողների միջավայրից: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Բոլոր երեխաները ծնվում են Իսլամական Հավատքով, սակայն նրանց ծնողներն են դարձնում Հրեա կամ Քրիստոնյա»: [119] Ծնողները մեծ ազդեցություն ունեն երեխաների

կրոնի և բարոյականության վրա:
Ուստի, **երեխաների**
հետաքրքրությունները և ազգի
ապագան կախված է երեխաների
ողջախոհությունից: Հետևաբար,
երեխաների իրավունքները
սկսվում են ավելի վաղ, քան
նրանց ծնունդն է, որը կայանում է
լավ մոր կամ հոր ընտրությամբ,
ինչպես մենք պարզաբանել ենք:

ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ
ՆԱԽԱԾՆՆԴՅԱՆ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ

Պաշտպանություն Սատանայից

Եթե երկու կողմերն էլ
հաջողության են հասել միմյանց
ընտրության հարցում, ապա

Երեխան իրավունք ունի
 Մատանայից պաշտպանված
 լինելու և սա տեղի է ունենում,
 Երբ հոր սերմնահեղուկը անցնում
 է մոր արգանդը: Մարգարեն
 (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց
 մահմեդականներին աղոթքի
 մասին, ներկայացնելու սեռական
 հարաբերության ընթացքում, որը
 պաշտպանում է սաղմը
 Մատանայից: Իբն Աբբասը, թող
 Ալլահը գոհանա նրանով,
 հաղորդեց, որ Մարգարեն
 ասաց. «Եթե ձեզանից որևէ մեկը
 մտադրված է գնալ իր կնոջ մոտ,
 ասա. Ալլահի անունով, Օվ
 Ալլահ, պաշտպանիր մեզ
 Մատանայից և հեռու պահիր
 Մատանային նրանից, ինչ Դու

շնորհում ես մեզ և եթե
նախասահմանված է, որպեսզի
նրանք երեխա ունենան, ապա,
Սատանան երբեք ի վիճակի չի
լինի վնասել նրան»:[\[120\]](#)

ԵՐԵԽԱՅԻ ԿՅԱՆՔԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

Ժամանակի ընթացքում պտուղը
զարգանում է իր մոր արգանդում
և երեխան ստանում է կյանքի
իրավունք, [որը հաստատել է
Իսլամը](#): Իսլամը արգելում է
հղիության արհեստական
ընդհատումը: Այն հանդիսանում է
հարամ, արգելված Իսլամի
կողմից, որպեսզի կինը հեռացնի
իր պտուղը, մինչ

ծննդաբերությունը, որովհետև այն Ալլահի կողմից տրված վստահություն է: Պտուղը ունի կյանքի իրավունք և հարամ է վնասել կամ ցավ պատճառել նրան: Իսլամական Շարիաթը պտուղը դիտում է որպես մարդկային էակ, որին չպետք է սպանել, երբ նա դառնում է չորս ամսական և երբ հոգի է տրվում նրան: Գոյություն ունի դիյահ, պարտադիր արյան գումար, որը պետք է վճարի այն անձը, ով սպանում է պտուղը: Ալմուղիրա Իբն Շուբանն ասաց. Ալլահի Առաքյալը ներկայացրեց իր դատավճիռը Հուդհայլ ցեղի երկու կանանց նկատմամբ, ովքեր կռվել էին միմյանց հետ և նրանցից մեկը

մյուսին քարով հարվածել էր:
Քանի որ նա հղի էր, հարվածը
սպանել է արգանդի մեջ գտնվող
երեխային: Նրանք երկուսն էլ
ուղղեցին իրենց դեպքը
Մարգարեյին (Խ.Ա.Ո.Ն) և նա
վճռեց արյան գուճար տալ նրան,
ով կնոջ արգանդի մեջ էր: կնոջ
խնամակալը, ում տուգանել էին,
ասաց. «Օվ, Ալլահի Առաքյալ,
Արդյո՞ք ես պետք է տուգանք
վճարեմ արարածի համար, որը ոչ
սնվել, ոչ էլ ըմպել է, ոչ խոսել, ոչ էլ
ճչացել է: Այսպիսի դեպքը պետք է
զրոյականացնել»: Ինչին
Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.
«Սա գուշակների եղբայրներից
մեկն է [\[121\]](#)»: [\[122\]](#) Այսպիսով,
Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) վճռեց

արյան գուևար նրա համար, [ինչը կնոջ արգանդի մեջ էր:\[123\]](#)

Ոճրագործի բարեկամները պետք է վճարեն արյան գուևար:

Բացի այդ, Իսլամական Շարիաթը հանուն պտղի առողջության, կանանց թուլլատրում է չհետևել պահքին Մահմեդականների սուրբ ամսին, [Ռամադանին:](#)

Նույնպես, եթե կինը դավանանություն է գործում և հղիանում է, Իսլամական շարիաթը թուլլատրում է նրանց, ովքեր լիագորված են իրագործելու դավանանության պատիժը, հետաձգել այն, [մինչ նա լույս աշխարհ կբերի իր արգանդի](#)

մեջ գտնվածը և ավարտի նորածնի կերակրումը:

ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՀԵՏԾՆՆԴՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ

Բարիք մատթել, երբ նրանք լույս
աշխարհ են գալիս.

Ծննդաբերությունից հետո,
Իսլամը դնում է այնպիսի
դրույթներ, ինչպիսիք են բարիք
մատթելը իրենց ծննդյան
կապակցությամբ, ինչպես տեղի
էր ունեցել Ալլահի Առաքյալ, Եղիա
Իբն Չաքարիայի ծննդյան հետ,
(թող Ալլահը գոհանա նրանց
երկուսով,) որը նշել է Ղուրանը.
Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց.
«Մինչ նա աղոթք էր անում

խցում, հրեշտակները կանչեցին նրան, «Ալլահը ավետիս է տվել քեզ Եդիսայի, վկայելու Ալլահի Խոսքի ճշմարտությունը և լինելու առաքինի, ողջախոհ և մարգարե,- լավագույն ընկերակիցը առաքինիների»: (Ալ- Ամրան :39) և մարդիկ պետք է բարիք մատթեն և առանց որևէ խտրականության երջանիկ լինեն և արական և իգական սեռի երեխայի լույս աշխարհ գալուն:

Ականջին Ազան և Իկամա կոչելը.

Երեխաների հետժննդյան իրավունքներից մեկը Ազան, Իսլամական աղոթքի կոչն է, որը արտաբերում են նորածնի աջ

ականջին և իկամա, որը
 հանդիսանում է երկրորդ կոչը
 ձախ ականջին, տեղեկացնելու
 մարդկանց, **որ աղոթքը սկսվում է:**
 Ինչպես նշել է Աբու Ռաֆային
 պատման մեջ, նորածնի աջ
 ականջին ազան կոչելը ցանկալի է,
 նա ասաց. «Ես տեսա Մարգարեն
 (Խ.Ա.Ո.Ն) կոչ արեց ազանի, ալ-
 Հասան իբն Ալիի, (թող Ալլահը
 թողություն տա նրան), ականջին,
 երբ Ֆաթիման (թող Ալլահը
 թողություն տա նրան), լույս
 աշխարհ բերեց նրան»: [\[124\]](#)

Թահնիիթ. Նորածնի բերանը
 ծամած արմավենու պտուղ դնելը.

Հետձննդաբերական մեկ այլ
 իրավունք է երեխայի բերանը
 ծամած արմավենու պտուղ
 դնելը, [\[125\]](#) որը կիրառում էր
 Մարգարեն: Աբու Մուսան [\[126\]](#),
 (թող Ալլահը թողութուն տա
 նրան), ասաց. «Ես ունեի որդի և
 ես բերեցի նրան Մարգարեյի մոտ,
 (թող Ալլահը օրհնի և
 խաղաղություն պարգևի նրան), և
 նա կոչեց նրան Իբրահիմ: Նա
 ծամեց արմավենու պտուղ և
 տվեց նրան և խնդրեց նրա
 համար օրհնանք և այնուհետ
 նրան վերադարձրեց ինձ»: [\[127\]](#)

Մափրել Նորածնի Գլխի Մազերը
 և, որպես բարեգործություն կշռի
 չափով, արժաթ բաժանելը.

Նորածինների իրավունքներից մեկը, մազերը սափրելն է և որպես բարեգործություն, **կշռի չափով արծաթ տալը**: Այս ենթադրում է առողջություն և սոցիալական շահ: Դրանք են. Նորածնի գլխի ծակոտկիների բացումը և որևէ անառողջ բանից պաշտպանելը; Միզուցե սա օգնում է հեռացնել թույլ մազերը, **որպեսզի անեն ամուրը**: Իսկ հասարակական շահը այն, **է որ բարեգործություն է տրվում սափրած մազերի կշռի չափով**: Սա հանդիսանում է հասարակության անդամների միջև սոցիալական գաղափարի միասնականություն և հրճվանք է պատճառում աղքատներին: Մուհամմեդ Իբն Ալի Իբն ալ-

Հուսեյնը հաղորդեց. «Ֆաթիման,
 Ալլահի Առաքյալի դուստրը,
 (Խ.Ա.Ո.Ն) կշռեց Հասանի և
 Հուսեյնի սափարած մազերը և
 որպես բարեգործություն,
 համահավասար քաշով արծաթ
 վճարեց»:[\[128\]](#)

Գեղեցիկ անվանակոչելը.

Ալլահի Մարգարեյի
 ուսմունքներից է, որ ընտանիքի
 յուրաքանչյուր անդամի կոչեն լավ
 անվամբ: Ինչը հանդիսանում է
 երեխաների բարձրագույն
 իրավունքներից մեկը: Ծնողների
 պարտքն է իրենց զավակներին
 լավ անուններ տալ: Երեխային
 գեղեցիկ և պատվելի անուն տալը

կարևոր է: Ալլահի Առաքյալը չէր սիրում հարբ, (պատերազմ)բառը և ատում էր լսել այն: Մարգարեն ասաց. «Ալլահին ամենահաճելի անուններից են Աբդուլլան և ԱբդուրՌահմանը, ամենաճշմարտացիին Հարիթը, (հողագործ) և Համմամը, (եռանդուն) և վատագույններն են Հարբ, (պատերազմ)և Մուրրահ, (դառը)»: [\[129\]](#)

Ալին, (թող Ալլահը թողութուն տա նրան) ասաց. «Երբ ծնվեց Հասանը, ես կոչեցի նրան Հարբ: Ալլահի Առաքյալը (Խ.Ա.Ո.Ն) եկավ և ասաց. «Թույլ տուր ինձ տեսնել իմ որդուն: Ինչպե՞ս ես անվանակոչել նրան: Նա, Ալին

ասաց. Հարբ: Մարգարեն
 (Խ.Ա.Ո.Ն) պատասխանեց. «Ոչ,
 նա Հասանն է»: Եվ, երբ ալ-
 Հուսեյնը լույս աշխարհ եկավ, **ես**
կոչեցի նրան Հարբ: Մարգարեն
եկավ և ասաց. «Թույլ տուր ինձ
տեսնել իմ որդուն: Ինչպե՞ս ես
անվանակոչել դու նրան»: Ալին
 պատասխանեց. Հարբ:
 Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.
 «Ոչ, նա Հուսեյնն է»: Երբ երրորդ
 զավակը լույս աշխարհ եկավ, **ես**
կոչեցի նրան Հարբ: Մարգարեն
(Խ.Ա.Ո.Ն) եկավ և ասաց. «Թույլ
տուր ինձ տեսնել իմ որդուն:
Ինչպե՞ս ես դու անվանակոչել
նրան»: Ես ասացի Հարբ:
 Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.
 «Ոչ, նա Մուհասսինն է» և

այնուհետ ավելացրեց. «Դու
անվանակոչել ես նրանց Հարունի
որդիների անուններով. Շաբբար,
Շաբբիր և Մուշաբիր»: [\[130\]](#)

ԱԿԻԿԱՀ

Ծննդից ի վեր երեխայի
իրավունքներից մեկը ակիկահն է,
գոհաբերություն, [ծննդյան](#)
[կապակցությամբ](#): Այն նշանակում
է կենդանու գոհաբերություն,
նույնպես, դրանք հանդիսանում
են Միլլաթ –ու- Իբրահիմի,
Մարգարե Իբրահիմի կրոնի
բնորոշ գծերը, [երեխայի լույս](#)
[աշխարհ գալու յոթերորդ օրը](#): Այն
հանդիսանում է հաստատված
Սուննա, [պատում](#): Ինչպես նաև

նորածնի լույս աշխարհ գալու
 ուրախության նշան: Մարգարեն,
 երբ նրան հարցնում էին ակիկայի
 մասին ասում էր. «Ես չեմ սիրում
 անհնազանդություն և ով երեխա
 է ունենում և նա ցանկանում է
 զոհաբերություն մատուցել
 ակիկայի անունից, նա պետք է
 զոհաբերի երկու այծ արու
 զավակի և մեկ այծ իգական սեռի
 զավակի համար»: [\[131\]](#)

ԿՐԾՔՈՎ ԿԵՐԱԿՐԵԼԸ

Լույս աշխարհ գալուց հետո,
[կրծքով կերակրվելը](#)
[հանդիսանում է երեխայի](#)
[հիմնական իրավունքը: Կրծքով](#)
 կերակրելը անհատի կյանքի

կառուցվածքում ունի
ֆիզիկական, հոգեբանական և
սոցիալական երկար արդյուք: Սա
գիտակցել է իսլամական
շարիաթը, այսպիսով, Իսլամում
յուրաքանչյուր մայր, պետք է
կրծքով կերակրի իր զավակին
երկու ամբողջ տարի:

Յուրաքանչյուր նորածնի համար
այս դասակարգվել է որպես
հիմնական իրավունքներից մեկը:
Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց.

«Մայրերը պետք է սա տան իրենց
ժառանգներին երկու ամբողջ
տարի, եթե հայրը ցանկություն է
հայտնում շարունակել
ժամանակաշրջանը: Սակայն, նա
պետք է հոգա նրանց սննդի և
հագուստի ծախսերը անաչառ

պայմաններում»: (Ալ -Բակարա :233)

Ժամանակակից առողջապահությունը և ֆիզիոլոգիական հետազոտությունները ապացուցել են, որ երկու տարի տևողությամբ կրծքով կերակրելը և առողջական և ֆիզիոլոգիական տեսանկյունից էական է երեխայի զարգացման համար:[\[132\]](#)

Մական Ալլահի օրհնությունը Իսլամական ումմայի, (ժողովրդի համար), չի սպասում հետազոտությունների և փորձերի, որպեսզի ապացուցի երկու տարի տևողությամբ կրծքի կերակրման օգտակարությունը:

Այդ նախորդել է բոլոր նրանց: Եվ
մենք նկատում ենք, թե ինչ
աստիճան է Իսլամական
Շարիաթը անհանգստանում,
կրծքով կերակրման
գործընթացով, **դարձնելով այն
նորածինների հիմնական
իրավունքներից մեկը: Ամեն
դեպքում, տվյալ իրավունքը չի
սահմանափակվում միայն մոր
կողմից, սակայն հայրն էլ ունի իր
բաժինը: Հոր**
պատասխանատվությունն է, մորը
ապահովել սննդով և հագուստով,
**որպեսզի նա ի վիճակի լինի հոգ
տանել երեխային: Ուստի, այն
կիսում է**
պատասխանատվությունը,
յուրաքանչյուր կողմը կատարում

Է իր պարտքը, որը նախատեսել է
 վեհ շարիաթը: Այն պաշտպանում
 է երեխայի հոգացության և
 պաշտպանության իրավունքը,
 որը տեղի է ունենում ըստ
 ծնողների հնարավորությունների:
 Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց.
 «Ոչ մի ոգի չի ունենա բեռ ավելի
 մեծ, քան կարող է կրել»: (Ալ-
 Բակարա :233)

ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ և ԾԱԽՍ

Երեխայի հիմնական
 իրավունքներից մեկը, որը պետք է
 կատարեն ծնողները, նրանց վրա
 գումարի պահեստումն ու
 վատնումն է: Իսլամական
 շարիաթը ծնողների պարտքն է

համարում հոգ տանել իրենց
երեխաներին և պաշտպանել
նրանց կյանքն ու առողջությունը
և գումար ծախսել նրանց
կերակրելու և հայրություն անելու
համար: Ալլահի Առաքյալն ասաց.
«Ձեզանից յուրաքանչյուրը հոգ
տանող է և պատասխանատու է
իր անդամների համար:
Կառավարիչը մարդկանց
հոգացողն է և պատասխանատու
է իր սուբյեկտների համար:
Տղամարդը հոգ է տանում իր
ընտանիքին և պատասխանատու
է նրանց համար: Կինը ամուսնու
տան և զավակների հոգացողն է և
պատասխանատու է նրանց
համար: Ստրուկը հոգ է տանում
իր տիրոջ ունեցվածքին և

պատասխանատու է դրա
համար»:[\[133\]](#)

ԼԱՎ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Լրացուցիչ, երեխաների
հրավուներին մեկը լավ
կրթությունն է և կրոնի հիմնական
խնդիրների ուսուցանումը:

Որպես գործնական մեթոդ
կրթելու երեխաներին, Մարգարեն
ասաց. «Պատվիրեք ձեր
երեխաներին աղոթք անել երբ
նրանք դառնում են յոթ տարեկան
և ծեծեք նրանց, աղոթք անելու
համար, երբ նրանք դառնում են
տաս տարեկան և կազմակերպեք
իրենց անկողինները, որպեսզի
նրանք առանձին քնեն»[\[134\]](#) և

Ալլահը պատվիրեց մեզ
պաշտպանել մեզ և մեր
երեխաներին Դժոխքից,
Դատաստանի Օրը:

Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց.
«Օվ, դուք, ովքեր հավատում եք,
փրկեք ձեզ և ձեր ընտանիքները
Կրակից, որի վառելիքը Մարդիկ և
Քարերն են»: (Ալ Տահիմ :6)

Երեխաներին հոգ տանելը
զգայուն և զգացմունքայնորեն

Որպես լրացում, երեխաներին
պետք է հոգ տանել զգայուն
կերպով, նրանց լավ
վերաբերելով, գլխալ, **կատակել
նրանց հետ:** Հաղորդում են, որ
Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**) համբուրեց

Կալ- Հասան իբն Ալիին Ալ- Աքրա
 Իբն Հաբիսի ներկայությամբ: Ալ
 Աքրան ասաց. Ես ունեմ տաս
 երեխա և ես երբեք չեմ համբուրել
 նրանցից որևէ մեկին: Ալլահի
 Առաքյալը հայացք գցեց նրան և
 ասաց. «Յուրաքանչյուր, ով
 գթասիրտ չէ մյուսներին, չի
 ունենա գթասրտություն»: [\[135\]](#)

Շադադ Իբն Կալ Հադը, (թող
 Ալլահը գոհանա նրանով)
 մեջբերեց, որ իր հայրը ասաց,
 Ալլահի Առաքյալը եկավ Կալ-Իշաա,
 (երեկոյան աղոթքի) Հասանի կամ
 Հուսեյնի հետ: Մարգարեն առաջ
 անցավ և դրեց նրան, [այնուհետ](#)
[նա սկսեց աղոթքը](#): Մարգարեն
 խոնարհվեց և այդ երկար

խոնարհում էր: Իմ հայրը ասաց.
Ես բարձրացրեցի իմ գլուխը
աղոթքի ընթացքում, միայն
տեսնելու, որ փոքրիկ երեխան
բարձրանում է Մարգարեյի
մեջքին, **մինչ նա խոնարհված էր:**
Ես շարունակեցի իմ
խոնարհումը: Եվ, երբ Ալլահի
Առաքյալը ավարտեց աղոթքը, մի
քանի մարդիկ ասացին. Օվ
Ալլահի Առաքյալ, դու երկար
խոնարհվեցիր աղոթքի
ընթացքում, մինչ մենք
կարծեցինք, **որ որևէ բան է**
պատահել կամ քեզ հայտնություն
է եկել: Մարգարեն ասաց. «Ոչինչ
չի պատահել, սակայն իմ որդին
բարձրացավ ինձ վրա և ես չեմ

սիրում կանխել նրան, մինչ նա
չավարտի իր արարքը»:[\[136\]](#)

Անաս Իբն Մալիքը, (թող Ալլահը
թողություն տա նրան),
հաղորդեց, որ Մարգարեն ասաց.
«Երբ ես կանգնում եմ աղոթքի, ես
ցանկանում եմ ձգել այն, սակայն
լսելով երեխայի լացը, ես
կրճատում եմ այն, քանի որ ես չեմ
ցանկանում նրա մորը դնել վատ
վիճակի մեջ»:[\[137\]](#)

Աղջիկների Դաստիարակությունը

Աղջիկների դաստիարակությունը
և կրթությունը և նրանց մասին
հոգ տանելը յուրահատուկ
կարևորություն ունի: Մարգարեն
(Խ.Ա.Ո.Ն) բարձրացնում է

յուրաքանչյուրի պարզևր, ով լավ
 հոգ է տանում և կրթում է
 աղջիկներին: Մարգարեն ասաց.
 «Նա, ով դաստիարակում է երկու
 աղջիկ, մինչ նրանք չափահաս են
 դառնում, նա և ես կլինենք
 միասին, շատ մոտ Հարության
 Օրը և նա միահյուսեց իր
 մատները, բացատրելու համար
 նրա և այդ մարդու մոտեցման
 կետը» և նա միացրեց իր
 մատները: [\[138\]](#)

Ուստի, երեխաները ունեն շատ
 կարևոր իրավունքներ ծնողների:
 Իսլամը պահպանել է այդ
 իրավունքները: Տվյալ
 իրավունքների
 համակողմանիությունը և

փուլերը գերազանցում են մարդու բոլոր կերտած համակարգերը և օրենքները, **լինեն հին կամ ժամանակակից**: Իսլամը ուշադրություն է դարձնում երեխաներին իրենց կյանքի բոլոր փուլերում. Պտուղներ, նորածիններ, մանուկներ, չափահասներ, **մինչ նրանք դառնում են հասուն տղամարդ և կին**: Ավելին, Իսլամը հետաքրքրվել է նրանցով նույնիսկ, մինչ մոր արգանդում պտուղ դառնալը, կոչ անելով հայրերի և մայրերի ընտրությանը ... բոլոր այդ թիրախները նպատակ ունեն հասարակության համար արարել առաքինի տղամարդիկ և կանայք, **որտեղ**

գերակշռում են առաքինի էթիկան
և արժեքները:

ԾՆՈՂՆԵՐ, ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ծնողները զույգերն են, որից
հետո նրանք օժտվում են
զավակներով և դառնում են
պատասխանատու նրանց և
սերունդների համար, հանում
որոնց նրանք զոհաբերում են,
անց են կացնում երկար գիշերներ
հանում նրանց
հարմարավետության ը լրացնում
են նրանց իրավունքները, **ինչպես
մենք նշել ենք նախորդ
հատվածում:**

ԾՆՈՂՆԵՐ, ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՀԱՆԴԵՊ

Ներածություն

Ծնողները զույգեր են, ովքեր
օժտվում են զավակներով և
դառնում են պատասխանատու
նրանց և նրանց սերունդներին,
հանուն որոնց զոհաբերում են,
երկար գիշերներ անց կացնում
նրանց հարմարավետության
համար և ինչպես մենք արդեն նշել
ենք, **լրացնում են իրենց
իրավունքները:**

Ծնողներ, Իրավունքները
երեխաների հանդեպ

Որպես փոխհատուցում,
ցուցաբերելով շնորհակալություն
ծնողների բարիքին, **անհրաժեշտ է**
նրանց ըստ արժանավույն
վերաբերվել բարի և գթասիրտ:
Իսլամը պարտավորեցրել է
զավակներին ծնողների
նկատմամբ, առանձնապես, **երբ**
ծնողները ծերանում են և
թուլանում: Ալլահը պատվիրում է
մարդկանց կարեկցող լինել
ծնողների նկատմամբ, վերաբերել
նրանց սիրով և գթասրտությամբ
և հնազանդվել նրանց նույն կերպ,
ինչպես սովոր էին մանուկ
հասակում:

Ծնողների իրավունքների
գազաթնակետը նրանց

հնազանդվելը և բարի վերաբերմունքն է: Ալլահից հետո, բացի ծնողներից ոչ ոք բարի և գթասիրտ չէ: Շնորհիվ իր կարևորության: Երբ Ղուրանում Ալլահը պատվիրում է ծնողների նկատմամբ բարի և գթասիրտ լինելու պարտավորությունը, այս արգելքը միշտ հայտնվում է անմիջապես, միայն մեկ Աստծո երկրպագելու արգելքից հետո: Ղուրանի մեջ Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց, թե Նա ինչ նկատի ունի. «Ձեր Տերը հրամայել է, որ դուք ոչ ոքի չերկրպագեք բացառությամբ Նրա և որ դուք լինեք բարի ձեր ծնողներին: Երկուսից որը, կամ երկուսն էլ նրանցից հասնում են ծերության

իրենց կյանքում, մի ասեք նրանց
 խոսք արհամարհանքի, կամ
 մերժեք նրանց, սակայն դիմեք
 նրանց պատվով: Եվ,
 բարությունից դրդված, իջեցրեք
 նրանց խոնարհության թևը և
 ասացեք. «Իմ Տեր, շնորհիր նրանց
 քո Գթությունը, քանի որ նրանք
 նվիրվել են մանկության
 ընթացքում: » (Ալ-Իսրաա :23,24)

Մահմեդականներին պատվիրել
 են ծնողների նկատմամբ
 ցուցադրել բարություն և
 կարեկցանք և զերծ մնալ նույնիսկ
 ամենափոքր հայացքից կամ
 նախատիմքի խոսքից: Ծնողներին
 չպետք է ցուցադրել որևէ
 անհամբերություն, անհարգալից

վերաբերմունք, կամ բողոք :
Ալլահը բարձր է գնահատում
խոնարհությունը, երբ միայն այն
գալիս է գավակներից
ծնողներին, սակայն երբեք չի
գնահատում մարդկանց հանդեպ
խոնարհությունը: Ղուրանի մեջ
Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց,
թե ինչ նկատի ունի. «Եվ ելնելով
բարությունից, իջեցրեք նրանց
խանահրության թևեր»:

Ամեն դեպքում, որդիական
հնազանդությունը ավելի է
մեծանում, երբ ծնողները կամ
նրանցից մեկը ծերանում են, երբ
նրանք դառնում են ֆիզիկապես և
մտավոր թուլյլ, որը կարող է
հանգեցնել հաշմանդամության:

Ալլահը մահմեդականներին պատվիրում է պատվով դիմել ծնողներին և կիրառել ամենայն հարգալից և քաղցր ոճը, որպես գթասարտության և կարեկցանքի նշան, ի լրացում պատվիրում է աղոթել նրանց համար, երբ նրանք ծերանում են և դառնում են թույլ և երախտապարտ լինել նրանց կրկին և կրկին, որը Ալլահը կապում է իր

երախտապարտության հետ, **ինչը պարզ է Ղուրանական մի քանի տարբերակների մեջ:**

Ամենաբարձրյալ Ալլահը Ղուրանի մեջ բացատրում է . «Եվ Մենք պատվիրում ենք մարդուն լինել բարի իր ծնողների նկատմամբ, երկունքից երկունք է նրա մայրը

կրել նրան և երկու տարի կրծքով
կերակրել. Լսիր հրամանը.«Յուլյց
տվեք երախտագիտություն Ինձ և
ձեր ծնողներին, Ինձ է ձեր
վերջնական Նպատակը»:
(Լուկման :14)

Որդիական հնազանդությունը
բարիքի ամենամեծ
դարպասներից մեկն է:Այս պարզ
երևում է Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն)
պատման մեջ, երբ Աբդուլլահ Իբն
Մասուդը հարցրեց
Մարգարեյին.«Ո՞րն է Ալլահի
ամենասիրելի արարքը»:
Մարգարեն պատասխանեց
«Աղոթել ժամանակին»:
Աբդուլլահին հարցրեց. «Ո՞րն է
հաջորդ բարիքը»: Մարգարեն

ասաց. «Լինել բարի և պարտական ծնողներին»:
 Աբդուլլահին հարցրեց. «Ո՞րն է հաջորդը»:
 Մարգարեն ասաց. «Մասնակցել Ջիհադի, հանուն Ալլահի»:[\[139\]](#)

Աբդուլլահ Իբն Ամր Իբն Ալ Ասր ասաց. Մի մարդ հարցրեց Մարգարեյին. «Արդյո՞ք ես կարող եմ իմ մասնակցությունն ունենալ Ջիհադում»:
 Մարգարեն ասաց. «Արդյո՞ք քո ծնողները կենդանի են»:
 Մարդը ասաց. «Այո»:
 Մարգարեն ասաց. «Վերադարձիր քո ծնողների մոտ և բարի կերպով ընկերակցիր նրանց»:[\[140\]](#) և մեկ այլ տարբերակի մեջ Մարգարեն

ասաց. «Մասնակցիր Ջիհադի, հանուն նրանց շահերի»:[\[141\]](#)

Ամենամեծ

պարտավորություններից մեկը,
կապված ծնողների

իրավունքներին, որը սահմանել է
Իսլամը, նշվել է մի պատման

մեջ, որը հաղորդել է Չաբիբ Իբն
Աբդուլլահը. Մի մարդ ասաց. Օվ,

Աստծո Մարգարե, ես ունեմ

ունեցվածք և զավակներ և իմ

հայրը ցանկանում է մասնաբաժին

ունենալ իմ սեփականությունից.

Մարգարեն ասաց. «Դու և քո

ունեցվածքը պատկանում եք քո

հորը»:[\[142\]](#)

ԱՔՈՒ ՀԱԹԻՄ ԻԲՆ ՀԻԲԲԱՆՆ [\[143\]](#)

«Նշանակում է, որ հորը չպետք է մյուսների նման վերաբերվել: Անհատը պետք է կարեկցանք ցուցաբերի իր հորը և բարի լինի նրան, այն ամենի մեջ, ինչ նա ասում է և անում է, այն աստիճան, որ հայրը ունակ է դառնում ընդունել իր որդու գումարը»: Մարգարեն ասաց. «Դուք և ձեր ունեցվածքը պատկանում եք ձեր հորը», սակայն այն չի նշանակում, որ հայրերը սեփականաշնորհում են որդիների ունեցվածքը առանց նրանց համաձայնության»: [\[144\]](#)

Որդիական հնազանդության և ծնողների հարգանքի և գթասրտության ցուցաբերման կարևորությունը և անհնազանդության զգուշացումները պատումների և մարգարեական սովորույթների մեջ այնքան շատ են, որ արտահայտում են Իսլամական Շարիաթի բարձրագույն աստիճանը, **ցուցադրելու հասարակության անբիծ արժեքները և ոտնահարումից և աղավաղումից նրանց պաշտպանությունը նրանց:**

**ԱԶԳԱԿՑԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԻ
ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ...**

ԿԱՐԱՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Իսլամական հզոր կանոններից մեկը նաև այն է, որ ընտանիքի գաղափարը չի սահմանափակվում ծնողներով և իրենց զավակներով, այլև, նույնպես ներառում է բարեկամներին և մարդկանց, ում հետ պետք է կապ պահպանել, ինչպիսիք են եղբայրները և քույրերը, հորեղբայրները և մորեղբայրները, **հորաքույրերը և մորաքույրերը և իրենց զավակները**: Այս բոլոր մարդիկ ունեն այցելության և կապի

իրավունք: Հետևյալ իրավունքը
 ապահովել է Իսլամական
 Շարիաթը և դասակարգում է այն,
 որպես մահմեդականի ամենամեծ
 արժանիք: Նրան, ով պահպանում
 է արյունակցական կապերը,
 Իսլամը խոստացել է մեծ պարգև,
 և նրան, ով խզում է, **խիստ
 պատիժ:**

Իսլամը դրել է դրույթներ և
 համակարգեր, որոնք ապահովում
 են ընդլայնված ընտանիքի ամուր
 հարաբերության
 կայունությունը, ներառելով
 բարեկամներին, այնպես, որ
 նրանք ի վիճակի լինեն միմյանց
 օգնել, **աջակցել:** Իսլամը նույնպես
 դրել է պարտադիր ծախսի,

ժառանգության և “ակիլահի”
համակարգ, որը վերաբերում է
դիյային, արյան գունարին, **որը**
վճարում են սպանվածի
ընտանիքին կամ
բարեկամներին:[145]

ՄԻԼԱԹՈՒՐ ՌԱՀԻՄ
(ԱԶԳԱԿՑԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԸ)
ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Միլաթուր ռահիմ, ազգակցական
կապերի պահպանումը,
նշանակում է ազգականների հետ
պահպանել պատշաճ կապ,
հնարավորին կերպ աջակցել և
կանխել չարիքը: Միլաթուր ռահիմ
նշանակում է այցելել
ազգականներին, հարցնել նրանց

մասին, անհանգստանալ,
հնարավորինս նվերներ տալ,
օգնել իրենց աղքատ
անդամներին, այցելել
հիվանդներին, ընդունել նրանց
հրավերքները, հյուրընկալել
նրանց, **հպարտանալ նրանցով և
բարձրացնել նրանց**: Միլաթուր
ռահիմը նույնպես նշանակում է
միանալ ազգականներին իրենց
ուրախության պահերին, կիսել
նրանց տխրությունը տխուր
պահերին, որպես լրացում
ցանկացած այլ գործողություն, **որը կարող է նպաստել ամրացնել
և ամրապնդել այդ փոքր
հասարակության անդամների
փոխհարաբերությունները**:

Ուստի, սիլաթուլ ռահիմը հանդիսանում է բարիքի դարպաս: Միլաթուլ ռահիմի շնորհիվ, մահմեդական համայնքի միությունը դառնում է ավելի խորը և ամուր և անդամները վստահ և զերծ են մեկուսացման անհանգստությունից և միայնությունը ոչ ոքի չի հուզում, որովհետև բոլորը զգում են, որ նրանք շրջապատված են իրենց ազգականներով, սիրով և հոգացությամբ և որ անհրաժեշտության դեպքում իրենց ազգականները աջակցում և օգնում են նրանց:

Ամենաբարձրյալ Ալլահը պատվիրեց մահմեդականներին

լավ վարվել իրենց ազգականների
հետ, ում հետ պետք է կապ
պահպանել և այցելել:

Ամենաբարձրյալ Ալլահին ասաց.

«Ծառայեք Ալլահին և ոչ մի
զուգընկեր մի դրեք Նրա հետ և
գործեք բարիք ծնողներին,
ազգականներին, որբերին, նրանց,
ովքեր կարիք մեջ են, մոտիկ
հարևաններին, օտար
հարևաններին, ուղեկցորդներին,
ճանապարհորդներին, դուք
հանդիպում եք և ովքեր ձեր աջ
ձեռքին են պատկանում. Քանի որ
Ալլահը չի սիրում
ամբարտավանություն,
ցուցամոլություն»: (Ալ Նիսաա :36
) Ամենաբարձրյալ Ալլահը
ազգակցական կապերի

պահպանությունը դարձրել է Իր
գոհունակության և օրհնության
պատճառ :Մի պատման մեջ,
Աբդուլ Ռահման Իբն Աուֆը, թող
Ալլահը թողություն տա նրան,
ասաց. Ես լսել եմ, որ Ալլահի
Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)ասաց.

«Ալլահն ասաց, «Ես կարեկցող եմ
և այս արդեն ստացվել է
գլխարտությունից; Ես ստացել եմ
անունը, Իմ անունից: Եթե որևէ
մեկը միանում է, Ես կմիանամ
նրան և եթե որևէ մեկը կտրում է,
ես կկտրեմ »»: [\[146\]](#)

Ալլահի Մարգարեն ավետիս է
բերել նրան, ով պահպանում է իր
ազգակցական կապերը և
ավետիսը կայանում է նրանում, **որ**

նա կշահի լավ
կենսապահովություն և երկար
առողջ կյանք: Անաս Իբն Մալիքը,
թող Ալլահը թողություն տա նրան,
ասաց. Ես լսել եմ, որ Ալլահի
Մարգարեն ասաց. « Նա, ով
ցանկանում է ընդլայնել իր
կենսապահովությունը և տարիքը,
պետք է պահպանի լավ
հարաբերություններ իր
հարազատների և մտերիմների
հետ»: [\[147\]](#)

Գիտնականները մեկնաբանում
են ասելով, որ պարզևր
կենսապահովության ընդլայնումն
է, հաջողությունը ներկայացնելու
երկրպագություն և ժամանակի

սպառռում, որը օգտակար է
Դատաստանի Օրը:[\[148\]](#)

Մյուս կողմից, տեքստերը
ուղղակի և պարզ էին,
զգուշացնելով ընդդեմ
ազգակցական կապերի խզման և
այն դասակարգեցին որպես
զանգվածային վատ արարք,
որովհետև հետևյալը մարդկանց
կապը դաժան է դարձնում,
տարածում է ատելության և
թշնամանքի ոգի և ազգականների
միջև ոչնչացնում է ընտանեկան
համախմբվածությունը:

Ամենաբարձրյալ Ալլահը
զգուշացնում է, որ կանիժի նրան,
ով կխզի ազգակցական կապերը.
«Այնուհետ, արդյո՞ք սպասելի է

ձեզանից, որ եթե դուք ունենաք
 իշխանություն, որ դուք չարիք
 կգործեք երկրի վրա և կխզեք ձեր
 ազգակցական կապերը: Այս այն
 մարդիկ են, ում Ալլահը անիծել է,
 քանի որ Նա իլացրել և կուրացրել
 է նրանց»: (Մուհամմեդ :22,23)

Չարիք Իբն Մութթամը ասաց, որ
 Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)
 ասաց. «Անհատը, ով դաժան է
 դարձնում ազգակցական
 կապերը, չի մտնի Դրախտ»: [\[149\]](#)
 Ազգակցական կապերի խզումը
 նշանակում է դաժան դարձնել
 հարաբերությունները և դադարել
 լավ վերաբերվել նրանց:
 Գոյություն ունեն շատ
 ներդաշնակ տեքստեր, որոնք

հաստատում են ազգակցական
կապերի խզման

զանգվածայնությունը: Այն պետք
է օգնի արարել համատեղ, մոտիկ
և եղբայրական համայնք, որտեղ
Ալլահի Մարգարեյի պատումը.

«Դուք տեսնում եք

հավատացյալներ, ովքեր

գլխասիրտ են միմյանց միջև և

ցուցադրում են սեր և բարի են,

հիշեցնելով մի մարմին, այնպես,

որ, եթե մարմնի մի մասը լավ չէ,

ապա ամբողջ մարմինը կհսում է

քնկոտությունը և ջերմը նրա

հետ»: [\[150\]](#) իրականություն է

դառնում:

ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ
ԵՂԲԱՅՐՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՆՐԱ

ԿԱՐԵՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԸ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Մահմեդական համայնքը մեծ ընտանիք է, որը կապված է սիրով, համերաշխությամբ,

համագործակցությամբ և

գլխարկությամբ: Մահմեդական

համայնքը հավասարակշռված,

աստվածային, մարդկային

համայնք է, որը գոյակցում է լավ

վարվելաձևով և գործում է

արդարությամբ և

խորհրդատվությամբ: Տարեց

անդամները գլխասիրտ են

երիտասարդների նկատմամբ:

Ունենորը խղճում է աղքատին և

ուժեղը օգնում է թուլյին:

Մահմեդական համայնքը նման է մեկ մարմնի: Եթե աչքը ցավում է, ապա ամբողջ մարմինը ցավի մեջ է և եթե գլուխն է ցավում, **ապա ամբողջ մարմինը ցավում է:**

ԵՂԲԱՅՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Լի Աթուլաթերը [\[151\]](#), ով հանդիսանում էր Ռոնալդ Ռեյգանի [\[152\]](#) կառավարության գլխավոր խորհրդանիշներից մեկը, 1991 թվականի Լայֆ ամսագրի մեջ ասաց. «Իմ հիվանդությունը ինձ ուսուցանեց մարդկային էության, սիրո, եղբայրության և

փոխհարաբերությունների
մասին, որ ես երբեք չէի հասկացել
և միգուցե, **չէի կարող հասկանալ:**
Այսպիսով, այդ տեսանկյունից,
գոյություն ունի մի փոքր
նշմարտություն և բարիք ամեն
ինչում»:[\[153\]](#)

Եղբայրությունը մարդկային
ամենատեղակի արժեքներից է, որը
հաստատել է Իսլամը, **որպեսզի
ներկայացնի համայնքի
միասնությունը:** Եղբայրությունը
ձեռք է բերում համայնքի
համակցությունը և վերջինս
գոյություն չի ունեցել մեկ այլ որևէ
համայքում, **լինի դա հին թե նոր:**
Եղբայրությունն նշանակում է «Որ
մարդիկ ապրում են սիրով,

կապվածությանը և
աջակցությանը, կապված են
զգացմունքով, որը կապում է մեկ
ընտանիքի անդամներին, ովքեր
սիրում և աջակցում են միմյանց և
որտեղ յուրաքանչյուր անդամ
զգում է, որ իր եղբոր
հզորությունը ավելանում է իր իսկ
հզորությանը և իր եղբոր
թուլությունը, նշանակում է իր իսկ
թուլությունը և որտեղ
յուրաքանչյուրը զգում է թույլ, երբ
միայնակ է և հզոր, երբ իր եղբոր
կողքին է»:[\[154\]](#)

ԵՂԲԱՅՐՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԸ
ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆ
ՀԱՄԱՅՆՔՈՒՄ

Տեքստերը ընդգծում են եղբայրության կարգավիճակը Իսլամական համայնքում և եղբայրության ազդեցությունը կառուցելու Մահմեդական համայնք: Նրանք նույնպես հրահրում են ամենին, ինչը ամրացնում է եղբայրությունը և արգելում են ամենը, **ինչ կարող է վնասել**: Ամենաբարձրյալ Ալլահը, հաստատել է եղբայրության կապը և հավատքը ասելով.

«Հավատացյալները մի եղբայրություն են»: (Ալ-Հուշուրաթ:10) անկախ ռասայից, գույնից և ծագումից: Այս հիմքով էլ Սալման ալ Ֆարիսին, Բիլալ ալ Հաբաշին և Սուհայբ առ-Ռումին

Եղբայրացան իրենց արար Եղբայրների հետ:

Նմանատիպ եղբայրությունը
Ղուրանը նկարագրում է որպես
Ալլահի
օրհնություն: Ամենաբարձրյալ
Ալլահն ասաց. «և հիշեք
երախտագիտությանը, Ալլահի
շնորհը ձեզ, քանի որ դուք
թշնամիներ էիք և Նա միացրեց
ձեր սրտերը սիրով, այսպիսով, ի
շնորհիվ Նրա Ողորմածության,
դուք դարձաք եղբայրներ»: (Ալ-
Ամրան 103)

Մեղինա գաղթելուց հետո,
Մահմեդական համայնքի
կառուցման սկզբնաշրջանում և

մզկիթի կառուցումից անմիջապես
հետո, Մարգարեն
(Խ.Ա.Ո.Ն) սկսեց եղբայրական
կապեր հաստատել
Մուհաջերիներին, գաղթյալների և
Անսարների միջև: Դուրանը
գրանցեց եղբայրությունը, որը
սիրո և այլասիրության
բարձրորակ օրինակ
ծառայեց: Ամենաբարձրյալ Ալլահն
ասաց. «Սակայն նրանք, ովքեր
նրանցից առաջ ունեն տներ
Մեդինայում և ընդունել են
Հավատքը, ցուցադրում են իրենց
նվիրվածությունը, նրանց, ովքեր
գաղթել են և ոչ մի ցանկություն
չունեն իրենց սրտերի մեջ այն
բաների համար, որոնք տվել են
վերջիններիս, սակայն նրանց

գերադասում են իրենցից,
նույնիսկ, երբ աղքատությունը
իրենց իսկ սեփականությունն է»:
(Ալ-Հաշր :9)

Շնորհիվ եղբայրության, սիրո և
այլասիրության հիասքանչ
օրինակ է, երբ մեկ Անսար
տղամարդ առաջարկեց իր
գաղթական եղբորը իր գումարի
կեսը և ամուսանալու ծությունից
հետո, **իր կանանցից մեկին:**

Հետևյալը հաղորդել է Անաս Իբն
Մալիքը, ով ասաց. Աբդուլ
Ռահման Իբն Աուֆը եկավ
Մեդինա և Մարգարեն
եղբայրական կապ հաստատեց
նրա և Սաադ Իբն ալ- Ռաբի ալ
Անսարի միջև, ով Աբդուլ

Ռահմանին առաջարկեց վերցնել իր գումարի կեսը և երկու կանանցից մեկին, սակայն Աբդուլ Ռահմանն ասաց նրան. Թող Ալլահը օրհնի քո ընտանիքը և գումարը, ցույց տուր ինչ շուկայի ճանապարհը... [:\[155\]](#)

Համայնքի համակցության մեծ դերի համար, Ալլահի զգուշացումը ակնհայտ է, որը դեմ է յուրաքանչյուր արարքի, [որը կարող է թուլացնել Իսլամական եղբայրությունը](#): Ամենաբարձրյալ Ալլահը արգելել է գերադասությունը և ծաղրը: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «[Օվ դուք, ովքեր հավատացել եք: Թող որ ձեր միջի](#)

ոչ մի մարդ չծիծաղի մյուսների վրա. կարող է պատահել, որ վերջինս ավելի լավն է քան նախորդը»: (Ալ-Հուջուրաթ :11)

Ալլահը արգելել է զրպարտությունը և ծագումնաբանական մեծամտությունը:
 Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «Ոչ անվանարկեք, ոչ էլ ծաղրեք միմյանց, ոչ էլ կոչեք ածական անուններով. Անվանարկելը համարվում է թուլություն, կիրառելու մեկի համար, այն բանից հետո, երբ նա հավատացել է. Եվ նրանք, ովքեր չեն դադարեցնում, իրոք, սխալ են գործում»»: (Ալ-Հուջուրաթ :11)

Ալլահը արգելել է բամբասանքը, զրպարտությունը և կասկածը, **դրանք բոլորը պառակտում են ցանկացած համայնք**: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «Օվ, դուք, ովքեր հավատացել են. խուսափեք կասկածից այնքան, որքան հնարավոր է, քանի որ կասկածը որոշ դեպքերում մեղք է. **Եվ մի լրտեսեք միմյանց**: Արդյո՞ք ձեզանից մեկը ցանկություն կհայտնի համտեսել իր մահացած եղբոր մարմինը: Ոչ, այն զգվելի է... **Սակայն վախեցեք Ալլահից**: Քանի որ Ալլահը Ամենագթասիրտն է»: (Ալ-Հուջուրաթ :12)

Եթե գոյություն ունի վեճ կամ փաստարկ, Իսլամը մեծարում է ամենը, ինչը կարող է օգնել միացնել սրտերը և ամրացնել միությունը, **կոչելով**

խաղաղության: Մարգարեն ասաց. «Արդյո՞ք պետք է հաղորդեն ձեզ մի բանի մասին, որը պահքից, աղոթքից և բարեգործությունից ավելի բարձր աստիճանի վրա է գտնվում: Մարդիկ պատասխանեցին, Այո Ալլահի Մարգարե: Նա ասաց. Մարդկանց միջև որևէ բան դնելն է, փչացնելով նրանց սաղրանքները»: [\[156\]](#)

Ավելին, Իսլամը թույլատրում է ստելը, որը կարող է ուղղել վիճող մարդկանց, **քանի որ այն պաշտպանում է Մահմեդական համայնքի միությունը հարվածից**: Մարգարեն ասաց.

«Նա, ով խաղաղություն է բերում մարդկանց միջև, բարիք հնարելով կամ ասելով լավ բաներ, ստախոս չէ»:[\[157\]](#)

**ԵՂԲԱՅՐՈՒԹՅՈՒՆ,
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ և
ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

Արտահայտելով եղբայրության կարևորությունը, Իսլամը սահմանել է մի շարք իրավունքներ և

պարտավորություններ, որոնք պետք է լրացնի յուրաքանչյուր մահմեդականը և նմանատիպ հարաբերության լույսի ներքո, որը Իսլամը դասակարգել է որպես պարտք, Հարության Օրը պետք է դատվի որպես մարդկային արարք և վստահություն, **որը պետք է լրացվի:** Մարգարեն պարզաբանել է ասելով. «Մի մեծացրեք չարականությունը և մի առաջարկեք նրան ան գնից դուրս և մի մեծացրեք հակակրանքը կամ թշնամությունը և մտեք գործարքի, երբ մյուսները մտել են այդ գործարքի մեջ և եղեք ինչպես ընկեր եղբայրներ և Ալլահի ծառաներ: Մահմեդականը մահմեդականի եղբայրն է: Նա ոչ

ճնշում է նրան, ոչ ոտնահարում
նրան, ոչ էլ վերևից է նայում նրան:
Երկյուղածությունը այստեղ է և
մինչ նա ասում էր այդ, նա երեք
անգամ ցույց տվեց իր կուրծքը:
Մահմեդականի համար լուրջ
չարիք է, մյուս եղբայր
մահմեդականին վերևից նայել:
Մահմեդականի ամեն իրը
անձեռնմխելի է իր հավատքի
եղբոր համար. Նրա արյունը,
ունեցվածքը և պատիվը»: [\[158\]](#)

Մարգարեյի խոսքերը «մի
առաջարկեք գնից դուրս ան
«գիտնականները մեկնաբանում
են. որը հետևյալը նշանակում է
դադարել աջակցել և օգնել նրան
և իրական իմաստն է. Եթե

մահմեդականը փնտրում է մեկ
այլ մահմեդականի
աջակցությունը հոգացությունը
կամ այլն, նա պետք է աջակցի
նրան, եթե հնարավոր է և
գոյություն չունի ոչ մի օրինական
արդարացում վերջինիս, նրան
աջակցությունը մերժելու»:[\[159\]](#)

Անասը հաղորդում է, որ
Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.
«Օգնիր քո եղբորը, անկախ
նրանից նա կեղեքիչ է, թե
կեղեքվող», մի մարդ հարցրեց.
«Օվ, Ալլահի Առաքյալ, ես կօգնեմ
նրան, եթե նա կեղեքված է,
սակայն, եթե նա կեղեքիչ է,
ինչպե՞ս ես պետք է օգնեմ նրան»:
Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)

ասաց. «Խոչընդոտել նրան կեղեքել մյուսներին, քանի որ այդպես պետք է օգնել նրան»: [\[160\]](#)

Արդյո՞ք գոյություն ունի որևէ մարդկային համայնք, որը ի վիճակի է պարտավորեցնել յուրաքանչյուր անդամի լրացնել իր եղբոր կարիքները, օգնել իր եղբորը, [եթե նա կեղեքվում է և խոչընդոտել նրան կեղեքել մյուսներին:](#)

Միայն Իսլամական համայնքը կարող է այդպես գործել, [ի շնորհիվ եղբայրության և զգացմունքների միության բարձր մակարդակի:](#) Յուրաքանչյուր

անդամ ցանկանում է հեռացնել իր
եղբոր դժբախտությունները,
լուծել նրա խնդիրները, **աջակցել
և օգնել նրան և չատել կամ
չթշնամանալ նրան:**

Յուրաքանչյուր անդամ
պարտավոր է լինել դրական: Ըստ
այդմ, եղբայրությունը հիմք է և
կոչում, **որպեսզի համակցի և
միասնական դարձնի
մահմեդական համայնքը:**

ՀԱՄԵՐԱԾԽՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆ
ՀԱՄԱՅՆՔՈՒՄ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Իսլամական Շարիաթը
պատվիրում է իր հետևորդներին

պահպանել
 համագործակցությունը,
 համերաշխությունը և
 զգացմունքների միությունը և
 զգացմունքները նրանց միջև, **ի**
լրում իրենց համերաշխության ի
կարիքների և նյութական
խնդիրների: Ուստի, նրանք
 դարձել են ինչպես ամուր,
 մածուցիկ կառուցվածք, **որի**
մասերը օգնում են միմյանց: Աբու
Մուսա ալ-Աշարին, ասաց, որ
Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)
 ասաց. «Հավատացյալը, մեկ այլ
 հավատացյալի համար նման է
 կառույցի, որի տարբեր մասերը
 կիրառելի են միմյանց»: [\[161\]](#) Կամ
 ինչպես մեկ մարմին, որտեղ, եթե
 որևէ մասը լավ չէ, **ապա ամբողջ**

մարմինը կհսում է քնկոտությունը
և ջերմը դրա հետ: Մարգարեն
(Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Դուք տեսնում
եք հավատացյալներին, որպես
գթասիրտ միմյանց նկատմամբ և
ցուցադրում են սեր միմյանց և
բարի են միմյանց նկատմամբ,
հիշեցնելով մեկ մարմին, այնպես,
որ, եթե մարմնի որևէ մաս լավ չէ,
ապա ամբողջ մարմինը կհսում է
քնկոտությունը և ջերմը դրա
հետ»: [\[162\]](#)

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱԿՈՂՄԱՆ ԻՌԻԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Մոցիալական համերաշխությունը
Իսլամում, կանգ չի առնում

նյութական շահերի վրա, որը
հանդիսանում է
համերաշխության հիմնական
գործոններից մեկը, սակայն
քողարկում է հասարակության
բոլոր կարիքները, լինի անհատ,
թե խումբ, անկախ այդ
կարիքները նյութական,
բարոյական կամ մտավոր են,
**հետևյալ հասկացությունների
ամենալայն շրջանակներում: Այն
նշանակում է, որ
համերաշխությունը ներառում է
ազգի անհատների և խմբերի
բոլոր հիմնական իրավունքները:**

Իսլամի բոլոր ուսմունքները
հաստատում են բոլոր
մահմեդականների միջև

գոյություն ունեցող
համերաշխության համակողմանի
բնույթը: Այդ իսկ պատճառով,
մահմեդական համայնքին օտար է
անհատականությունը,
եսասիրությունը և բացասական
մտածելակերպը: Մահմեդական
համայնքը, իսկապես ապրում է
հավատարիմ եղբայրությանը,
առաքինությանը և ամբողջ
ժամանակարնթացքում
առաքինաբար և բարեպաշտորեն
միմյանց օգնությանը: [\[163\]](#)

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹՅԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Իսլամում մահմեդական ազգի սոցիալական համերաշխությունը, միայն մահմեդականների պատկանելություններ չեն, սակայն, նույնպես Իսլամական հասարակության ներսում ամբողջ մարդկությանը իրենց բոլոր կրոններով և հավատքներով: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «Ալլահը ձեզ չի արգելում, նրանց նկատմամբ, ովքեր չեն մարտնչում ձեր Հավատքի դեմ, կամ վտարում են ձեզ ձեր տներից, լինել բարի և արդար, քանի որ Ալլահը սիրում է նրանց, ովքեր արդար են» (Ալ-Մումտահիներ :8), որովհետև համերաշխության հիմքը մարդկության

արժանապատվությունն է:

Ամենարարձրյալ Ալլահն ասաց.

«Մենք պատվել ենք Ադամի որդիներին, մատակարարել ենք նրանց փոխադրամիջոց երկրի և ծովի վրա, տվել ենք նրանց որպես կենսակերպ բաներ, որոնք լավ և մաքուր են և շնորհել ենք նրանց հատուկ շնորհներ, ի գերադասություն մեր արարածների մեծամասնության»:
(Ալ-Իսրա :70)

Մահմեդական համայնքի անդամների համերաշխության և ինտեգրացման համատեքստում համապարփակ տարբերակներից մեկը այն է, ինչ ասում է Ալլահը «Օգնեք միմյանց առաքինարար և

բարեպաշտորեն, սակայն մի
 օգնեք միմյանց մեղքում և ռիսում,
 վախեցեք Ալլահից, քանի որ
 Ալլահը խիստ է պատժի մեջ»: (Ալ
 Մայիդա :2)

Ալ-Քուրթուբին [\[164\]](#) ասաց.

«Հրաման է բոլոր արարածներին
 օգնել միմյանց առաքինաբար և
 բարեպաշտորեն, որը նշանակում
 է, [նրանք պարտավոր են օգնել](#)
[մեկը մյուսին:](#)[\[165\]](#) Ալ

Մաուարդին[\[166\]](#) ասաց.

«Ամենաբարձրյալ Ալլահը կոչել է
 մարդկանց օգնել միմյանց և այն
 կապել է առաքինության և
 բարեպաշտության հետ,
 որովհետև բարեպաշտությամբ է
 գալիս Ալլահի հաճույքը և

առաքինությանը մարդկանց հանույքը և նա, ով ստանում է Ալլահի հանույքը և մարդկանց հանույքը, երջանիկ է և լիովին օրհնված»:[\[167\]](#)

ՉԱՔՅԱԹԻ ԿԱՐԵՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Սուրբ Ղուրանը հատակորեն սահմանել է, որ գոյություն ունեն ունևորի ունեցվածքի մի մաս, [որը պետք է տալ աղքատին և կարիքավորին](#): Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց, «Եվ նրանք, [ուև ունեցվածքի մեջ գոյություն ունի ճանաչված իրավունք](#): Քանի որ կարիքավորը, ով խնդրում է և նա,

ուև կանխում են որոշակի պատճառներով խնդրել» (Ալ Մաարեջ :24,25) Աստվածային Օրենդիրը սահմանել է այդ մասնաբաժինը Ինքը և խնդիրը չի թողել ունևորի կամ բարերարի առատաձեռնության վրա: Նա խնդիրը չի թողել գթասրտության զգացմունքի վրա, որը կարող է գոյություն ունենալ ունևորների սրտերում, կամ իրենց ցանկությանը բարեպաշտության և բարերարության և իրենց սիրո կամ մարդասիրության:[\[168\]](#)

Ղուրանական տարբերակը սահմանել է տվյալ կարիքավոր մարդկանց դասակարգումը.
«Ողորմությունը աղքատների և

կարիքավորների համար է, և նրանց, ովքեր աշխատում են տնօրինել միջոցները, քանի որ նրանք, ում սրտերը վերջերս է հատվել ճշմարտությանը, նրանց համար, ովքեր գերության և պարտքի մեջ են հանուն Ալլահի և ճանապարհորդների համար, ուստի, այն հաստատել է Ալլահը և Ալլահը լի է գիտությամբ և իմաստությամբ»: (Ալ-Թուրե :60)

Ուստի Չաքյաթը, ողորմությունը, շատ կարևոր է, քանի որ ներառում է հասարակության համարյա բոլոր անդամներին և հիմք ունենալով, համերաշխության և համագործակցության

գաղափարի օրինակը, **զաքյաթը տեսանելի է**: Չաքյաթը Իսլամի հինգ սյուներից երրորդն է: Առանց Չաքյաթի ցանկացած որևէ մեկի Իսլամը ընդունելի չէ: Չաքյաթը մաքրում և սրբացնում է նրան, **ով տալիս է ողորմություն**: Չաքյաթը շահեկան է նրան, ով ներկայացնում է, **մինչ այն ստանում են**: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «Նրանց բարիքներից վերցրեք ողորմություն, այնպես, որ դուք կարող լինեք մաքրել և սրբացնել նրանց»: (Ալ Թաուբե:103)

Անկասկած, ինչպես ողորմությունը մաքրում է անհատին ժլատությունից և ազահությունից, այն նույնպես

հեռացնում է նախանձր, քենն ու
ատելությունը հարուստի և
ունևորի նկատմամբ աղքատների
և կարիքավորների սրտերից:

Չաքյաթը ստեղծում է սեր,
ընտանիք, համագործակցություն
և ընդհանուր կարեկցություն, այն
հասարակության անդամների
միջև, որտեղ ներկայացնում են
այսպիսի մեծ արժանիքներ:

Իսլամը թույլատրում է
մահմեդականների իշխանության
օղակներին ունևորի գումարից
վերցնել այն, ինչ ըստ նրանց
բավարար է ծածկի աղքատի
կարիքները, յուրաքանչյուրը ըստ
իր նյութական ունակության:

Մահմեդական համայնքի մեջ
ընդունելի չէ, որ որոշ մարդիկ

քուն են մտնում լի ստամոքսով,
մինչդեռ հարևանները քաղցած
են: Ամբողջ հասարակությանը
պատվիրել են
համազործակցաբար կիսել
նվազագույն
անհրաժեշտությունը, **կյանքը**
ապահովելու համար: Մարգարեն
(Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Նա, ով քուն է
մտնում լի ստամոքսով,
իմանալով, որ իր հարևանը
քաղցած է, չի հավատում
ինձ»: [\[169\]](#) Այս առիթով Իմամ Իբն
Հազմը [\[170\]](#)
ասաց. «Յուրաքանչյուր շրջանի
ունևոր մարդիկ հրահանգ են
ստացել օգնել իրենց աղքատ
մարդկանց և սուլթանը,
կառավարիչը ստիպում է նրանց

հետևել: Ուստի, աղքատ և կարիքավոր մարդիկ պետք է կյանքին անհրաժեշտ սնունդ ձմեռային և ամառային հագուստ և կացարան ստանան, որպեսզի պաշտպանեն իրենց անձրևից, ամառվա արևից և անցորդների հայացքներից»:[\[171\]](#)

Իսլամում, նյութական համերաշխությունը չի դադարում մատակարարել նվազագույն անհրաժեշտություն, որպեսզի աջակցի կարիքավորի կյանքին, սակայն, **այն գերազանցում է արդյունավետության հասնելուն:** Հետևյալը ակնհայտ էր Օմար Իբն ալ-Խատաբի խոսքերի մեջ. «Կրկնիր ողորմություն

նրանց, նույնիսկ, եթե նրանցից մի քանիսը ունեն հարյուր ուղտ»:[\[172\]](#)

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹՅԱՆ
ԱՐԺԱՆԻՔՆԵՐԸ
ՊԱՏՈՒՄՆԵՐԻ ՄԵՉ

Պատուներից մեկը, որը կոչ է անում մահմեդական համայնքի համերաշխության կերտմանը և Իսլամի մեջ նկարագրում է կարգավիճակը, հաղորդել է Աբու Մուսա ալ-Աշարին, ով ասաց. Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Երբ Աշարի ցեղի մարդկանց մոտ սննդի սղություն էր սուրբ ճակատամարտերի ընթացքում, կամ Մեդինայում նրանց

ընտանիքների սնունդը սպառվում էր, նրանք հավաքում էին իրենց մնացած սնունդը մեկ սավանի մեջ և այնուհետ բաժանում էին միմյանց միջև հավասարապես, **չափելով այն գավաթով:**

Այսպիսով, այս մարդիկ ինձանից են և ես նրանցից եմ»: [\[173\]](#) Իբն Հաջարը իր «Արարչի Հաղթանակը» գրքի մեջ ասաց. Այդ նշանակում է, որ նրանք կապված են ինձ, Մարգարեին [\[174\]](#) և սա բարձրագույն պատիվ է յուրաքանչյուր Մահմեդականի համար:

Մեկ այլ պատում է հաղորդում Աբդուլլահ Իբն Ումարը, Թող

Ալլահը գոհանա նրանով և նրա հայրը, ով ասաց, որ Մարգարեն ասաց. «Մահմեդականը եղբայր է մեկ այլ մահմեդականի, այսպիսով, նա չպետք է ճնշի նրան, ոչ էլ նա պետք է տա նրան կեղեքիչի ձեռքը: Ով լրացում է իր եղբոր կարիքները, Ալլահը կլրացնի նրա կարիքները, ով դուրս է հանում իր մահմեդական եղբորը տհաճ իրավիճակից, Ալլահը նրան դուրս կհանի անհարմար իրավիճակից Հարության օրը և ով քողարկում է մահմեդականին, Ալլահը կքողարկի նրան Հարության Օրը»: [\[175\]](#)

Ան-Նավավին, թող Ալլահը
թողություն տա նրան, ասաց.
«Հետևյալը ցույց է տալիս
մահմեդականին օգնելու
արժանիքը, նրան անհարմար
իրավիճակից դուրս բերելը և
քողարկելը: Խորհուրդը,
հեռացնում է Մահմեդականի
դժվարությունը, գումարի կամ
հեղինակության կամ օգնության
միջոցով: Ակնհայտ է, որ
Մահմեդականին անհարմար
իրավիճակից հանելը, հնարավոր
է կարծիքի կամ խորհրդի
միջոցով»: [\[176\]](#) և սա
Մահմեդական համայնքի
համերաշխության ճշգրիտ
իմաստն է:

Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**)
ցանկություն ուներ ասելու, որ
ամբողջ հասարակությունը պետք
է կիսի միմյանց օգնելը և
առանձնապես աղքատ և
կարիքավորին և որ
յուրաքանչյուր ապահովված
անհատը և յուրաքանչյուր
անհատը, ով ունի
հեղինակություն, **պետք է օգնի իր
հասարակությանը և միշտ
օգնության ձեռք մեկնի:** Նա
նույնպես ցանկություն ուներ
հայտնելու, որ հասարակության
բոլոր մարդկային ուժերը, պետք է
միասնական նպատակ ունենան
ներկայացնել յուրաքանչյուր
անհատի հետաքրքրությունները
և կանխել վնասները, **ինչպես նաև**

պաշտպանել հասարակական
կառուցվածքը և հաստատել այն
ձայնային

հիմքերով: [\[177\]](#) Պատուհը
նույնպես նշանակում է, որ
մարդիկ միմյանց հետ պետք է
ապրեն համագործակցությամբ և
միությանը անհատների և
խմբերի միջև և բոլորի և իրենց
եղբայրների միջև: [\[178\]](#)

Կարիքավորների օգնությունը և
հասարակության անդամների
նկատմամբ պարտականության
զգացումը, Մարգարեն
դասակարգում է սեփական անձի
բարեգործություն: Աբու Չարր
հաղորդեց. «Յուրաքանչյուր
անհատ պետք է տա

բարեգործություն, ամեն օր արևի ծագման հետ», ես ասացի, Օվ Մարգարե. Որտե՞ղ մենք կարող ենք տալ բարեգործություն, **մինչ դեռ մենք գումար չունենք**: Նա պատասխանեց. «Որովհետև բարեգործության դարպասներից մեկը առաջնորդում է կույրին, օգնում է խուլին և համրին հասկանալ, ցույց է տալիս մարդկանց ուղիներ, որ նրանք պետք է վերցնեն, երբ խնդրում են այդ, խանդավառությամբ օգնել նրան, ով օգնության կարիք ունի, խանդավառությամբ օգնել թուլերին, այս բոլորը դարպասներն են բարեգործություն տալու...» [\[179\]](#)

Այսպիսի արժեքները ակնառու քաղաքակրթական ուղենիշներ են, որով Իսլամը նախորդել է բոլոր համակարգերին և օրենքներին, որոնք մեծ մտահոգություն են ցուցաբերել այս խնդրի շուրջ: Ո՞վ է լսել առաջնորդել կուլյրին, օգնել խուլին հասկանալ:

Մարգարեն զգուշացրել է նրանց, ովքեր ի վիճակի են լրացնել մարդկանց կարիքները, ջանալ անել այդ: Ամր Իբն Մուրրան, ասաց Մուլավիյային. Ես լսել եմ, թե ինչպես է Մարգարեն ասել. «Ցանկացած իմամ, ով փակում է իր դուռը կարիքավորի, աղքատի և տեսանելիորեն կարիքավոր

մարդկանց երեսին, Ալլահը
 փակում է երկնային
 դարպասները, առանց լրացնելու
 նրա կարիքները»:[\[180\]](#) Իբն
 Մուրրան ասաց. Մուսավիյան
 նշանակում է մի մարդու,
[որպեսզի վերջինս լրացնի](#)
[մարդկանց կարիքները:](#)

Հաղորդել է Ջաբիր Իբն Աբդուլահ
 և Աբի Տահլա ալ Անսարին, թող
 Ալլահը թողութուն տա նրանց,որ
 Մարգարեն ասաց. «Ով
 հիասթափեցնում է
 մահմեդականին, որտեղ նրա
 սրբությունն է պղծության
 ենթարկվում և նրա պատիվը
 հարձակման, Աստված նրան
 կհիասթափեցնի, երբ նա

ցանկություն ունենա
 հաղթանակելու և ով պաշտպան է
 կանգնում մահմեդականին,
 որտեղ նրա սրբություն է
 պղծության ենթարկվում և նրա
 պատիվը հարձակման, Աստված
 կաջակցի, երբ նա կարիք ունենա
 Նրա աջակցությանը»:

Ինչ հաղորդել է աթ-Թաբարանին
 իր Ալ-Մուջամ Ալ Քաբիր,
 (Չանգվածային Բառապաշար)
 (4735) և նրա Ալ-Մուջամ Ալ
 Աուսաթ, (Միջին Բառապաշար)
 (8642) և Աբու Դաուդ (4884) և
 Ահմեդ (16415) և ալ Բայհաքին, իր
 Հավատքի Ճյուղերը
 աշխատության մեջ (7632), որը
 ուղղել է ալ Ալբանին, տես Սահիհ

Ալ Չամի, (Չայնային
 Հավաքածուներ) (5690) և Ալ
 Չամի աւ-Սադիք, (Փոքր
 Հավաքածու) և դրա լրացումը
 (10627) [\[181\]](#) և բնօրինակը, որոնք
 արտահայտել են մահմեդական
 իրավաբանները, [հիասքանչ են:](#)
 Նրանք եզարակացնում են, [որ](#)
[ցանկացած մահմեդական պետք է](#)
[փորձի հոգալ այլոց վնասները:](#)
 Աղոթքները պետք է դադարեցնել,
 որպեսզի փրկել նրանց կյանքը,
 ովքեր դրա կարիքը ունեն,
 ինչպիսիք են խեղդվողները կամ
 հրդեհի ճիրաններում գտնվողը-
 նա պետք է փրկի նրանց
 ցանկացած որևէ բանից, [որը](#)
[կարող է նրա մահվան պատճառ](#)
[դառնալ:](#) Եթե անհատը միակն է,

ով ի վիճակի է անել այդ, **ապա տվայլ արարքը դառնում է պարտավորություն: Սակայն, եթե մի քանի հոգի են ի վիճակի անել այդ, պարտավորվածությունը դառնում է այլընտրանքային և դատավորների միջև գոյություն չունի անհամաձայնություն: [\[182\]](#)**

Ուստի, համերաշխությունը էական կայմակալ է Իսլամական հասարակության մեջ, որը պահանջում է համագործակցության և գործընկերության շատ ձևեր, ինչպիսիք են օգնության առաջարկը, պաշտպանությունը, աջակցությունը և ցավակցությունը, **մինչ**

կարիքավորի դժվարությունները
լրացվում են և ցավն ու ախարը
ավարտին է մոտենում:

ԱՐԴԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ... ՆՐԱ
ԿԱՐԵՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և
ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԱՐԴԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԺԵՔԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Արդարությունը հիմնական
մարդկային արժեքներից մեկն է,
որը հաստատել է Իսլամը և այն
դարձրել է անհատի, **ընտանիքի և**
հասարակական կյանքի
հիմնական սյուներից մեկը:
Ղուրանը, մարդկանց միջև
քիաթի, արդարության

հաստատումը, բոլոր երկրային ուղերձների միջև դարձրել է հիմնական նպատակ:

Ամենաբարձրյալ Ալլահին ասաց. «Մենք ուղարկել ենք հնում մեր առաքյալներին, Պարզ

Նշաններով և ուղարկել ենք նրանց հետ Գիրք և

Հավասարակշռություն Ճշտի և Միասլի, որպեսզի մարդիկ ի վիճակի լինեն կանգնել

արդարությանը»: (Ալ-Հադիդ:25)

Ոչինչ,որը վկայում է

արդարության բարձր արժեքը, չի կարող լինել ավելի հանճարեղ,

քան Ալլահի առաքյալների և

գրքերի արդարության

հաստատումը, որպես հիմնական և առաջին նպատակ:Գրքերը

հայտնվել են արդարությանը:
 Առաքյալներին ուղարկել են
 արդարությանը: Երկինքները և
 Երկիրը կառուցվել է
 արդարությանը: [\[183\]](#)

Արդարության հաստատման
 կարևորության ամուր և ուղղակի
 հայտարարության վերաբերյալ,
 նույնիսկ, եթե մենք ատում ենք,
 ում դատում ենք, ամենաբարձրյալ
 Ալլահն ասաց. «Օվ, դուք, ովքեր
 հավատացել եք, ամուր կանգնեք
 հանուն արդարության, ինչպես
 Ալլահի վկաներ, նույնիսկ, եթե
 դեմ եք ինքներդ ձեզ, կամ ձեր
 ծնողներին կամ ազգականներին»:
 (Ալ-Նիսաա :135) և ասաց. «օվ,
 դուք ովքեր հավատացել եք,

ամուր կանգնեք հանուն Ալլահի, ինչպես ազնիվ գործի վկաներ և թող ուրիշների նկատմամբ ատելությունը թույլ չտա ձեզ շեղվել դեպի սիսալը և հեռանալ արդարությունից: Եղեք արդար, այն բարեպաշտության կողքին է և վախեցեք Ալլահից: Քանի որ Ալլահն քաջատեղյակ է ամենին, ինչ դուք գործում եք»: (Ալ Մայիդա :8) Իբն Քաթիրը [184] ասաց, «հետևյալը նշանակում է, որ որևէ մեկի նկատմամբ ատելությունը չպետք է շարժառիթ դառնա նրանց նկատմամբ անարդարության հաստատմանը: Հակառակը, արդարության պետք է դիմել ամենով և յուրաքանչյուրով, լինեն

նրանք ընկերներ, թե
թշնամիներ:» [\[185\]](#)

Ուստի սերը և ատելությունը չի
ապականում արդարության
հաստատումը Իսլամում:

Արդարությունը չի ոտնահարում
ընտանիքի հիմքերը և չափերը
կամ հեղինակությունը կամ
ունեցվածքը: Արդարությունը
նույնպես, [չի ոտնահարում
մահմեդականներին և ոչ
մահմեդականներին:](#)

Արդարությունը Իսլամական
իշխանության ներքո ապրողների
յուրաքանչյուրի իրավունքն է,
լինեն նրանք մահմեդական, [թե ոչ
և տվյալ անձիք սիրում կամ չեն
սիրում միմյանց:](#)

ԱՐԴԱՐՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄՈՒԲՄ

Իրավիճակը, որը նկարագրում է վերոհիշյալ իմաստը, Ուսամա Իբն Չայդի պատմությունն էր, **Մակգուլմ ցեղախմբի մի կնոջ հետ:** Երբ Ուսաման փորձեց բարեխոսել կնոջը, ով պատկանում էր բարձր խավի ընտանիքին, որպեսզի կանխի գողության համար ձեռքը անդամահատելու նրա պատիժը, Ալլահի Առաքյալը բարկացավ, ոտքի կանգնեց և հանդես եկավ հայտնի ճառով, որպեսզի նշի Իսլամի արդարությունը և չափերը և հասարակության անդամների հավասարության և

արդարության հաստատունը,
լինեն նրանք կառավարիչներ, **թե
հպատակներ**: Տվյալ ճառի մեջ
Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**) ասաց.

«Ինչը կործանեց ձեզ նախորդող
ազգերին այն էր, որ եթե նրանց
ազնվականը գողություն էր
անում, նրանք ներում էին նրան և
եթե աղքատն էր գողություն
անում, նրանք կիրառում էին
**Ալլահի օրինական պատիժը նրա
նկատմամբ**: Երդվում եմ Ալլահի
անունով, եթե Ֆաթիման,
Մուհամմեդի դուստրը
գողություն անի, ես
կանդամահատեմ նրա
ձեռքը»:[\[186\]](#)

Իմամ Ահմեդը մեջբերեց, որ Չաբիր Իբն Աբդուլլահը, թող Ալլահը թողություն տա նրանց երկուսին էլ, ասաց. Ալլահը Խայբարը, որպես ավար էր տվել Իր Առաքյալին, այսպես, **Մարգարեն բաժանեց ավարը իր մարդկանց և իր միջև: Մարգարեն նշանակեց Աբդուլլահ Իբն Ռաուլահին հաշվարկել և գնահատել ավարի չափը և այնուհետ Աբդուլլահ Իբն Ռաուլահան ասաց. «Օվ Հրեաներ, բոլոր արարածներից ես ամենաշատը ձեզ եմ ատում, դուք սպանել եք Ալլահի մարգարեներին, (Խ.Ա.Ռ.Ն) և ստել եք Ալլահին և իմ ատելությունը պատճառ չի**

դառնա անարդար լինել ձեր
 նկատմամբ: Ես հաշվարկել եմ
 քսան հազար ճյուղ արմավ,
 այսպիսով, եթե դուք ցանկություն
 ունեք վերցնել բոլորը, ապա
 վերցրեք այն և եթե դուք մերժեք,
 ես կվերցնեմ»: Նրանք ասացին.
 Այսպիսով, երկինքները և երկիրը
 արարվել է և մենք կվերցնենք
 դրանք:[\[187\]](#)

Չնայած Աբդուլլահ Իբն
 Ռուահասի ատելությանը
 Հրեաների նկատմամբ, [նա](#)
[անարդար չէր նրանց](#): Սակայն,
 նա հայտարարեց, որ սխալ չի
 գործել նրանց հանդեպ և որ
 նրանք կարող են վերցնել այն, [ինչ](#)

նրանք ցանկանում են
արմավների բաժնից:

ԱՐԴԱՐՈՒԹՅԱՆ
ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Իսլամական կրոնի արդարության
իրականությունը այն է, որ
արդարությունը Ալլահի
հավասարակշռությունն է Երկրի
վրա, որտեղ թույլերը ստանում են
իրենց իրավունքները և
անարդարները ստանում են
իրենց իրավունքները
անարդարներից: Արդարությունը
հնարավորությունն է տալիս
մարդկանց ստանալ իրենց
իրավունքները պարզ և հեշտ

եղանակով: Արդարությունը
Իսլամի հավատքի մասն է և
մահմեդական համայնքի
արդարության ներքո, **ոչ ոք չի
ենթարկվի անարդարության:**

Եթե Իսլամը պահանջում է
մարդկանց արդարության
հաստատում, -բոլոր մարդիկ,
ինչպես մենք տեսնում ենք
վերոհիշյալ տարբերակների մեջ,-
այն տեսակի արդարությունը, **որը
պատճառարանված չէ կամ
առաջնորդվում է
զգացմունքայնորեն; Իսլամը
պատվիրում է արդար լինել ինքն
իր հանդեպ: Իսլամը պատվիրում
է յուրաքանչյուր Մահմեդականին
հավասարակաշռություն մտցնել**

իր, Աստծո և մարդկանց իրավունքների միջև:

Մա ակնհայտ է Ալլահի Առաքյալի խրատիտեսանքի մեջ, որը վերաբերվում էր Սալման ալ Ֆարիսի մեկնաբանությանը, որը վերաբերվում էր Աբու Ադ Դարդային, ով կանխել էր իր կնոջ իրավունքը, հեռացնելով նրան, **ամեն օր պահք պահելով և ամեն գիշեր աղոթելով**: Մա լիարժեք պատմությունն է. Մարգարեն եղբայրական կապ հաստատեց Սալմանի և Աբու Ադ- **Դարդայի միջև**: Սալմանը այցելեց Աբու Ադ-Դարդային և տեսավ, որ Ում Ադ Դարդան մաշված հագուստ է կրում և հարցրեց նրան, **թե ինչու**

Է նա այդ վիճակում: Նա
 պատասխանեց «Քո եղբայր Աբու
 Ադ-Դարդան չի հետաքրքրվում
 աշխարհիկ հաճույքներով»:
 Միևնույն ժամանակ Աբու
 Դարդան վերադարձավ և
 կերակուր պատրաստեց Սալմանի
 համար: Սալմանը խնդրեց Աբու
 Ադ- Դարդային համտեսել իր հետ,
 սակայն Աբու Ադ- Դարդան
 ասաց. «Ես պահք եմ պահում»:
 Սալմանն ասաց. «Ես չեմ ուտի,
 մինչ դու չուտես»: Այսպիսով,
 Աբու Ադ- Դարդան կերավ
 Սալմանի հետ: Երբ գիշեր եկավ և
 գիշերվա մի մասն անցավ, Աբու
 Ադ- Դարդան արթնացավ,
 որպեսզի գիշերային աղոթք անի,
 սակայն Սալմանը ասաց նրան

քնել և Աբու Ադ- Դարդան

քնեց: Որոշ ժամանակ անց Աբու Ադ- Դարդան կրկին արթնացավ, սակայն Սալմանը ասաց նրան

քնել: Երբ գիշերվա վերջին ժամերն էին, Սալմանը ասաց նրան արթնանալ և երկուսն էլ աղոթք արեցին: Սալմանը ասաց Աբու Ադ- Դարդային. «Քո Տերը ունի իրավունք քո վրա, քո հոգին ունի իրավունք քո վրա և քո ընտանիքը ունի իրավունք քո վրա, այսպիսով դու պետք է տաս իրավունքները բոլոր նրանց, ովքեր ունեն իրավունքներ քո վրա»: [\[188\]](#)

Աբու Ադ-Դարդան եկավ Մարգարեյի մոտ և պատմեց

ամբողջ

պատմությունը: Մարգարեն

ասաց. «Մալմանը

ճշմարտությունն է ասել»:

Նույնպես, Իսլամը պատվիրել է

խոսքի մեջ արդարություն:

Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց.

«Երբ դուք խոսում եք, խոսեք
արդար կերպով, նույնիսկ, եթե
անհանգստացնում եք մերձավոր
բարեկամի»: (Ալ-Աննամ :152)

Իսլամը նույնպես պատվիրում է

դատաստանի մեջ արդար

լինել: Ամենաբարձրյալ Ալլահն

ասաց. «Ալլահը ձեզ պատվիրել է

վերադարձնել Վստահությունը

նրանց, ովքեր տվել են ձեզ և երբ

դուք դատում եք մարդկանց միջև,

ապա դատեք արդարութեամբ»:
(Ալ-Նիսաա: 58)

Իսլամը պատվիրում է արդար լինել մարդկանց միջև խաղաղություն հաստատելուց: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «Եթե երկու կողմերը հավատացյալների միջից վիճում են, խաղաղություն հաստատեք նրանց միջև, սակայն, եթե նրանցից մեկը ոտնահարում է մյուսին, ապա պայքարեք դուք բոլորդ ընդդեմ մեկի, ով ոտնահարում է, մինչ այն համապատասխանի Ալլահի պատվիրանին, սակայն, եթե այն համապատասխանում է, ապա նրանց միջև խաղաղություն

հաստատեք արդարությանը և ազնվորեն, քանի որ Ալլահը սիրում է նրանց, ովքեր ազնիվ, արդար են»: (Ալ-Հուջուրաթ :9)

ԱՆԱՐԴԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԳԵԼՈՒՄԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Իսլամը պատվիրում է արդարություն և խրախուսում է նրա հաստատունը:

Նույնությանը, այն իստորեն արգելում է անարդարությունը և դեմ է խիստ անարդարությանը, անկախ թե անարդարությունը իր, թե ուրիշների նկատմամբ է, մասնավորապես ուժեղ անձի անարդարությունը ընդդեմ թույլի,

ունևորներինը ընդդեմ աղքատի և
 կառավարչի անարդարությունը
 ընդդեմ հպատակների: Թույլ
 անձը վնասում է, մեղավորը
 անարդար է:[\[189\]](#) Սուրբ
 պատուհը ասում է. «Օվ, Իմ
 ծառաներ, իրոք, ես արգելել եմ
 անարդարությունը ինձ համար և
 ես արգելել եմ ձեր միջև,
 այսպիսով մի եղեք անարդար
 միմյանց նկատմամբ»:[\[190\]](#) Եվ,
 Մարգարեն ասաց Մուլազին.
 «Վախեցիր ոտնահարված անձի
 անեծքից, քանի որ գոյություն
 չունի քող նրա խնդրանքի և
 Ալլահի միջև»:[\[191\]](#) Մարգարեն
 նույնպես ասաց. «Գոյություն
 ունեն երեք խումբ, ում խնդրանքը
 Ալլահը երբեք չի մերժի. Պահր

պահող անձը, մինչև նա
 ավարտում է այն, արդար
 կառավարիչը և նա, ում
 ոտնահարում են, ում աղոթքը
 հասնում է երկինքներ և
 երկինքների դռները բաց են դրա
 համար և Ալլահն ասում է դրան.
 Ես երդվում եմ Իմ պատվով, ես
 կպահպանեմ ձեզ, աղաչանքը,
 նույնիսկ որոշ ժամանակ
 անց»: [\[192\]](#) Ուստի, սա է
 արդարությունը... **Իսլամական
 համայնքի երկնային
 հավասարակշռությունը:**

ՈՂՈՐՄԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄՈՒՄ... ՆՐԱ
ԿԱՐԵՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և

ՈՂՈՐՄԱԾՈՒԹՅԱՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐԸ

ՈՂՈՐՄԱԾՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՐԱՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՉ

Մուրբ Ղուրանի առաջին
ականայտ
առանձնահատկությունը, որը
հանդիսանում է
Մահմեդականների
սահմանադրություն և դրա
բարձրագույն և ամենակարևոր
աղբյուր, այն է, որ բոլոր
գլուխները պահպանում են Աթ-
թաուրահ, Ապաշխարիության
գլուխ, բացվում են բիամիյա

արտահայտությամբ, Բիսմիլլահի
առ-Ռահման առ-Ռահիմ կամ
Ալլահի անունով,

Ամենաբարեգուր,

Ամենատղորմած: Հասկանալի է,
որ Ղուրանական գլուխների բոլոր
այդ բացումները տվյալ երկու
հատկանիշներով, **Իսլամական
Շարիաթում ունեն**

**գլխարտության կարևորության
իրենց ակնհայտ նշումները:** Երկու
հատկանիշների ամենամոտ

լեզվաբանական իմաստը,

նույնպես բոլորի համար ճիշտ է:

Գիտնականները երկար

մանրամասներ և մի քանի

կարծիքներ են տալիս, որոնք

կապված են երկու բառերի

տարբերությունների: [\[193\]](#)

Հնարավոր է, որ Ալլահը գործածի մեկ այլ հատկանիշ գթասիրտ հատկանիշի հետ, ինչպիսիք են Անհամեմատ Մեծ, Իմաստուն, Ամենալսող, **Ամենատեսն է:**

Նույնպես, հնարավոր է, որ Ալլահի մեկ այլ հատկանիշ, մեկ այլ իմաստով գործածի, այնպես, որ հարվածի ընթերցողի հավասարակշռությանը, որպեսզի կանխի գթասրտության հատկանիշը գերակշռությունից, օրինակ Հարկադրող, **Հատուցման Տեր կամ Հաղթահարող:** Սակայն, յուրաքանչյուր Ղուրանական գլխի սկզբում համակցելով այս երկու հատկանիշները իրենց մոտիկ իմաստներով, տալիս է շատ ակնհայտ ցուցում.

Հատկանիշը գլխավորապես նախորդում է գթասարտությանը բոլոր մյուս հատկանիշներին և որ գթասարտությունը հանդիսանում է բուժման հիմք և որը երբեք չի խորտակի մյուս հիմքերը:

Որպես տվյալ իմաստի հաստատում, առաջին անգամ Սուրբ Ղուրանի գլուխներից [\[194\]](#) Ալ Ֆաթիհան կամ Բացումը, սկսում է բիսմիլլահով, որը ներառում է Ալլահի երկու հատկանիշները. Ամենագթասիրտ և Ամենատողորմած, [ինչպես գլուխների մնացածը](#): Նույն գլխի մեջ, [երկու հատկանիշներն էլ կրկնվում են](#): Հետևյալը Սուրբ Ղուրանի առաջին գլուխն է և

Ղուրանը այս գլխով սկսելը նույնպես, մասնավորապես ունի ակնհայտ նշումներ: Ալ Ֆաթիհա սուրան պետք է ընթերցել յուրաքանչյուր աղոթքի յուրաքանչյուր տարածման ընթացքում, Մահմեդականները աղոթք են անում օրեկան հինգ անգամ: Սա նշանակում է, որ յուրաքանչյուր մահմեդական կրկնում է ամենաողորմած բառերը ամենաքիչը երկու անգամ և կրկնում է ամենագթասիրտ բառը նույնպես ամենաքիչը երկու անգամ: Սրանք կազմում են չորս անգամ, որտեղ յուրաքանչյուր երկրպագողը հիշատակում է Ալլահի գթասրտությունը յուրաքանչյուր տարածման

ընթացքում: Նշանակում է, որ յուրաքանչյուր երկորպագող կրկնում է ողորմածությանը հատկանիշը օրական 68 անգամ, ընդհանուր 17 տարածման ընթացքում, **որը կատարում է յուրաքանչյուր երկրպագողը իր հինգ ամենօրյա աղոթքի**

ընթացքում: Հետևյալը, կատարյալ պատկեր է տալիս մեծ հատկանիշի բարձր արժեքի մասին. **Ողորմածություն:**

Հետևյալը նաև մեզ բացատրում է Ալլահի Մարգարեյի շատ պատումներ, **որոնք նկարագրում են Արարիչի ողորմածությունը:** Մի պատման մեջ, որը հաղորդել էր Աբու Հուրեյրան,

Մարգարեն ասաց. «Երբ Ալլահը արարեց արարածներին, Նա գրեց Իր Գրքի մեջ- և Նա գրեց Իր մասին և այն տեղադրվեց Իր հետ Գահի վրա-- ,Իրոք Իմ Ողորմածությունը գերազանցում է Իմ Բարկությունը»:[\[195\]](#)

Մա մի կատարյալ հայտարարություն է, նրա, որ ողորմածությանը հատկանիշը գերազանցում և նախորդում է բարկության հատկանիշը և որ բարությունը նախորդում է կոպտությանը:

ԱԼԼԱՀԻ ԱՌԱՔՅԱԼՆԵՐԻ
ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՈՐՊԵՍ

ՈՂՈՐՄԱԾՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐԱՐԱԾՆԵՐԻ

Որպես լրացում, Ամենաբարձրյալ Ալլահը, ուղարկեց Իր Առաքյալին (Խ.Ա.Ո.Ն), միայն որպես գթասրտություն ամբողջ մարդկությանը և բոլոր արարածներին: Դուրանի մեջ, Ամենաբարձրյալ Ալլան ասաց, «Մենք ուղարկել ենք Քեզ միայն որպես Գթասրտություն բոլոր արարածներին»: (Անբիյա:107) և Մարգարեյի կերպարը ակնհայտորեն մարմնավորեց այս և գթասրտությունը նրա տրամաբանությունն էր, երբ նա վերաբերվում էր իր ուղեկցորդներին և թշնամիներին:

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)

խրախուսում էր մարդկանց լինել գթասիրտ: Մարգարեն ասաց.

«Ալլահը չի տա գթասրտություն որևէ մեկին, բացառությամբ նրանց, ովքեր գթասիրտ են մյուսներին»:[\[196\]](#) Եվ «մյուսներ» բառը ընդհանրական է և ներառում է բոլորին, **անկախ ռասսայից և կրոնից:**

Գիտնականները ասում են. Սա ընդհանուր է և ներառում է գթասրտություն երեխաների և մյուսների նկատմամբ:[\[197\]](#) Իբն Բաթթալն [\[198\]](#) ասաց. «Տվյալ պատումը խրախուսում է մարդկանց ցույց տալ գթասրտություն բոլոր արարածներին, ներառյալ

հավատացյալներին,
անհավատներին և գազաններին,
ինչ պատկանում է նրանց, **կամ ոչ:**
Կենդանիներին պետք է
ապահովել սննդով և խմելու ջրով
և նրանց չպետք է ծանրաբեռնել
կամ հարվածել»:[\[199\]](#)

Իր պատման մեջ, Մարգարեն
(Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Ալլահի չի տա
գրթասրտություն որևէ մեկին,
բացառությամբ նրանց, ովքեր
տալիս են գրթասրտություն
մյուսներին»: Նրա ուղեկցորդները
ասացին. Օվ, Ալլահի
Առաքյալ, **մենք բոլորս գրթասիրտ
ենք:** Մարգարեն պատասխանեց.
«Ոչ նրանց, ով գրթասիրտ է իր
ընկերության նկատմամբ, սակայն

գրթասիրտ է բոլոր մարդկանց
նկատմամբ»: [\[200\]](#) և սա
նշանակում է, որ յուրաքանչյուր
Մահմեդական պետք է գրթասիրտ
լինի բոլոր մարդկանց նկատմամբ,
ներառյալ երեխաների, կանանց,
ծերերի, լինեն նրանք
մահմեդական, **թե ոչ**:

Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**) նույնպես
ասաց. «Գրթասիրտ եղեք նրանց
նկատմամբ ովքեր երկրի վրա են և
Նա Երկնքում գրթասիրտ կլինի
ձեզ» [\[201\]](#) և «նրանց» բառը
վերաբերում է մոլորակի
յուրաքանչյուր արարածի:

Ուստի հետևյալը հանդիսանում է
Մահմեդական համայնքի

գթասրտության գաղափարը:
 Մրանք գործնական բարոյական
 արժեքներ են, որ հաղորդում է
 համակրանք և սեր միմյանց
 նկատմամբ: Գթասրտությունը
 Իսլամում գերազանցում է
 մարդկությունը, ներառելով
 կենդանիներին—այն
 արարածներին, որոնք չեն կարող
 խոսել, ինչպես նաև թռչուններին և
 միջատներին:

Մարգարեն ասաց, որ մի կին
 մտավ Դժոխքի Կրակ, որովհետև
 նա դաժան վերաբերվեց կատվին:
 Մարգարեն ասաց. «Մի կին մտավ
 Դժոխքի Կրակ, կատվի
 պատճառով, որին նա կապել էր
 առանց սնունդ տալու կամ ազատ

արձակելու, որպեսզի նա սնվի երկրի վնասատուներից»: [\[202\]](#)

Մարգարեն նույնպես ասաց, որ Ամենաբարձրյալ Ալլահը ներեց մի մարդու, որովհետև նա հազեցրեց շան ծարավը: Ալլահի Առաքյալն ասաց. «Մինչ տղամարդը քայլում էր, նա ծարավ զգաց և իջավ ջրհորը և ջուր ըմպեց այնտեղից: Այնտեղից դուրս գալով նա տեսավ մկի ծարավ շուն, որը ցեխ էր ուտում ծայրահեղ ծարավից»: Տղամարդը ասաց. «Այս շունը տառապում է նույն խնդրով ինչ ես: Այսպիսով, նա իջավ ջրհորը, կոշիկը ջուր լցրեց,, բռնեց այն իր ատամներով և վեր բարձրացավ և տվեց շանը: Ալլահը

Երախտապարտ եղավ նրան իր քարի արարքի համար և ներեց նրան»: Մարդիկ ասացին. «Օվ, Ալլահի Մարգարե, արդյո՞ք գոյություն ունի պարզև կենդանիներին ծառայելու համար»: Նա պատասխանեց «Այո, գոյություն ունի պարզև կենդանիներին ծառայելու համար»: [\[203\]](#)

Մարգարեն նույնպես ասաց իր ուղեկցորդներին, որ Դրախտը լայն բաց էր մի անառակի համար, [ով գթասիրտ էր շան նկատմամբ](#): Ալլահի Մարգարեն ասաց. «Շունը ծարավից ելնելով պտտվում էր ջրհորի շուրջ, [երբ Բանի Իսրայելի մի մուրրված կին նշմարեց](#)

նրան:Նա իջեցրեց իր կաշվե
գուլպան ջրհորը, վերցրեց մի
փոքր ջուր և տվեց շանը ըմպելու:
Ըստ այդմ նրան ներեց

Աստված»: [204] Չարմանալի է, թե
ինչ արժեք է ներկայացնում
անոթի շան ծարավ հագեցնելը
անառակության

համեմատությամբ: Այսպիսի, վարք
ի իմաստը յուրաքանչյուրի սրտի
գլխարտությունն է, որի լույսի
ներքո անհատը գործում և
աշխատում է և որն ավելի
կարևոր է, նմանատիպ
վարվելաձևի ազդեցությունը
ամբողջ մարդկային
հասարակության վրա ընդհանուր
առմամբ:

Գթասրտություն համր
կենդանիների և փոքրիկ
թռչունների նկատմամբ

Իսլամը նույնպես պատվիրում է
իր հետևորդներին գթասիրտ լինել
համր կենդանիների նկատմամբ և
զգուշացնում է, **նրանց սննդից
զրկելուց և ծանրաբեռնելուց:**

Մարգարեն (**Ի.Ա.Ո.Ն**) մոտեցավ
մի հյուժված ուղտի և ասաց.

«Վախեցեք Ալլահից կապված այս
համր կենդանիների հետ: Հեժեք
նրանց, երբ նրանք լավ վիճակում
են և կերակրեք նրանց, երբ նրանք
լավ վիճակում են»: [\[205\]](#)

Մի մարդ ասաց. «Օվ Ալլահի
Մարգարե, ես գթացել եմ ոչխարի

մինչ նրան մորթելը»: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) պատասխանեց. «Եթե դու գթացել ես նրան, Ալլահը կգթա քեզ»: [\[206\]](#)

Ավելին, Իսլամը պատվիրել է իր հետևորդներին գթալ ոչ միայն զազաններին և կենդանիներին, այլև փոքր թռչուններին, որոնցից մարդիկ ստանում են մեծ օգուտ, նույն կերպ ինչպես զազաններից: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.

«Նա, ով սպանում է ճնճողուկ կամ որևէ այլ բան դրանից ավելի մեծ, առանց հարգելի պատճառի, ապա Ալլահը կհարցնի այդ մասին Դատաստանի Օրը»: Նա ասաց. «Ո՞րն է հարգելի պատճառը, օվ Ալլահի Մարգարե»: Նա ասաց,

«Սպանել նրան սնվելու համար և խուսափեք կոկորդը կտրելուց դուրս նետելու նպատակով»:[\[207\]](#)

Պատմաբանները հաղորդել են, որ Ամր Իբն ալ-Ասսի Եգիպտոսի զավթման ժամանակ մի աղավնի նստեց նրա վրանի վրա և բույն դրեց: Նա տեսավ բույնը, երբ պատրաստվում էր հեռանալ: Սակայն նա չցանկացավ խանգարել աղավնուն, օրինակ քանդել բույնը: Այսպիսով, նա թողեց բույնը միայն մի քանի ուրիշ աղավնիների համար և կառուցեց նրանց բույները: Հետագայում վայրը կոչվեց ալ-Ֆուսթաթ

քաղաք: Արաբերենում Ֆուսթատ նշանակում է վրան:

Իբն Աբդել Հակամը [208]

հաղորդեց իր, Մահմեդական խալիֆ Ումար իբն Աբդել Ազիզի կենսագրականի մեջ, որ Ումարը պատվիրեց մարդկանց չհեծնել ձիեր, բացառությամբ հարգելի պատճառի և որ նա ուղարկեց մարդկանց գրավոր գիրք, որը պատվիրում է նրանց չկիրառել ծանր սանձեր և չխթանել կենդանիներին մտրակով, **որի ծայրը երկաթից է:** Նա նույնպես գրեց Եգիպտոսի իր կառավարչին ասելով. Ես ուսուցանել եմ, որ Եգիպտոսում գոյություն ունեն ուղտեր, **որոնց բռնում են ավելի**

քան հազար ֆունտ: Երբ դուք
ստանաք այս գիրքը, դուք պետք է
գիտակցեք, որ ես տեղյակ եմ, որ
յուրաքանչյուր ուղտ պետք է կրի
ավելի քան վեց հարյուր
ֆունտ: [\[209\]](#)

Այս է մահմեդական համայնքի
գլխարտության գաղափարը:
Գլխարտությունը գերակշռում է
իր անդամների
սրտերում, այնպես, որ նրանք
գլխափրտ են թուլյերին, խղճում
են տխուրներին, համակրում են
համբերատարներին և զգում են
կարիքավորին, նույնիսկ, [եթե այն
համր կենդանի է](#): Այսպիսի ապրող
և գլխափրտ սրտերով,
հասարակությունը դառնում է

պարզ, հեռանում է ոճիրներից և դառնում է բարիքի փարոս և խաղաղություն է բերում յուրաքանչյուրին:

ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ և ՈՉ –

ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ

(ՔՐԻՍՏՈՆՅԱՆՆԵՐԻ,

ՀՐԵԱՆՆԵՐԻ, ԿՌԱՊԱՇՏՆԵՐԻ

և ԱՅԼՆ).

ՓՈԽՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ը

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Իսլամական քաղաքակրթության համակարգերը չէին սահմանափակվում Իսլամական պետության միայն մահմեդական և ոչ մահմեդական

խնդիրներով, այլև մտահոգված
էին մահմեդականների և այլ
ժողովուրդների և երկրների միջև
փոխհարաբերությունների
կազմակերպմամբ: Այս առումով,
նմանատիպ
փոխհարաբերությունների
համար ուներ հիմքեր և
սկզբունքներ: Հետևյալը
խաղաղության և պատերազմի
իրավիճակի դեպքն էր: Դրանք
իրավիճակներ էին, որտեղ
դրսևորվեց Իսլամական
քաղաքակրթության փառքը և
մարդկային բնույթը վեհ դարձավ:

ԻՍԼԱՄԸ ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ
ԿՐՈՆ Է

Խաղաղությունը իրականում
Իսլամի սկզբնաղբյուրն է: Ալլահը,
Բարձրյալ լինի Նա, պատվիրեց
Իր հավատացյալ ստրուկներին,
ովքեր հավատացին Նրա
Մարգարեյին ասելով. «Օվ դուք,
ովքեր հավատում եք: Մտեք
Իսլամ, խաղաղությամբ, լիասիրտ
և մի հետևեք չարիքի հետքերին,
քանի որ այն ձեզ համար
ճանաչված թշնամի է»: (Ալ-
Բակարա :208), խաղաղությունը
այստեղ Իսլամն է: [210] Իսլամը
արտահայտել են
«խաղաղություն» բառով,
որովհետև այն հանդիսանում է
խաղաղություն ինքնին
մարդու, նրա տան,
հասարակության և նրա

շրջապատի համար;այն
հանդիսանում է խաղաղության
կրոն:

Չարմանալի չէ գտնել, որ Իսլամ
բառը ստացվել է
խաղաղությունից և որ
խաղաղությունը ամենահայտնի
Իսլամական սկզբունքն է, **եթե ոչ
ամբողջովին
ամենականավորը**:Ավելին, այն
կարող է կազմել Իսլամի
հոմանիշը, **հիմք ունենալով
լեզվաբանական նյութի
ծագումը:[211]**

Իսլամում խաղաղությունը
բնածին իրավիճակ է,որը
ընդհանուր առմամբ մարդկանց

միջև պատրաստում է
համագործակցություն,
ծանոթություն և բարիքի
հրապարակում: Եթե ոչ
մահմեդականները պահպանեն
խաղաղության վիճակը, **Իսլամը**
մահմեդականների հետ միասին
նրանց կղիտի որպես եղբայրներ
մարդկության

մեջ: [\[212\]](#) Հաստատուն է
ապահովությունը
մահմեդականների և մյուսների
միջև, որը հիմնված չէ ջանքերի
կամ համաձայնագրերի վրա, այլ
հիմք ունի այն, որ
խաղաղությունը սկզբնաղբյուրն է
և քանի դեռ գոյություն չունի որևէ
հարձակում մահմեդականների

վրա, որպեսզի երևան հանի կամ
կործանի այսպիսի հիմքը:[\[213\]](#)

Փոխհարաբերությունները
Մահմեդականների և ոչ
մահմեդականների միջև
Պարտադիր չէ, որ մահմեդականը
հաստատի փոխհարաբերություն,
որը հիմնված է սիրալիրության և
սիրո վրա, մյուս կրոնների
հետևորդների հետ և ոչ
մահմեդականների, որպեսզի
հասնի նմանատիպ մարդկային
եղբայրական
փոխհարաբերության և
համապատասխանեցնի այսպիսի
սուրբ Ղուրանական տարբերակի.
«Օվ, մարդկություն, Մենք
արարել ենք ձեզ մեկ զույգ

տղամարդուց և կնոջից և
դարձրել ենք ձեզ ազգեր և ցեղեր,
որ դուք կարողանաք ճանաչել
միմյանց, ոչ թե արհամարհել
միմյանց»։ (Ալ-Հուջուրաթ :13)

Մարդկանց այսպիսի
բազմազանությունը նպատակ
չունի թշնամանքի կամ
կործանման, սակայն պատճառ է
ճանաչելու, [հավանելու և կիսելու](#)
[ընդհանուր սերը միմյանց](#)
[հետ։\[214\]](#)

Ղուրանական տարբերակները
աջակցում են տվյալ
միտմանը, որոնք պատվիրում են
կնքել խաղաղությունն ոչ
մահմեդականների հետ, [եթե](#)
[նրանք ցուցադրում են](#)

պատրաստականություն և հակված են խաղաղության և հաշտեցման: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «Սակայն, եթե թշնամին հակված է խաղաղության, դուք նույնպես հակվեք խաղաղության և վստահեք Ալլահին»: (Ալ Անֆալ:61) Նմանատիպ առաքինի տարբերակը կտրականապես ապացուցում է, թե որքան են Մահմեդականները սիրում և գերադասում խաղաղությունը պատերազմից; երբ թշնամիները հակվում են խաղաղության, Մահմեդականները ընդունում են մինչ այն պահը, երբ այն ներառում է Մահմեդականների

հրավումքների կորուստ կամ
նրանց կամքի յուրացում:

Ալ-Սուդդիին[215] և Իբն
Չեյդը[216] ասացին. Այսպիսի
տարբերակը նշանակում է. եթե
նրանք ձեզ հրավիրում են
խաղաղության, պատասխանեք
նրանց հրավերքին: [217] Հաջորդ
տարբերակը նշում է, որ Իսլամը
ձգտում է հասնել խաղաղության,
նույնիսկ, եթե թշնամին ցույց է
տալիս խաղաղություն և
քողարկում է թշնամությունը:

Իսուելով Իր Առաքինի
Մարգարեյի հետ Ամենաբարձրյալ
Ալլահն ասաց. «Արդյոք նրանք
մտադրված են դավաճանել քեզ.

Նա է, Որ ուժ է տալիս քեզ Իր
 օգնությանը և Հավատացյալների
 ընկերակցությանը»: (Ալ-
 Անֆար:62) Հետևյալը նշանակում
 է, որ Ալլահը բավարար է,
 որպեսզի պաշտպանի քեզ:[\[218\]](#)

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ենթադրեց
 խաղաղությունը որպես մի բան,
 որին պետք է ձգտի
 Մահմեդականը և խնդրի Ալլահից
 իրեն պարգևել: Մարգարեն
 (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց իր աղերսի մեջ.
 «Օվ, իմ Տեր, Ես խնդրում եմ Քեզ
 պարգևել ինձ իմաստությունն այս
 աշխարհում և Հետագա...»[\[219\]](#)
 Ավելին Մարգարեն քարոզ
 ներկայացրեց իր ուղեկցորդներին
 ասելով. «Մի ցանկացեք

հանդիպել թշնամուն և խնդրեք
Ալլահից իմաստություն, սակայն
երբ դուք դեմ առ դեմ հանդիպում
եք թշնամուն, եղեք
համբերատար»:[\[220\]](#) Մարգարեն
(Խ.Ա.Ո.Ն)սովորություն ուներ
ատել պատերազմը, նա ասաց.
«Ամենահաճելի անունները
Ալլահի համար Աբդուլլահ և
Աբդուլ Ռահմենն է և
ամենահավատարիմը Հարիթ և
Համմամ և ամենատհանը Հարբ,
պատերազմ և Մուրրահ»:[\[221\]](#)

ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԸ

ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ և ՈՉ- ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ ՄԻՋԼ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Խաղաղությունը այլոց հետ,
մահմեդականների
պայմանագրերի հիմքն էր:

Նմանատիպ պայմանագրերի
միջոցով, -երկու կողմերն էլ և
Մահմեդականները և այլոք-
ապրում են խաղաղ
իրավիճակում, **հրադադարի**
եզրակացությամբ կամ
հաշտեցմամբ:

«Քանի դեռ

փոխհարաբերությունները
հիմնված են խաղաղության վրա,
յուրաքանչյուր պայմանագի
նպատակն է ավարտվել
պատահական պատերազմով և
վերադարձնալ երկարատև
խաղաղության կամ նշանակում է

ճանաչել խաղաղությունը և հաստատել իր սյուները, որպեսզի բացառի ցանկացած հնարավոր հարձակում, հակառակ դեպքում, այն պայմանավորված է նմանատիպ պայմանագրերի խախտմամբ»:[\[222\]](#)

Երկար դարերի ընթացքում, **Իսլամական երկրները ստորագրել են համաձայնագրեր և կնքել են դաշինքներ ոչ մահմեդական երկրների հետ: Նմանատիպ համաձայնագրերը ներառում են որոշակի պարտավորություններ, կանոններ, պայմաններ և սկզբունքներ, որոնք սահմանում**

են զարգացում, Իսլամական
միջազգային օրենքի մեջ:

ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻ և
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԵՐԻ
ՍԱՀՄԱՆՈՒՄԸ

Պայմանագրերը հանդիսանում են
խաղաղության և պատերազմի
համաձայնագրեր, դաշինքներ
կամ ուխտեր, որոնք ստորագրում
են Իսլամական երկրները այլ
երկրների հետ: Պայմանագիրը
վերջին իրավիճակում կոչում է
խաղաղության, հաշտեցման կամ
զինադադարի և որի ներքո
հասնում են հաշտեցման և
պատերազմը ավարտվում է:
Ալլահը, Ամենաբարձրյալ ասաց.”

Մակայն, եթե թշնամին հակված է խաղաղության, դուք նույնպես հակվեք խաղաղության և վստահեք Ալլահին:” (Ալ Անֆալ:61)

Իսլամական Պայմանագրերի Օրինակները

Մարգարեյի Պայմանագիրը
Մեդինայի Հրեաների հետ

Պայմանագրերը, որոնք ստորագրել են Մահմեդականները այլոց հետ, ներառում են դաշինքը, որը կնքել էր Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն), Մեդինայի հրեաների հետ, երբ նա եկավ այնտեղ: Դաշինքը նախատեսում էր հետևյալը. «Հրեաները պետք է

նպաստեն պատերազմին,
պայքարելով Հավատացյալների
հետ: Բանու Աուֆի Հրեաներին
պետք է վերաբերվեն որպես
համայնքի մեկը,
Հավատացյալների հետ միասին:
Հրեաները պետք է պահպանեն
իրենց իսկ կրոնը և
Մահմեդականները իրենց: Նաև
այն վերաբերում է նրանց
ազատությանը: Բացառություն
կլինի միայն նրանց, ովքեր
գործում են անարդար և
մեղսալի: Այս կերպ, նրանք
հարվածի տակ են դնում իրենց և
իրենց ընտանիքները: Նույնը
վերաբերում է Բանի Ալ Նաջար,
Բանի Ալ- Հարիթ, Բանի Սաեդա,
Բանի Յուշամ, Բանի Ալ Աուս և

Շուրթայրա Հրեաներին: Հրեաների
հետ դաշինքի մեջ գտնվողներին
վերաբերվում են նման կերպ:

Պատերազմի ընթացքում,
հրեաները պետք է կրեն իրենց
խսկ ծախսերը և

Մահմեդականները իրենցը: Եթե
որևէ մեկը հարձակում է գործում
տվյալ դաշինքի անդամ որևէ
մեկին, ապա մյուսը պետք է
օգնության գա :Նրանք, դաշինքի
անդամները, պետք է փնտրեն
ընդհանուր խորհուրդ և
համաձայնություն:

Հավատարմությունը տալիս է
պաշտպանություն, ընդդեմ
դավանանության: Նրանք, ովքեր
խուսափում են ընդհանուր
խորհրդից, այդպես են գործում

անկեղծության և
հավատարմության պակասի
շնորհիվ: Մարդը
պատասխանատու չէ իր
դաշնակցի սխալների համար:
Յուրաքանչյուրին, անհատ կամ
խումբ, ում դեմ սխալ են գործում,
պետք է օգնել: Նա, ով
հավատարիմ է կամ ոչ, գործում է
ի շահ իրեն կամ հակառակը:
Այլահը խրախուսում է դաշինքի
ճշմարտությունը կամ բարի
կամքը: Դաշնակից կողմերը
կապված են օգնել միմյանց
ընդդեմ Յաթրուբի, Մեդինայի
ցանկացած հարձակման: Եթե
նրանց կոչում են դադարեցնել
թշնամությունը և խաղաղություն
կնքել, նրանք պարտավոր են անել

այդ, ի շահ խաղաղության և եթե
 նրանք նմանատիպ պահանջ
 ներկայացնեն

Մահմեդականներին, այն պետք է
 իրականացվի բացառությամբ այն
 դեպքի, երբ պատերազմը ընդդեմ
 նրանց կրոնի է: Յուրաքանչյուր
 անհատ, ըստ իր կողմի
 պատկանելության պարտավոր է
 մասնաբաժին ունենալ: Տվյալ
 փաստաթուղթը ուժի մեջ չէ
 պաշտպանելու մեկին, ով
 անարդար է կամ ոճիր է գործում
 ընդդեմ Դաշինքի կողմերի: Ալլահը
 բարիքի պաշտպանն է և
 Աստվածավախ մարդկանց»: [\[223\]](#)

Ուստի, տվյալ դաշինքի
 նպատակն է ճանաչել

խաղաղությունը Հրեաների և Մահմեդականների միջև և ապահովության աղբյուր է հանդիսանում նրանց միջև, որպեսզի հաստատի, **որ ոչ մի պատերազմ տեղի չի ունենա:** Այն նույնպես ցույց է տալիս, **որ նպատակ ունի "հաստատել բարի դրացիություն և արդարության հիմք:** Նկատելի է, որ դաշինքը ներառում է տուժյալի անկեղծ պաշտպանություն. Այն արդար դաշինք է, **որը նշանակում է հաստատել խաղաղություն և նեցուկ է արդարությանը և հենք է թույլերին»:** [\[224\]](#)

ՄԱՐԳԱՐԵՅԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ ՆԱԶՐԱՅԻ ՔՐԻՍՏՈՆՅԱՆԵՐԻ ՀԵՏ

Մարգարեյի կենսագրական գրքերը նշում են նմանատիպ դաշինքների հարուստ օրինակներ, որոնք ներառում են օրինակ, Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) դաշինքը Նաջրահի Զրիստոնյաների հետ, որը նախատեսում էր. « Նաջրան և նրա ժողովուրդը վայելում են պաշտպանություն Ալլահից և Մարգարե Մուհամմեդից իրենց, իրենց կրոնի, հողի, միջոցների համար և մարդկանց, ովքեր ներկա չեն և մյուսները ովքեր ներկա են և նրանց տոհմի և

հետևորդների... և ամենի ինչ
նրանք ունեն, լինի քիչ թե
շատ...» [\[225\]](#)

ՄԱՐԳԱՐԵՅԻ
ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ ԲԱՆՈՒ
ԴԱՄՈՒՐԱՀԻ ՀԵՏ

Մարգարեյի դաշինքները
նույնպես ներառում են Բանու
Դամուրահի [\[226\]](#) հետ դաշինքը,
որը ղեկավարում էր Մակհշիյ իբն
Ամր ալ-Դամուհրիմ: Մարգարեն
նույնպես դաշինք կնքեց Բանու
Միդլաջի հետ, որը բնակվում էր
Յանուբուարայում, [Չումադա I](#)
[Հեջիրայի երկրորդ տարում](#): Նա
նույնը արեց Չուհայնահ ցեղի
հետ, որը հանդիսանում էր

Մեդիանայի հյուսիս- արևմտյան
մասի ամենամեծ ցեղը:[\[227\]](#)

ՈՒՄԱՐԻ ՈՒԽՏԸ

Իսլամական պայմանագրերի մեջ
է մտնում Ումար Իբն ալ-
Խատաբի, թող Ալլահը գոհանա
նրանով, հավատարիմ
Հրամանատարի ուխտը
Երուսաղեմի[\[228\]](#) Լիաա
ժողովրդի հետ, որը կոչվեց
Ումարի Ուխտ:

Նմանատիպ պայմանագրերի
շնորհիվ, մենք տեսնում ենք,որ
Մահմեդականները փորձել ապրել
իրենց հարևանների հետ
հանգիստ, խաղաղ միջավայրում
և որ նրանք երբեք չեն ձգտել

պայքարել, սակայն գերադասել են
խաղաղությունը պատերազմին և
միաբանությունը ունի
տարածայնություններ:

Պայմանագրերի Կանոնները և
Պայմանները Իսլամում

Իսլամը կանոններ և պայմաններ
է սահմանել պայմանագրերի
համար, որպեսզի համոզի, որ
նրանք համապատասխանում են
շարիաթին և իրենց իսկ
նպատակներին:

Մեծ Իմամ Մահմուդ Շալթուրը
[\[229\]](#), թող Ալլահը գթա նրան,
ասաց. Երբ Իսլամը իրավունք է
տալիս Մահմեդականներին
ստորագրել պայմանագրեր

նպատակների համար, նրանք
անհարժեշտ են համարում
սահմանել երեք պայման,
որպեսզի պայմանագրի
վավերականությունը լինի
համոզիչ:

Առաջին. Նրանք չպետք է վնաս
պատճառել հիմնական օրենքին և
Իսլամի ընդհանուր շարիաթին,
որը կազմում է Իսլամական
անհատականության հիմնական
տարրը: Այս նշել է Մարգարեն
(Խ.Ա.Ո.Ն) «Յուրաքանչյուր
իրավիճակ, որը չի ներառվել
Ալլահի Գրքի մեջ, անվավեր
է»: [230] Ուստի նշանակում է, որ
Ալլահի Գիրքը ժխտում է
նմանատիպ պայմանը:

Տվյալ պայմաններում Իսլամը չի ճանաչում որևէ պայմանագրի օրինականությունը, որտեղ վնաս են հասցնում Իսլամական անհատականությանը և որը թշնամուն հնարավորություն է տալիս հարձակուն գործել Իսլամական վայրերին կամ թուլացնել Մահմեդականներին, կոտրելով նրանց արքերը և սասանելով նրանց միությունը:

Երկրորդ. Պայմանագիրը պետք է հիմնված լինի երկուստեք փոխադարձ բարի կամքի վրա: Ուստի, Իսլամը անօգուտ է համարում որևէ պայմանագիր, որը հիմնված է հարկադրանքի կամ մոնչյունների վրա: Սա մի

պայման է, որը նախատեսված է պայմանագրի բնույթով: Եթե այն հանդիսանում է որոշակի ապրանքի պայմանագիր փոխանակում - վաճառքի կամ գնման- ապա այն պետք է ներառի բավարարության տարր.

«Սակայն թող ձեր միջև լինի ճանապարհի և առևտուր, փոխադարձ բարի կամքով»: (Ալ-Նիսաա:29) Այդ դեպքում, ի՞նչ կասեք պայմանագրի մասին, որը հանդիսանում է ազգի կյանքի և մահվան պայմանագիրը:

Երրորդ. Պայմանագիրը պետք է ընդգրկի հստակ նպատակներ և առանձնահատկություններ և սահմանի պարտավորություններ

և իրավունքներ այնպես, որ
տեղիք չտա մեկնաբանության
կամ բառախառնի:

Պայմանագրերի ձախողման
պատճառը ժամանակակից
քաղաքակիրթ երկրներում- որոնք
հայտնում են, որ ձգտում են
խաղաղության և մարդու
իրավունքների- և նմանատիպ
ձախողումները առաջնորդում են
հաջողակ աշխարհի աղետների
ոչինչ է, քան անորոշության ուղղի
և բառախառն, որպեսզի մշակվի
պայմանագրերը և որոշելու իրենց
նպատակները:

Համապատասխան զգուշացումը
գալիս է նմանատիպ

Ղուրանական տարբերակից. «Եվ
մի երդվեք որպեսզի գործեք

Խաբեությունն ձեր միջև,
 արդյունքով, որ որևէ մեկի ոտքը
 կարող սայթաքելայն բանից հետո,
 երբ այն ամուր կանգնել է և դուք
 կարող եք ճաշակել չարիքը,
 հետևանքները, խոչընդոտել
 մարդկանց Ալլահի Ուղղուց»։ (Ալ-
 Նահլ :94) Խաբեությունը
 տարբերակի մեջ նշանակում է
 գաղտնի մեկը, **ով մատուցում է
 կոռուպացված մի բան: [231]**

Ուխտերի Մեծարման
 Անհրաժեշտությունը

Գուրանական տարբերակները և
 Մարգարեյի պատումները
 հաստատում են ուխտերի
 լրացման անհրաժեշտությունը:

Այն ներառում է Ղուրանական տարբերակը. «Օվ, դուք, ովքեր հավատում եք, բոլոր պարտավորություններին:» (Ալ – Մայեդահ :1) և Ղուրանական տարբերակը. «և լրացրեք Ալլահի ուխտը»: (Ալ- Անամ :152) և Ղուրանական տարբերակը. «և լրացրեք յուրաքանչյուր ներգրավում, քանի որ յուրաքանչյուր ներգրավում կքննվի Հաշվի Օրը»: (Ալ- Իսրա:34) և գոյություն ունեն շատ այլ տարբերակներ, որոնք նշում են այս մեծ իմաստը:

Ինչ վերաբերում է Մարգարեյին (Խ.Ա.Ո.Ն), նրանք ներառում են այն, ինչ հաղորդել է Աբդուլլահ

իբն Ամրը, թող Ալլահը գոհանա
 նրանց երկուսով, որ Մարգարեն
 ասաց. «ով ունի հետևյալ չորս
 բնութագրերը, կլինի ճիշտ
 փարիսեցի. «Եթե նա խոսում է,
 նա ստում է, եթե նա խոսք է
 տալիս, նա կոտրում է այն, եթե
 ուխտ է անում, նա ապացուցում է
 դավաճանությունն և եթե նա
 վիճում է, նա վերաբերվում է շատ
 անխոհեմ չարիքով,
 վիրավորական ձևով, **անարդար:**
 Եվ ով ունի տվյալ բնութագրերից
 մեկը, ունի փարիսության մեկ
 բնութագիր, մինչ նա
 չդադարի»:[\[232\]](#) Անասը, թող
 Ալլահը գոհանա նրանով, ասաց,
 որ Մարգարեն ասաց.
 «Յուրաքանչյուր դավաճան,

կունենա դրոշ Հարության
Օրը»:[\[233\]](#) Հաղորդում են, որ
Մարգարեն ասաց. «Նա, ով ուխտ
ունի մարդկանց խմբի
հետ, անթույլատրելի է նրա
համար կոտրել այն կամ
զարգացնել այն, մինչ ուխտը
ավարտվի կամ ետ տրվի նրանց,
այսպիսով, լինի հավասար
պայմաններում»:[\[234\]](#) Աբու
Գաուդի[\[235\]](#) Սուննայի մեջ,
Մարգարեն ասաց. «Նա, ով
անարդար է ուխտ կապողի հետ,
զրկում է նրան, չարաշահում է
նրան, կամ վերցնում է նրանից
որևէ բան հակառակ նրա
ցանկության, ես կրնդդիմանամ
նրան Հարության Օրը»:[\[236\]](#)

Իրավաբանների
մեծամասնությունը – բոլորը
տեսնում են, որ ջիհադը տեղի է
ունենում և առաքինի և թույլ
էմիրների հետ- կարծում է, որ
ջիհադը էմիրի հետ չէ, **ուպ չի
հարգում պայմանագրերը:** Ի
տարբերություն ժամանակակից
քաղաքակրթության միջազգային
իրավունքի, **պայմանների
փոփոխությունը ուխտերի
խախտման արդարացում
չէ:** Ավելին, եթե որոշակի
հանգամանքներում
Մահմեդականները ձախողեն
կատարել իրենց
պարտավորությունները, **նրանք
պետք է հետևեն իրենց կողմի
պարտավորություններին:**

Հետևյալի ապացույցի մի մաս է,
 հայտնի պատմությունը, որտեղ
 Մահմեդական հրամանատարը
 Աբու Ուբայդահ իբն ալ –
 Ջարրահն հսկողության տակ
 վերցրեց Հոմսը և վերցրեց ջիզյահ,
 գլխահարկ ոչ մահմեդականներից,
 ովքեր ապրում են Իսլամական
 պետության մեջ, իր մարդկանցից
 և երբ նա ստիպված էր դուրս գալ,
 նա վերադարձրեց ջիզյահը
 մարդկանց և ասաց. «Մենք
 վերադարձնում ենք ձեզ ձեր
 գումարը, որովհետև մեզ
 տեղեկացրել են, որ մարդիկ մեր
 դեմ են հավաքվել և դուք
 սահմանել եք, որ մենք
 պաշտպանել ենք ձեզ և մենք ի
 վիճակի չենք անել այդ: Այսպիսով,

մենք վերադարձնում ենք այն, ինչ
 վերցրել ենք ձեզանից: Մենք
 կբնակվենք սահմանամբ և ինչ
 որ համաձայնել ենք ձեզ հետ, եթե
 Ալլահը մեզ հաղթանակ պարգևի
 նրանց դեմ»: [\[237\]](#)

Իսլամական պատմության մեջ
 գոյություն ունեն շատ
 օրինակներ: Իսլամում
 պայմանների և ազգային
 հետաքրքրությունների
 փոփոխությունը պայմանագրերի
 խախտման արդարացում չէ:
 Նույնպես, նմանատիպ
 խախտումը չի արդարացնում
 Մահմեդականներին, ովքեր
 տեսնում են իրենց որպես
 հզորության կենտրոն, **ի**

համեմատություն մեկ այլ կողմի: Հետևյալը անկեղծ նշվում է Ղուրանական տեքստի մեջ.

Ալլահը, Ամենաբարձրյալը ասաց. «Լրացրեք Ալլահի Պայմանագիրը, երբ դուք ընդունում եք այդ և մի կոտրեք ձեր երդումները, այն բանից հետո, երբ հաստատել եք այդ. Իրոք, դուք դարձրել եք Ալլահին ձեր վստահությունը, քանի որ Ալլահը տեղյակ է ամենի մասին, ինչ դուք անում եք»: (Ալ-Նահլ :91) Մենք պետք է հաշվի առնենք փաստը, որ նմանատիպ նշումները պայմանագրերի մեծարման, եկել են այն ժամանակ, երբ պայմանագրերի մեծարումը հիմնական կանոն չէր: [238] Հետյալը հանդիսանում է

պայմանագրերի Իսլամի
 կառավարում, որոնք ստորագրում
 են Իսլամական երկրները, մյուս
 երկրների հետ, **նպատակ
 ունենալով պաշտպանել
 խաղաղությունը:** Եվ, մենք պետք
 է հանդիպենք նրանց,
 պահպանենք, չխախտենք դրանք,
մինչ թշնամին չանի այդ: Սակայն,
 եթե թշնամին չի խախտում
 պայմանագիրը, ոչ էլ
 թշնամություն է ցուցադրում
 Մահմեդականներին,
**Մահմեդականները պետք է
 պատվեն նրանց:** Ալլահը,
 ամենաբարձրյալը ասաց.
 «Սակայն, պայմանագրերը չեն
 լուծարվում այդ Կռապաշտների
 հետ, ում հետ դուք մտել եք

համաձայնության և ով
հետագայում չի ձախողել այն, **ոչ
էլ օգնել է որևէ մեկին ձեր դեմ:**
Այսպիսով, լրացրեք ձեր
պարտականությունները նրանց
հետ, մինչ ժամանակի ավարտը»:
(Ալ-Թաուբահ :4)

Շեյխ Մահմուդ Շալթուրըն
ասաց. «Պայմանագրեր պատվելը
կրոնական պարտավորություն է,
որի համար Ալլահը կհարցնի
յուրաքանչյուր Մահմեդականի և
դրանց խախտումը
դավանանություն է»:[\[239\]](#)

Ուստի, Իսլամը նախորդել է մյուս
բոլոր ազգերին իրենց
օրենսդրությամբ միջազգային

պայմանագրերի կողավորման
բնագավառում: Այն գերազանցեց
նրանց թշնամիների նկատմամբ
արդարության և
հանդուրժողականության
առումով: Ավելի կարևոր է, որ
նմանատիպ նախորդումը ավելի
գործնական է, **քան**
տեսական: Տվյալը ապացուցում է
թշնամիների հետ կնքված
Մահմեդականների
պայմանագրերով, սկսած
Մարգարեյի մահվանից, **մինչ**
խալիֆաթների և հետագա
Իսլամական դարաշրջանների
միջոցով:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Ինչ վերաբերվում է սուրհանդակների պաշտպանությանը, **Իսլամական Շարիաթը լիարժեք պարզ է:** Ղուրանական տեքստերը և Մարգարեյի գործողությունները ցույց են տալիս, **որ բոլորին անթույլատրելի է սպանել սուրհանդակներին:** Իսլամական շարիաթի իրավաբանները պարտավորեցնում են Մահմեդականների հրամանատարին ապահովել պաշտպանությունը մարգարեյի անձի և հավատքի ազատության

վայելքը և ներկայացնել իր
պարտավորվածությունները
կատարյալ ազատության
մեջ: [\[240\]](#)

Սուրհանդակի պաշտպանության
մաս է կազմում նաև այն, որ
թուլյատրելի չէ նրան գերի
վերցնել, ոչ էլ թուլյատրելի է նրան
վերադարձնել իր իսկ երկիր, եթե
այն պահանջում է և նա մերժում
է, նույնիսկ, [եթե Մահմեդական
երկրին պատերազմ է սպառնում;
որովհետև նրան վերադարձնելը
համարվում է նրա դեմ
դավաճանության գործողություն:
Պատճառը այն է, որ
սուրհանդակը պաշտպանություն](#)

Է վայելում Մահմեդական երկրում:[\[241\]](#)

Սուրհանդակի առաքելությունը
մեծ դեր ունի հաշտեցման,
դաշինքը կեղծելու կամ
պատերազմը կանխելու

գործում: Ուստի, բոլորը պետք է
հանդիպեն և հետևեն հիմնական
պահանջներին, **ոչ թե նրա անձի
այլ նրա առաքելության համար:**

Նա ներկայացնում է մարմին, որը
ուղարկել է, նույնիսկ, եթե նա
ունի այլ կարծիք, **քանի դեռ նա
կրում է առաքելությունը:**

Ստանձնողը պետք է հաշվի առնի
այդ:

Աբու Ռաֆեէն հաղորդեց.

Քուրէյշները ուղարկել են ինձ
Մարգարե Մուհամմեդին: Երբ ես
տեսա նրան, հավատք իջավ իմ
սիրտը և ես ասացի. Օվ Ալլահի
Առաքյալ, **ես երբեք չեմ
վերադառա նրանց մոտ:**

Մարգարեն ասաց. «**Ես երբեք չեմ
խախտում ուխտը, ոչ էլ պահում
եմ սուրհանդակներին:**

**Վերադարձեք նրանց մոտ: Եթե
ձեր սիրտը պարունակում է այն,
ինչ այժմ է, վերադարձեք մեզ
մոտ»:**[\[242\]](#)

Իր «Լրացումների և Շահերի
Աղբյուրների Հավաքածու» գրքի
մեջ Մոզամմա ալ-Չաուաեդ ուա
Մանբաա ալ Ֆաուաեդ ալ-

Հայթամին[243] ներառում է
 Մարգարեյի խոսքերի
 հավաքածու, «Սուրհանդակների
 Սպանության Արգելք» վերնագրի
 ներքո: Դրանց մեջ է մտնում
 Աբդուլլահ Իբն Մասուդի
 խոսքերը, երբ սպանվեց իբն ալ-
 Նաուլահահն.Նա և իբն Աթալը
 եկան Մարգարեյի մոտ որպես
 Մուսայիմա ալ-Բադհարի,
 ստախոսի սուրհանդակներ:
 Մարգարեն ասաց նրանց.
 «Արդյո՞ք դուք վկայում եք, որ ես
 Ալլահի Մարգարեն եմ»: Նրանք
 ասացին. Մենք վկայում ենք, որ
 Մուսայիման Ալլահի մարգարեն
 է: Նա ասաց. «Եթե ես սպանելի
 սուրհանդակներին, ես
 կզլիսատեյի քեզ»: [244] Ալ-

Հայթամին ասաց. Նորման է այն
է, որ սուրհանդակների չեն
սպանում:[\[245\]](#)

Համապատասխանաբար,
Իսլամական
քաղաքակրթությունը նախորդել է
արևմտյան հասարակությանը
ավելի քան 1400
տարի,[հաստատելով](#)
[սուրհանդակների քաղաքակիրթ](#)
[մարդկային հիմքեր](#): Նմանատիպ
արևմտյան համայնքները չեն
ճանաչում այս հիմքերը մինչ
վերին ժամանակները:[\[246\]](#)

ՊԱՏԵՐԱԶՍԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ
...ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ և
ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՏՆՉԵԼՈՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Ինչպես մենք գիտենք,
խաղաղությունը Իսլամի ծագումն
է: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)
ուսուցանեց և առաջնորդեց իր
ուղեկցորդներին և ասաց նրանց.
«Մի ցանկացեք հանդիպել
թշնամուն և խնդրեք Ալլահին
իմաստություն, խուսափելով
պատերազմից»: [247]

Ըստ իր էթիկայով հիմնավորված
կրթության, որը գալիս է Սուրբ
Դուրանից և Մարգարեյի
Սուննայից, Մահմեդականը
ատում է սպանությունը և

արյունը: Ուստի, Մահմեդականը
չի նախաձեռնում պայքար որևէ
մեկի հետ: Փոխարենը նա
փնտրում է ամեն միջոց
խուսափելու կռվից և
արյունահեղությունից: Այս լավ
վկայությունն է որոշակի
Ղուրանական տարբերակներում:
Պայքարի թուլյատվությունը
տրվել է միայն այն բանից հետո,
երբ Մահմեդականները դեմ առ
դեմ կանգնեցին այլոց ստանձնած
պատերազմին: Այդ ժամանակ
պարտք էր պաշտպանել անձը և
կրոնը: Եթե այդ դեպքում
Մահմեդականները չեն
պայքարում, այն կարող է
հանդիսանալ վախկոտության և
թուլության սահմանման ձև:

Ալլահը, Ամենաբարձրյալը ասաց.
«Նրանց, ում դեմ պատերազմ է
լինում, թույլատրվում է մարտնչել,
որովհետև նրանց հանդեպ սխալ
են; « և իրոք, Ալլահը ամենահզորն
է իրենց օգնությանը; «Նրանք են,
ովքեր վտարվել են իրենց տներից
ի հեճուկս իրավունքի,- առանց
պատճառի, բացառությամբ նրա,
որ նրանք ասում են.» մեր Տերը
Ալլահն է»: (Ալ-Հաջ: 39,40):

Մարտնչելու արդարացունը
տարբերակի մեջ պարզ է.

Մահմեդականների հանդեպ
սխալվել են և վտարել են իրենց
տներից առանց պատճառի:

Ալլահն նույնպես ասաց.

«Մարտնչեք հանուն Ալլահի

նրանց, ովքեր մարտնչում են ձեր
 դեմ, սակայն մի ոտնահարեք
 սահմանները, քանի որ Ալլահի չի
 սիրում կեղեքիչներին»: (Ալ-
 Բակարա :190) Ալ Քուրթուբին
 ասաց. Տվյալ տարբերակը
 առաջինն է հայտնվել, **որպեսզի
 պայքարեն**: Համաձայնեցված է,
 որ մարտնչելը արգելված էր մինչ
 գաղթը ըստ Ղուրանական
 տարբերակի. «Ետ մղեք Չարիքը,
 նրանով, ինչ ավելի լավ է»:
 (Ֆուսսիլաթ :34) և տարբերակ.
 «...սակայն ներքե նրանց և մի
 նկատեք նրանց սխալները»: (Ալ-
 Մայեդա :13) Որպես
 լրացում, գոյություն ունեն այլ
 տարբերակներ, **որոնք հայտնվել
 են Մեքքայում**: Երբ Մարգարեն

գաղթեց Մեդինա, մարտնչելու
թուլյտվութիւնը հայտնվեց: [248]

Նշվում է, որ մարտնչելու
հրամանը նշանակում է մարտնչել
միայն նրանց, ովքեր սկսում են
պայքարը, ոչ թե խաղաղության
սիրահարներին: Այս պարզորեն
ընդգծվել է տարբերակի մեջ. «մի
ոտնահարեք սահմանները» և
այնուհետ զգուշացնում է
հավատացյալներին. «քանի որ
Ալլահը չի սիրում կեղեքիչներին»:
Ալլահը, Բարձրյալ լինի Նա, չի
սիրում կեղեքում, նույնիսկ
ընդդեմ ոչ Մահմեդականների:
Այն ներառում է մարտնչելու
սահմանները, որը ենթադրում է
գլխարկութիւն մարդկութեանը:

Ալլահը, Ում վերագրել են ամբողջ
կատարելությունը և մեծությունը,
ասաց. «...և մարտնչեք

հեթանոսների դեմ միասին,
ինչպես նրանք են մարտնչում ձեր
դեմ միասին»: (Ալ-Թաուբահ :36)

Այս տարբերակի մեջ մարտնչելը
սահմանափակվում է: Երբ նրանք
բոլորը միասնական են, մեր

պարտքն է լինել

միասնական: [249] Հեթանոսների
դեմ միասին պայքարի պատճառը
այն է, որ նրանք մարտնչում են
Մահմեդականների դեմ միասին:

Ուստի, անթույլատրելի է
մահմեդականին մարտնչել նրա
դեմ, ով չի մարտնչում նրա դեմ,
բացառությամբ ակնհայտ

պատճառի, որը ներառում է
գողութունը, թալանը,
Մահմեդականների իրավունքի
հափշտակունը կամ
անարդարությունը, որը նրանք
գործում են որևէ մեկի
նկատմամբ- և Մահմեդականները
ցանկանում են ավարտել
այդպիսի անարդարությունը –
կամ, որովհետև հեթանոսները
կանխում են Մահմեդականներին
հայտարարել իրենց կրոնը կամ
տեղեկացնելու այլոց իրենց
հավատքի մասին:

Նախորդ տարբերակի նման,
Ալլահն նույնպես ասում է.
«Արդյո՞ք նրանք չեն մարտնչի
մարդկանց դեմ, ովքեր

ոտնահարում են իրենց
 երդումները, դավադրաբար
 փորձում են հեռացնել
 Մարգարեյին և հարձակողական
 են դառնում առաջինը
 վիրավորելով ձեզ: Արդյո՞ք դուք
 վախենում եք նրանցից: Ոչ,
 Ալլահն է, Ումից դուք պետք է
 ավելի արդարորեն վախենաք,
 եթե դուք հավատում եք»: (Ալ-
 Թաուբահ :13)Մարդիկ, ովքեր
 ոտնահարում էին իրենց
 երդումները Մեքքայի
 անհավատներին էին: Նրանք
 պատճառ դարձան, որպեսզի
 Մարգարեն հեռանա: Ասվում
 է. Նրանք պատճառ հանդիսացան,
 որ Մարգարեն Մեդինայից դուրս
 գա մարտնչելու Մեքքայի

մարդկանց հետ, **խախտված
երդման համար:**

Ալ Հասսանն ասաց. «**լինել
առաջինը**» սկսել մարտնչել և
նոտնահարել պայմանագրերը:
Նրանք օգնեցին Բանու Բաքրին
ընդդեմ Խուլզասահի:
Մեկնարանում են. նրանք
առաջինն էին, ովքեր սկսում են
մարտը Բադր Օրը, որովհետև
Մարգարեն պատրաստվել էր
վերցնել Ալ-Իրը, բեռնավորված
գազանների քարավան, և երբ
նրանք պաշտպանեցին իրենց
Իրը, նրանք պետք է հեռանային,
սակայն նրանք պնդեցին հասնել
Բադր, մի վայր, որը հեռու էր 150
կմ. Հարավ Ալ Մեդինայից, որտեղ

տեղի ունեցավ Իսլամական
Պատմության առաջին մեծ
ճակատամարտը, **և այնտեղ գինի
ըմպեցին:**

Նույնպես մեկնաբանում են, որ
նրանք կանխեցին Մարգարեյին
ներկայացնել Հաջ և Ումրա, որը
ուխտագնացություն է և
Թաուաֆ, շրջայց Քաբբայի շուրջ
[250]: Անկախ ժամանակի սկզբի,
Մահմեդականների պատճառը
պարզ է, **նրանց թշնամիները
սկսեցին մարտը:**

Սրանք են պատճառները և
դրդապատճառները,
**Մահմեդականների պատերազմի
ներգրավման:** Մահմեդականների

իրականությունը «լավ
ուղղորդված» դարաշրջանների
խալիֆների վկայում են, որ իրենց
նվաճումների ընթացքում,
Մահմեդականները չեն
մարտնչում կամ սպանում բոլոր
հեթանոսներին, **ովքեր դեմ առ
դեմ կանգնում են: Փոխարենը
նրանք մարտնչում են միայն
նրանց հետ, ովքեր մարտնչում են
նվաճված երկրի բանակից, թույլ
տալով մյուս հեթանոսներին
փարվել իրենց իսկ կրոններին:**

Ինչպես տեսնում ենք, **այսպիսի
պատճառները և
դրդապատճառները ժխտում են
միայն անարդար և կողմնակալ
մարդիկ: Նրանք շարունակում են**

պատասխանել հարձակմանը,
պաշրպանել իրենց, մարդկանց
հայրենիքը և կրոնը, ինչպես նաև
ապահովել կրոնը և հավատքը
հավատացյալների համար, **ուսմ**
անհավատները փորձում են
պարտադրել թողնել իրենց կրոնը:
Նրանք նույնպես շարունակում են
պաշտպանել Իսլամական
հավատքը, մինչ այն հասնում է
բոլոր մարդկանց և վերջապես
պատժում են նրանց, **ովքեր**
խախտում են
պայմանագրերը:[251] Ո՞վ կարող
է մերժել պատերազմի
նմանատիպ պատճառները և
դրդապատճառները:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԷԹԻԿԱՆ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

ԻՍԼԱՄԻ ԵԶԱԿԻՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՊԱՏԵՐԱԶՄԵՆՐԻ
ԷԹԻԿԱՆԵՐԻ ՄԵԶ

«« Բարի վարվելաձևը,
ճկունությունը, գթասրտությունը
թույլի նկատմամբ և
հանդուրժողականությունը
հարևանների հետ են
խաղաղության պայմանների
բոլոր ազգերի բնութագրերն են և
կապ չունի, թե որքան վայրի
կարող է լինել ազգը: Ամեն
դեպքում պատերազմի
ընթացքում լավ վերաբերմունքը,
ճկունությունը թշնամիների հետ,

գթասրտությունը կանանց,
երեխաների և տարեցների
նկատմամբ,
հանդուրժողականությունը
պարտվածվածների հետ ամբողջ
բնութագիրն է, որը չեն կարող
հրագործել յուրաքանչյուր ազգ և
զինվորական հրամանատար:
Արյունը հրահրում է
արյունահոսության, թնամանքը
առաջացնում է չարականության
և զայրույթի զգացում,
հաղթանակի գմայլանքը
նվաճողին արբեցնում է այդ
հաղթանակով, այսպիսով, այն
դրդում է նրանց ամենազագրեկի
վրեժխնդրության տեսակների:
Դրանք հանդիսանում են
երկրների հին և ժամանակակից

պատմությունը: Այո, սա մարդու պատմությունն է, սկսած Կայենից, ում սպանեց իր եղբայր Աբելը. «Չգուշացեք, նրանցից յուրաքանչյուրը ներկայացնում է զոհաբերություն Ալլահին. Այն ընդունել է մեկից, սակայն ոչ թե մյուսից»»:

Ասել է վերջինս. «Համոզված եղեք ես կսպանեմ ձեզ»: «Իրոք.,» ասաց առաջինը: «Ալլահը ընդունում է զոհաբերությունը նրանց, ովքեր առաքինի են»: (Ալ-Մատհա : 27)

Այստեղ պատմությունը պատվում է քաղաքակրթության ղեկավարներին; զինվորականներին և

քաղաքացիներին, զավթիչներին և
կառավարիչներին, ինչ
վերաբերում է այլ
քաղաքակրթությունների մեծ
ղեկավարներին, նրանց առանձին
բնութագրում են որպես
գլխավոր, արդար մարդկությունը
դաժան մարտերի ընթացքում և
խավարի ժամանակներ, **որ
հրահրում են վրեժ և
արյունահոսություն:**

Ես երդվում եմ, որ եթե չլիներ
հանգամանքը, որ պատմությունը
ճշմարտացիորեն խոսում է
պատմության մեջ պատերազմի
Էթիկայի այսպիսի եզակի հրաշքի
մասին, անկասկած, ես կասեի, որ
այն առասպել է, ինչպես մյուս

առասպելները, որը ոչ մի տեղ
չունի երկրի վրա: [252]

Եթե խաղաղությունը Իսլամի
աղբյուրն է և եթե պատերազմը
օրինականացել է Իսլամում
վերոհիշյալ պատճառների և
նպատակների համար, Իսլամը
դնում է կանոններ և օրենքներ
պատերազմի համար, որպեսզի
սահմանափակի որևէ բան, **ինչ
ուղեկցում է այն:** Այս կերպ
պատերազմները վերահսկում են
էթիկան, **այլ ոչ թե անձնական
ցանկությունները:** Իսլամը
թույլատրում է պատերազմներ
բռնակալների և կեղեքիչների դեմ,
**այլ ոչ թե անմեղ և խաղաղ
մարդկանց:**

ՆՄԱՆԱՏԻՊ ԷԹԻԿԱՅԻ
ՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՆԵՐԱՌՈՒՄ Է ՀԵՏԼՅԱԼԸ.

1. – Մի սպանեք կանանց,
երեխաներին և տարեցներին。
Ալլահի Մարգարեն խորհուրդ
տվեց հրամանատարներին լինել
բարեպաշտ և վախենալ Ալլահից,
որպեսզի դրդի նրանց հետևել
պատերազմների էթիկային:
Մարգարեն պատվիրեց նրանց
խուսափել սպանել երեխաներին;
Բուրայդահին, թող Ալլահը
գոհանա նրանով, հաղորդեց, որ
ամեն անգամ, երբ Մարգարեն
հաստատում է որևէ մեկին
գումարտակի կամ բանակի
հրամանատար, **նա խորհուրդ է**

տալիս նրան բացառապես լինել
 քարեպաշտ և վախենալ Ալլահից:
 Մարգարեն նույնպես խորհուրդ
 տվեց այս հրամանատարին և այլ
 Մահմեդականներին, ունենալ լավ
 վարք, ասելով. «... և մի սպանեք
 նորածիններին...» [\[253\]](#) Աբու
 Դաուդը հաղորդեց, որ
 Մարգարեն ասաց. «Մի սպանեք
 տարեցի կամ երեխայի կամ
 կնոջ...» [\[254\]](#)

2 – Մի սպանիր երկրպագողին.
 Երբ Մարգարեն ուղարկեց իր
 բանակները, նա ասաց նրանց.
 «Մի սպանեք մարդկանց
 սահմանափակելու իրենց
 երկրպագել
 ճգնարաններում» [\[255\]](#) Նրա

խորհուրդը բանակին
 առաջնորդելով «Մուլաթահ»
 ճակատամարտ. «Քայք Ալլահի
 անունով և Հանուն Նրան,
 մարտնչել անհավատներին:
 Հարձակում գործեք, սակայն դուք
 չպետք է լցվեք ատելությամբ, որ էլ
 գործեք թշնամաբար, իսեղել կամ
 սպանել նորածիններին, կնոջ,
 տարեց կամ անհատի
 սահմանափակում է իրեն
 ճգնարանում:» [\[256\]](#)

3 – Մի գործեք դավաճանաբար.
 Մարգարեն ճանապարհեց
 ուղեկցորդներին խորհուրդ
 տալով նրանց. «...մի գործեք
 դավաճանորեն...» [\[257\]](#) Նմանատիպ
 խորհուրդը նպատակ չուներ

ուղղվել Մահմեդական
 եղբայրներին, սակայն ինչպես
 թշնամիների, **նրանք**
պատրաստվում են մարտնչել:
 Ինդիիրը այնքան կարևոր է, որ
 Ալլահի Մարգարեն իրենց
 հեռացրեց դավաճաններից,
 նույնիսկ, եթե նրանք
 Մահմեդականներ են և նույնիսկ,
եթե զոհը անհավատ է:

Մարգարեն ասաց. «Եթե որևէ
 մեկը տրամադրում է մարդուն
 անվտանգություն և այնուհետ
 սպանում է, ես հրաժարվում եմ
 մարդասպանից, նույնիսկ, **եթե**
զոհը անհավատ է:» [258]

Հավատարմության արժեքը
 այնքան լավ էր հաստատվել
 Մարգարեյի Ուղեկցորդների

վարվելաձևի մեջ, որ Ումար իբն ալ Խատտաբին ասացին, իր կառավարման ժամանակ, որ մուջահեդիներինց մեկը ասաց Պարսկական մարտիկին. «Մի վախեցեք» այնուհետ սպանեց նրան: Ալ- Խատտաբը գրեց բանակի հրամանատարին ասելով. «Ինձ ասել են, որ ձեր մկջից մի մարդ կանչեց անհավատին և եթե այդ անհավատը պաշտպանություն փնտրեր լեռներում, մարդը ասաց նրան. » Մի վախեցիր « Եվ երբ տղամարդը բռնեց անհավատին, սպանեց նրան: Երդվում եմ Մեկով, Ով կառավարում է իմ հոգին, եթե ինձ ասեին, որ որևէ

մեկը այդպես է գործել, ես
կզլխատեի նրան»:[\[259\]](#)

4. – Մի գործեք չարիք երկրի վրա.
Մահմեդականների
պատերազմները նպատակ չունեն
դիվերսիայի, ինչպես
ժամանակակից պատերազմները,
[որտեղ ոչ Մահմեդական](#)
[մարտիկները շահագրգռված են](#)
[իրենց հակառակորդների կյանքի](#)
[ամեն բնագավառի կործանմանը:](#)
Բացի այդ, Մահմեդականները
շատ են շահագրգռված
յուրաքանչյուր վայրում
ներկայացնել զարգացում,
նույնիսկ, [իրենց թշնամիների](#)
[երկրներում:](#)

Նմանատիպ պատերազմը պարզ է առաջին խալիֆի Աբու Բաքրի խոսքերում, երբ նա խորհուրդ տվեց իր բանակներին, **որոնք ղեկավարում էր Լեվանտը**: Նա ասաց. «... և մի գործեք չարիք երկրի վրա... » Հետևյալը ներառում է ամեն բարի արարք: Խորհուրդը նույնպես ասում է. «Մի հեղեղեք կամ այրեք արմավենիները, մորթեք անասուններին, կտրեք պտղատու ծառը կամ փլուզեք սինագոգերը...» [\[260\]](#)

Նմանատիպ մանրամասները ցույց են տալիս խորհրդի ետևը թաքնված նպատակը, որպեսզի չգործեն չարիք երկրի վրա,

այնպես, որ բանակի
հրամանատարը չի կարող
մտածել, որ թշնամուրթյունը որևէ
մեկի հետ չի թուլյատրի չարիքի
որևէ տեսակ, **որոնք ժխտում է
Իսլամը:**

5 – Գումար ծախսել
ռազմագերիների վրա.
Մահմեդականը կպարզևատրվի
ռազմագերուհն օգնելու և գումար
ծախսելու համար, որովհետև
նրանք թուլյ են, **նրանց կապը
ազգականների և մարդկանց հետ
կտրված է և աննախանձելի
կարիք ունեն օգնության: Սուրբ
Ղուրանը նշում է
բարյացակամությունը
ռազմագերիների նկատմամբ, որը**

համահավասար է որբերի և կարիքավորների հետ:

Նկարագրելով հավատացյալներին, Ալլահը, Բարձրյալ լինի նա ասաց. «Եվ նրանք կերակրում են հանուն Ալլահի սիրո, կարիքավորին, որբին և ռազմագերուն»: (Ալ-Ինսան :8)

6 – Մի խեղեք հանգուցյալին. Ալլահի Մարգարեն արգելեց խեղունը, Աբդուլլահ Իբն Չայդը հաղորդեց. «Մարգարեն արգելեց կողոպուտը և խեղաթյուրելը»: [\[261\]](#)

Իմրան իբն ալ Հուսեյնը ասաց. «Մարգարեն սովորություն ուներ

մեզ կոչ անել ողորմության և արգելում էր խեղումը»:[\[262\]](#)
 Չնայած, հեթանոսները խեղեցին Մարգարեյի մորեղբայր Համգային, **Մարգարեն չհրաժարվեց այդ սկզբունքից:**
 Փոխարենը նա արգելեց Մահմեդականներին խեղել թշնամու դիակները ասելով.
 «Մարդիկ, ովքեր կտեսնեն ամենադաժան պատիժ Հարության Օրը նրանք են, ովքեր սպանել են մարգարեյին, մարդ, ով սպանել է մարգարեյին, շեղված իմամը, խեղող անձը»:[\[263\]](#)
 Մարգարեյի ողջ պատմության ընթացքում գոյություն չունի անգամ մեկ օրինակ, **որ Մահմեդականը խեղել է**

Թշնամիներից որևէ մեկին:

Հետևյալները հանդիսանում են Մահմեդականների պատերազմների էթիկան: Այն չի վերացնում պատիվը թշնամանքի մեջ, **արդարությունը մարդկայնորեն վերաբերվելուն մարտի ընթացքում կամ դրանից հետո:**

[1] Ալ-Ղազիի, մեջբերում, Ռաքաիզ Ալ-Իման բայն Ալ-Ակլ ուա Ալ-կալբ ,մտքի և սրտի հավատքի հիմքը. Էջ. 318

[2] Հադորդել է Ալ-Բուխարի, Աբու Բաքրայի հեղինակությամբ:

Գլուխ Հաջ 1654 և մահմեդական,
Երդման Գլուխ,
Սպանությունների
Պարտականություններ
հաստատելու համար, Պայքար,
Դատաստան և Արյան Գին
1679թվ.

[3] Հաղորդել է Ալ-Բուխարին
Անաս Իբն Մալիքի
հեղինակությամբ,
վկայությունների գլուխ 5442 և
Մուսլիմ, հավատքի գլուխ 109

[4] Հաղորդել է Ալ-Բուխարին,
Աբու Հուրեյրայի հսկողությամբ,
Բժշկության Գլուխ 5442 և
Մուսլիմ, հավատքի գլուխ 109

[5] Հաղորդել է Մուսլիմ, Գլուխ Առաքինություն, Լավ բարքեր և Փոխհարաբերությունների Կապերի միացում 2613, Աբու Դաուդ 3045 և Ահմեդ 15366

[6] Հաղորդել է Ահմեդ 23536, Սուլեյբ Ալ- Ամահուրը ասում է, որ փոխանցումը ճիշտ է, Ալ-Թաբարանի, Ալ-Մուջամ, Ալ-Քաբիր, 14444: Ալ Ալբանին ասաց ճիշտ, տես Ալ- Սիլսիլահ Ալ-Սահիհ 2700

[7] Հաղորդել է Ալ-Բայքաթի, Շուհաբ Ալ-Իման 5135

[8] Հաղորդել է Ալ-Բուխարի, Աբու Հուրայրայի հեղինակությամբ,

գլուխ Ալ-Վաքալահ 2183 և
Մուսլիմ

[9] Ալ-Մուսակա գլուխ 1601

[10] Հադոդել էԱբու Դաուդ, Ալի
Իբն Աբու Թալիբի հսկողությամբ
Խ.Ա.Ո.Ն արդարադատության
գլուխ 3582 , Ալ-թիրմիզի 1331 և
Ահմեդ 882: Շուհայբ ալ-Արնաուլթ
բարիք է ասել մյուսների
հեղինակությամբ: Ալ-Ալբանին
ասաց ճիշտ, տես Ալ –Սիլսիլահ
Ալ- Սահիհահ 1300

[11] Տես Իսադիջահ Ալ-
Նաբարաուի, Մավսու Հուկուկ Ալ-
Ինսան ֆի Ալ-Իսլամ, Մարդու
Իրավունքների Հանրագիտարան,
509- Իսլամ, էջ. 505

[12] Հաղորդել է Ալ-Բուխարին, գլուխ Ալ-Թաֆսիր, թարգմանություն Սուրա Ալ-Ահզաբ 4503 և Մուսլիմ Չեբիր իբն Աբդուլահի հեղինակությամբ, գլուխ Ալ-Չումա 867 և խոսքերը պատկանում են նրան:

[13] Հաղորդել է Ալ-Հակիմ, գլուխ Ալ-Բիր ուա Ալ-Սիլահ, փոխհարաբերությունների կապերի առաքինությունը և միացումը, 7307Նա սասց, որ այս պատման փոխանցումը ճիշտ է: Ալ-Չահաբին համաձայնությունն է տվել: Հաղորդել է նույնպես Ալ-Տարարանին Անաս իբն Մալիքի հեղինակությամբ, Ալ-Մուջամ Ալ-Քաբիր 750 և խոսքերը

պատկանում են նրան: Հաղորդել է նույնպես Ալ-Բայհաքի, Շուար Ալ-Իման 3228: Ալ-Ալբանիին ասաց ճիշտ, տես, Ալ- Սիլսիլահ Ալ-Սահիհ 149

[14] Հաղորդել է Ալ-Բուխարի , Աբու Մուսա Ալ-Աշարի հեղինակությամբ, Ալ-Շարիկահ գլուխ 2354 և Մուսլիմ , գլուխ Ֆադայլ Ալ-Սահաբահ, Մարգարեյի ուղեկցորդների վաստակը 2500

[15] Հաղորդել է Մուսլիմ, Ալ-Ջիհադ ուա Ալ-Սիյար գլուխ 1731 և Ալ- Թարարանի , Աբդուլլահ Իբն Աբբասի հեղինակությամբ,

Ալ-Մուշամ Ալ Աուսաթ 4313 և
խոսքերը նրանն են:

[16] Կապված Ալ-Թիմիզի, Ալ-
Տահարա, մաքրություն, Գլուխ
113, Աբու Դաուդ 236, Ահմեդ
26238, Աբու Յալա 4694 և Ալ-
Ալբանին ասաց որ ճիշտ է, տես.
Սահիհ Ալ-Չամիի 1983

[17] Հաղորդել է Ալ-Բուխարին,
Աբու Հուրեյրայի
հեղինակությամբ: Գլուխ Ալ-
Նիկյահ, Ամուսնություն ,գլուխ
կնոջ հոգացության խորհուրդը
4890 և Մուսլիմ, Գլուխ Կրծքով
Կերակրելը 1468

[18] Մենք նշել ենք այս մեր
զրույցների մեջ, **երբ խոսել ենք**

նախորդ հոդվածում նախորդ քաղաքակրթությունների մասին:

[19] Հաղորդել է Ալ-Բուխարի: ալ-Ադաբ, Վարք գլուխ, 5655, Ալ-Թիրմիզի 3182 և Ահմեդ 4131

[20] Հաղորդել է Ալ-Բուխարին, Աիշայի հեղինակությամբ, գլուխ Ալ-Ադաբ 5649 և Մուսլիմ Առաքինության գլուխ, Լավ Բարքեր և Փախհարաբերությունների Միացման կապեր 2629

[21] Հաղորդել է Ալ-Բուխարի, Աբու Մուսա Ալ-Աշարիի հեղինակությամբ, գլուխ Ալ-Նիկյահ, Ամուսնություն 4795

[22] Աբու Սաիդ Ալ-Բուդրին
ասաց. Մի քանի կին խնդրեցին
Մարգարեյին օր հատկացնել
նրանց , քանի որ տղամարդիկ
զբաղեցնում էին նրա ամբողջ
ժամանակը: Ինչին նա խոսք տվեց
նրանց մեկ օր հատկացնել
կրոնական դասերի և
պատվիրանների համար:
Հաղորդել է Ալ-Բուխարի, Ալ-Իլմ,
Գիտելիք գլուխ 101 և Մուսլիմ,
Բարքի գլուխ, Լավ բարքեր և
Փոխհարաբերությունների
կապերի միացում 2633

[23] Հաղորդել է Մուսլիմ,
Աբդուլլահ իբն Աբբասի
հեղինակությամբ: Ալ-Նիկյահ,
Ամուսնություն գլուխ 1421

[24] Հաղորդել է Ալ-Բուխարի,
Աբու Հուրեյրայի
հեղինակությամբ, Ալ-Նիկյահ,
Ամուսնությունն գլուխ 4843

[25] Հաղորդել է Ահմեդ, Ալ-Իրբադ
իբն Սարիայի հեղինակությամբ
17195: Շուհայբ Ալ-Արնաուբը
ասաց ճիշտ է: Ալ-Ալբանին ասաց
լավ է. Տես Սահիհ Ալ-Տարիիբ ուս
Ալ-Տարիիբ, Գայթակղության և
ահաբեկման գիրք, 1963

[26] Հաղորդել է Իբն Մաջահ Աբու
Հուրեյրայի հեղինակությամբ
3678 և Ահմեդ 9664: Շուհայբ Ալ-
Արնաուբը ասաց, որ
վերափոխությունը ամուր է: Ալ-
Հակիմ 211 և ասաց, որ հադիսը

ճիշտ է, մահմեդականափ
պայմանում: Ալ-Չահաբին, Ալ-
Թալփիսուն ասուն է,
մահմեդականի պայմանում: Ալ-
Բայհակի 20239 Ալ –Ալբանին
ասաց, որ ճիշտ է: Տես Ալ-
Սիլսիլահ Ալ-Սահիհահ 1015

[27] Հաղորդել է Ալ-Բուխարին,
Ալ-Չամասահ ուա Ալ-Իմամահ 644,
Ահմեդ 242772 և Ալ-Թիրմիզի
2489

[28] Հաղորդել է Ալ-Բուխարին,
գլուխ Ալ- Տալաք,
ամուսնալուծություն, 4973 և
Ահմեդ 16139

[29] Հաղորդել է Աբու Բաքրին,
Ում Հանի բինթ Աբու Թալիբի

հեղինակությամբ; գլուխ Ալ-Ջիզյա
ուլա Ալ- Մուվադդաբահ 3000 և
Մուսլիմ գլուխ Սալաթ Ալ-
Մուսաֆիրին, աղոթքներ
ճանապարհորդներին 336

[30] Հաղորդել է Ալ-Բուխարին,
գլուխ Ալ-Իման, Հավատք 30 և
Մուսլիմ, գլուխ Ալ-Իյման ուլա Ալ
Նուզուր ,Երդում 1661

[31] Հաղորդել է Իբն Մաջահը
Աբդուլլահ իբն Ումարի
հեղինակությամբ 2443: Ալ-
Ալբանին ասաց, որ ճիշտ է, տես,
Միշկաթ Ալ-Մասաբիթ 2987

[32] Հաղորդել է Ալ-Բուխարին
Աբու Հուրեյրայի
հեղինակությամբ, գլուխ Ալ-Բիյա

,առևտուր Իբն Մաջահ 2442 և
Աբու Յայլա 6436

[33] Հադորդում է Իբն Հիբանը,
Ամր իբն Հուրայթի
հեղինակությամբ 4314 և Աբու
Յայլա 1472 Հուսեյն Սալիմ
Ասադը ասաց, որ հադորդածը
վստահելի է:

[34] Հադորդում է Մուսլիմը, գլուխ
Ալ-Ֆադայլ, լավ որակներ 2328,
Աբու Դաուդ 4786 և Իբն Մաջահ
1984

[35] Հադորդել է Մուսլիմը, գլուխ
Ալ-Ֆադայլ, լավ որակներ, 2328,
Աբու Դաուդ 4786 և Իբն Մաջահ
1984

[36] Հաղորդել է Մուսլիմ, Ալ-Իման գլուխ 1659, Աբու Դաուդ 5159, Ալ-Թիրմիզի 1948 , Ահմեդ 22404 Ալ-Բուխարի , Ալ Ադաբ Ալ-Մուֆրադ 1173 264/ և Ալ-Թաբարանի, Ալ- Մուջամ Ալ-Քաֆիր 683

[37] Հաղորդել է Մուսլիմ, գլուխ Ալ- Ֆադիլ 2310 և Աբու Դաուդ 4773

[38] Հաղորդել է Ահմեդ 16627, Ալ-Հակիմ 2718, ով ասաց. Այս ճիշտ հադիթ է, Մուսլիմից և Ալ-Թայալիսից 1173

[39] Հաղորդել է Ալ-Բուխարին Անաս իբն Մալիքի հեղինակությամբ, գլուխ Ալ-

Ջանայգ, հուղարկավորություն
1290

[40] Հաղորդել է Ալ-Բուխարին
Աբու Հուրեյրայի
հեղինակությամբ, Գլուխ Ալ-
Ջանայգ, Հուղարկավորություն
1183 և Մուսլիմ, գլուխ Աս-Սալամ
Ռդջուլյն 2162

[41] Հաղորդել է Ալ-Բուխարին,
գլուխ հուղարկավորություն 1242
և Մուսլիմ, գլուխ
հուղարկավորություն 924

[42] Ում Ալ-Ալան ընդունեց Իսլամ
և վճարեց հավատարմությամբ
Մարգարեյին (Խ.Ա.Ո.Ն): Հիզամ
իբն Հակիմի հորեղբայր: Տես. Իբն
Ալ-Աթիր, Ասադ Ալ- Գարահ 7405

և Իբն Հաջար Ալ-Ասքալանի, Ալ-Իսարահ Ալ-Թարջամահ 812176, 265

[43] Հադորդել է Աբու Դաուդը, գլուխ Ալ-Չենեյզ 3092 Ալ-Ալբանին ասաց ճիշտ է, տես Սահիհ Ալ-Չամի 7851

[44] Հադորդել է Աբու Դաուդը, գլուխ Ալ-Տահարա, Մաքրություն 336, Իբն Մաջահ 572, Ահմեդ 3057 Ալ-Դարմի 752, Ալ-Դարքութնի 3, և Ալ-Բայհաքի Ալ- ունան Ալ-Բուքրայուն 1016 Ալ Ալբանին ասաց որ ճիշտ է, տես Սահիհ Ալ-Չամի 4362

[45] Հադորդել է Մուսլիմը, Անաս Իբն Մալիքի հեղինակությամբ,

գլուխ Ալ- Ֆադայլ 2326 Ահմեդ
14078 Իբն Հիբբան 4527

[46] Աբու Դաուդ, Ալ-Թիբ, գլուխ
Դեղորայք, 3855, Ալ-Թիրմիզի 2038
և ասաց, որ այն լավ և ճիշտ
հաղիթ է, Իբն Մաջահ 3436, և
Ահմեդ 18477: Շուհայբ Ալ-
Արնաուբը ասաց, **հաղիթի
փոփոխությունը ճիշտ է և
մարդիկ վատահեղի են : Ալ-
Ալբանին ասաց ճիշտ է, տես.
Ղայաթ Ալ- Մարամ 292**

[47] Հադորդել է Ալ-Բուխարին, Ալ-
Ադաբ Ալ-Մուֆրադ 11129, 385,
Իբն Հիշամ, Ալ –Սիրահ Ալ-
Նաբաուիյա 2239 և Իբն Բարթիր,
Ալ- Սիրահ Ալ Նաբաուիյա 3233,

Ալ- Ալբանին ասաց, հադիթի
փոփոխությունը ճիշտ է և նրա
բոլոր մարդիկ վատահեղի են: Տես.
Ալ-Սիլսիլահ Ալ-Սահիհահ 1158

[48] Հադորդել է Իբն Հիբբանը,
Ջեբիր իբն Աբդուլլահի
հեղինակությամբ, գլուխ
Մարգարեն գրուցում է իր
ուղեկցորդների արժանիքների
մասին 7024: Շուհայբ Ալ-
Արնատթըր ասաց, որ
փոփոխությունը լավն է:

Հադորդել է նույնպես, Իբն Սայիդ
–ալ- Նասը, Ուլուն Ալ- Աթար 1423
և Ալ –Սալիհի Ալ- Շամի, Սուբուլ
Ալ-Հուդա ուա Ալ- Ռաշադ Ֆի
Սիրատ Իսեյր Ալ-իբադ 4214

[49] Աբու Ուբայդ, Ալ- Ամուլալ էջ. 28 Իբն Չինջուլիհ, Ալ- Ամուլալ 1109/ Իբն Հիշամ, Ալ- Սիրահ Ալ- Նաբաուիյահ, 2588 Իբն Քաթիր Ալ-Սիրահ Ալ-Նաբաուիյահ 5146: Իբն Հաջար Ալ- Ասքալանին ասաց. Իբն Չինջուլիհը հաղորդել է այն Ալ- Ամուլալիում, Ալ-Նադիր իբն Շումայլի հեղինակությամբ , Աուֆի հեղինակությամբ , Ալ- Հասանի հոդինակությամբ, տես. Իբն Հաջար Ալ-Ասքալանի Ալ- թալքիս Ալ- Հաբիր 4315

[50] Հաղորդել է Ալ- Բուխարին, Աբդուլլահ իբն Ամարի հեղինակությամբ, գլուխ Ալ- Ջիզիյահ, տուրք, որը վճարում է

ոչ մահմեդականը, 2995 Աբու
Դաուդ 2760 և Ալ- Նասաի 4747

[51] Հադորդել է Աբու Դաուդը,
գլուխ Ալ-Քարաջ, տուրք, 3052 և
Ալ- Բայհաքի 18511 Ալ – Ալբանին
ասաց , որ այն ճիշտ է, տես. Ալ-
Միսիլահ Ալ Սահիհահ 445

[52] Հադորդում է Ալ- Բուխարին,
գլուխ Ալ- Դիյաթ, արյան գին,
6502 և Մուսլիմ, գլուխ Ալ-
Քասամահ, ուա Ալ- Մուհարիբին
ուա Ալ- Քիսաս ուա Ալ- Դևյահ
1669

[53] Հադորդել է Ալ-Բայհակին,
Դալայլ Ալ- Նուբուվի,
մարգարեության նշանները, գլուխ
Ուաֆդ Նաջրահ, Նաջրան 288

Աբու Յուսեֆ, Ալ-Խարաջ, էջ. 72 և
Իբն Սադ, Ալ-Տարաքաթ Ալ-
Քուբրա1; 485/
պատվիրակություն 5

[54] Հադորդել է Ալ-Բուխարին,
Աբդուլլահ իբն Ումարի
հեղինակությամբ, գլուխ Ալ-Իթք
,2416 և Մուսլիմ, Ալ-Իմարահ
գիրք, 1829

[55] Աբու Ուբայդ;Աբու Ուբայդ
Ալ-Քասիմ իբն Սալամ Ալ-
Հարաուի 157224 AH, 774838 AD,
հադիթների կրտսեր գիտնական,
գրականություն և Իսլամական
իրավունքԼ Նա ուսուցիչ էր; Նա
ծնվել էր Հարաթուն և կրթություն
էր ստացել այնտեղ : Նա

ճանապարհորդեց Բաղդադ և
Եգիպտոս: Մահկանացուն կնքեց
Մեքքայում: Տես. Ալ-Չահաբի
Սիյար Ալամ Ալ- Նուբալա 10492-
490

[56] Սաիդ իբն Ալ-Մուսայյիբ,
Աբու Մաուլիհամմեդ Սաիդ իբն Ալ-
Մուսայյիբ իբն Հազան Ալ-
Քուրաշի 1394 AH 634713 AD
,Մարգարեյին հաջորդող սերնդի
վարպետ, ապրեց Մեդինայում և
հադիթների և իրավունքի յոթ
հեղինակություններից մեկն է
հանդիսանում: Նա նույնպես
հայտնի էր երկյուղածությամբ և
ասկետիզմով: Տես. Իբն Սաադ Ալ-
Թարաքաթ Ալ-Քուբրա 5143-119

[57] Հաղորդել է Աբու Ուբայդան Ալ- Ամուլալ աշխատության մեջ, էջ. 613: Ալ- Ալբանին ասաց, այս փոփոխությունը լավ է , Սաիդ իբն Ալ- Մուսայբու հեղինակությամբ, Տես Տամամ Ալ- Միննահ էջ. 389

[58] Հաղորդել է Մուսլիմը, Քայս իբն Սաադ և Սահլ իբն Հունայֆի հեղինակությամբ, գլուխ Ալ- Չանահիզ, հուղարկավորություն, 961 և Ահմեդ 23893

[59] Մուսլիմ, Գլուխ Հագուստ 2117

[60] Ալ-Բուխարի 5196 , Ալ Նեսայի 4442 և Ալ-Դարամե 1973

[61] Ալ-Բուխարի 2236 և Մուսլիմ
2242

[62] Աբու Դաուդ 2548, Ահմեդ
17626, Իբն Հիքրան 546, Ալ-
Ալբանի, Ալ Սեյսեյասի Ալ Սահեհա
23

[63] Աբու Դաուդ 2567 Ալ-
Բայխարի 10115, Ալ Ալբանին
ասաց ճիտ է, տես Ալ- Սեյսեյասի Ալ-
Սահեհա 22

[64] Ալ-Բուխարի 5196 և Մուսլիմ
1958

[65] Ալ-Բուխարի 5663 և Մուսլիմ
2244

[66] Աբու Դաուդ 5268 և Ալ-
Հակիմ 7599 Ալ- Ալբանի ասաց.

Ճիտ է. Տես Ալ-Սիլսելա Ալ
Սահիհա 25

[67] Ալ-Մուվաթիի 1767 Ալ
Ալբանին ասաց ճիշտ է, տես Ալ
Սելսելա Ալ Սահիհա 682

[68] Մուսլիմ, 1955 Աբու Դաուդ
2815 և Ալ-Թիերմեդի 1409

[69] Ալ-Հակիմ 7563 և Ալ Ալբանին
ասաց ճիշտ է, տես Ալ Սիլսելա Ալ
Սահիհա 24

[70] Ահմեդ Իբն Աբբասի կողմից
2719, Շուայբ ալ- Ամաուլթին
ասաց. Լավ. Ալ- Հակիմ 2345 և
ասաց. Ճիշտ է Իսնադի և
մահմեդականի իրավիճակի

տեսանկյունից, սակայն նրանք
չեն հաղորդում այն

[71] Տես . Ալ-Ազիմ Աբադի, Աում
Ալ-Մաբուդ 131

[72] Ալ-Բուխարի, Աբու Սաիդ Ալ-
Զուդրիից, Ալ-Մազալիմ գիրք,
տների ետնամասերը և այնտեղ և
ճանապարհներին նստելը 2333
Մուսլիմ, Ալ-Լիբաս և Ալ- Չինա
գիրք, գլուխ ճանապարհներին
չնստելու և մյուսներին
ճանապարհ տալու մասին, 2121

[73] Մահմեդական Աբու Չահրից,
Երկրպագության վայրերի և
մզկիթների Գիրք, մզկիթում և այլ
վայրերում չթքելու պատվեր 553,
Ահմեդ 21589, Իբն Մաջահ 3683

[74] Ալ-Թիբրմիզի Սաադ Իբն Աբի Ուաքքասից, Ալ- Ադաբ գիրք, մաքրության մասին խոսող հատված, 2799 Աբու Յալի 790, Ալ- Ալբանին ասաց. Ճիշտ է, տես Միշկաթ Ալ-Մասաբիհ 4455

[75] Մուսլիմ Աբդուլլահ իբն Մասուդից, Գիրք Ալ-Իման, գլուխ, որը պատվիրելում է ամբարտավան չպիներ 91, Ահմեդ 3789 Իբն Հիբան 5466

[76] Մուսլիմ, Աբու Հուրեյրայից. Ալ- Ալֆազ մարդիկ, գիրք Ալ- Ադաբ և այլն, Մսկ, անուշաբույր ... 2253, Ալ-Թիբրմիզի 2791

[77] Մուսլիմ, Չաբիր իբն Աբդուլլահից, Գիրք Մուսակա,

տնկելու և ոճեցման գլուխ 1552,
Ահմեդ 27401

[78] Ալ-Նիսասաի Չաբիր Իբն
Աբդուլահից.Մեռած Հոդերի
հերկման Գիրք, գլուխ Հորդոր
հերկել անպտուղ հողը, 5756, Իբն
Հիբան 5205, Ահմեդ 14310, Եվ,
Շուհայբ Ալ-Արնաուլթը ասաց.
Պատուհնը Սահիհից է.

[79] Սաադ Իբն Աբու Ուաքքա
Իբն Ուահիբ Ալ-Չուհարի.
Դրախտ մտնող 10 –ից մեկը և
վերջինը որոնցից, ով կնքեց
մահկանացուն, տես Իբն Ալ-
Աթիր, Ուսդ Ալ- Ղարահ 2433 Իբն
Հաջար Ալ-Ասքանալի, Ալ-
Իսաբահ 33196,73

[80] Իբն Մաջահ, Տահարահ և դրա սուլնան գիրքը, գլուխ, որը վերաբերում է աղոթքները կրճատելուն, կեղեքիչներին ասելուն, 425 Ահմեդ 7065, հաստատված Ալ- Ալբանիից, ով ասաց, որ այն լավն է, տես, Ալ- Սիլսիլահ Ալ Սահիհա, 3292

[81] Մուսլիմ Չաբիր Իբն Աբդուլլահից. Տահարայի Գիրք, գլուխ, որը վերաբերում է լնացած ջրի մեջ միզելու արգելքին 281, Աբու Դաուդ 69 Ալ- Թիրմիզի 68

[82] Մեջբերում է Անուար Ալ- Ջինդին, Մուքադդիմեթ Ալ-Ուլում ուա Ալ- Մանահիջ, Ներածությունն գիտության և ծրագրերի, 4770

[83] Ալեքսիս Քերրոլ Մարդը ,
Անհայտը էջ. 153

[84] Աբուլ Դաուդ. Քիթեբ Ալ-
Չիհադ, Ալ-Չիհադի Գիրք, գլուխ,
որը վերաբերում է
բանտարկյալներին, ում ստիպում
են ընդունել Իսլամ 2682 և տես.
Ալ-Ուսահիդի Ղուրանի
հայտնության պատճառները էջ.
52 և Ալ-Սիյուլթի, գլուխ որը
վերաբերում է հայտնությանը էջ.
37 և Ալ- Ալբանին ասաց. Ճիշտ է,
տես սահիհ և Դայիֆ ին Սուննան
Աբուլ Դաուդ 6182

[85] Տես. Մահմուդ Համդի
Չարգուլք. Իսլամական փաստեր ի
դեմս քարոզարշավների,

կասկածի պատճառ դառնալ.
Իսլամ էջ. 33

[86] Իբն Հիշամ, Ալ-Սիրահ Ալ-Նաբաուիյե 2411 և Ալ-Թաբարի. Ազգերի և թագավորությունների պատմություն 255/ և Իբն Բաթիր Ալ-Բիդարահ և Ալ-Նիհայահ 430

[87] Տես. Ալ-Տաբարի, Ազգերի և Թագավորությունների պատմություն 3105

[88] Մահմուդ Համդի Չաքար. Իսլամական փաստերը ի դեմս քարոզարշավների, որոնք կասկածելի են, էջ. 85.86

[89] Տես, Մահմուդ Համդի Չակզուկ. Իսլամական փաստերը

ի դեմս քարոզարավների , որոնք կասկածի տակ են էջ. 53

[90] Մահմուդ Համդի
Չակգուկ, Ալլահի Մարդկային
խալիֆաթը- Մտածելը
պարտականությունն է, հոդվածը
տպագրվել է Ալ- Ահրամ թերթի
մեջ, հրատարակություն 1
Ռամադան 1423 հիջրի ամիս,
նոյեմբեր 20

[91] Հաղորդել է Ալ-Թաբարանին,
Ալ-Մուգամ Ալ-Քաբիր 5416, Ալ-
Հայթամն ասաց. Ալ-Բազզար և
Ալ-Թաբարանիի մարդիկ,
ներառյալ Մուհամմեդ Իբն
Ումարը և նրա պատուներ լավն են
և նրա մարդկանց մնացած մասը

ճշմարտախոս եմ, տես
Մուզամահ Ալ-Չաուլայդ և
Մանբա Ալ-Ֆաուլաիդ 6119 և տես.
Իբն Ալ-Բայն, Չադ Ալ-Մաադ
3240

[92] Մահմեդականը Թամիմ Ալ-
Դարից, Բիթաբ Ալ-Իման,
Հավատքի Գիրք, գլուխ այն
մասին, որ կրոնը խորհուրդ է 82
Աբու Դաուդ 4944 և Նիսասաի 4197
և Ահմեդ 16982

[93] Ալ-Նաուաուի. Նա Աբու
Չաքարիա Յահյա Իբն Շարաֆ
Ալ-Նաուաուի, Մուհիյա ալ-Դին
(631-676 հիջրի/ 1233-1277). Նա
Ֆիքհի և պատման մասնագետ էր,
ով ծնունդ էր առել և կնքել

մահկանացուն Նաուաուն,
Միրիայուն, **որի անունն էլ ստացել է:**Նրա հանրահայտ գիրքը
ներառում է Մինհաջ, որը
բացատրում է Սահիհ Մուսլիմին,
Ռիյադ Ալ-Սալիհին, տես, Ալ-
Բիդայա և Ալ-Նիհայահ 13278 Ալ-
Չիրիքլի, Ալ-Ալամ 8149

[94] Ալ-Նաուաուլի, Ալ Մինհաջ
բացատրություն Սահիհ Մուսլիմի
Իբն Ալ-Հաջջաջ 238

[95] Ալ-Թիրմիզի Աբու Սաիդ
Ալն-Բուդրիից, Քիթաբ Ալ-
Ֆիթահ, Խառնակության գիրք,
Գլուխ այն մասին, թե ինչ է ասել
Մարգարեն իր ուղեկցորդներին
կապված Դատաստանի օրվա

միջադեպերի հետ 2191, Իբն
Մաջահ 3997 ուղղել է Ալ-
Ալբանին, տես. Ալ-Սիլսիլահ Ալ-
Սահիհա 168

[96] Ալ-Թիրմիզի Աբի Սաիդ Ալ-
Բուդրիից, Ալ-Ֆիթահ գիրք ,
Խառնակության գիրք, Գլուխ
Ջիհադի լավագույն ձևը խոսել
բռնապետ կառավարչի հետ 2174,
Աբու Դաուդ 4344, Նիսասայի 4209
Իբն Մաջահ 4011, ուղղել է Ալ-
Ալբանին, տես Սահիհ Ալ-Չամի
2209

[97] Տես Ալ-Բուրթուբայի Ալ-
Չամի Ահկամ Ալ- Դուրանի,
Դուրանական կանոններ 595

[98] Ահմեդ 23536 Շուայբ ալ-Արնաուլթն ասաց. Իսնադը ճիշտ է, Ալ-Թաբարանի Ալ-Մուլազամ ալ-Քաբիր 14444 , Ալ-Բայհակի. Շուայբ ալ-Իման 4921 Ալ-Ալբանին ասաց. Սահիհ, տես. Ալ-Սիլսիլահ ալ-Սահիհա 2700

[99] Ալ-Բուխարի, գիրք Քաֆարաթ ալ-Իման , Ամենաբարձրյալ Ալլահի խոսքերի գլուխ, «կամ տուր սարուկին նրա ազատությունը» Մեյիդա :89 և որ սարուկներին ավելի լավ է ազատ արձակել 6337, Մուսլիմ, Իթք Գիրք, Իթքի առաինություն գլուխ 1509

[\[100\]](#) Ալ-Բուխարի Նիկյահի Գիրք, Ամուսնություն, Գլուխ վերցնելու սարարի, հարճ 4795

[\[101\]](#) Ալ-Բուխարի, Ալ-Մագազի, նվաճում, Քայբար նվաճման գլուխ 3965, Մուսլիմ, Նիկյահ Գիրք, ամուսնություն, գլուխ, որը վերաբերում է ստրկուհու ազատմանը և ամուսնությանը 1365

[\[102\]](#) Ալ-Բուխարի Աբու Հուրայրայից. Իթք գիրք, Գլուխ, որը վերաբերում է ստրուկների վիրավորանքի ատելությանը և խոսքերին, իմ ստրուկ, իմ ստրկուհի 2414, Մուսլիմ, Ալֆազ մին ալ-Ադաբ և այլն , գլուխ որը

վերաբերում է հուլիսի 1-ին իրավաբանական
ԱԼ- Աբդու և ԱԼ-Ամահ 2249

[\[103\]](#) Մուսլիմ. ԱԼ-Իման գիրք,
գլուխ որը վերաբերում է
սարուկների սնունդին, այնպես
ինչպես տերերն են սնվում...1661
Ահմեդ 21521, ԱԼ-Բուխարի ԱԼ-
Ադար ԱԼ-Մուֆրադ 176

[\[104\]](#) Մուսլիմ, ԱԼ-Իման գիրք
գլուխ, որը վերաբերում է
սարուկների ընկերակցությանը,
քավություն, ով ապտակում է
սարուկին 1657 Աբու Դաուդ 5168,
Ահմեդ 5051

[\[105\]](#) ԱԼ-Հարիթ մուսնադ 503 ,
հադորդել է ԱԼ-Բայհաքին Ումար
իբն ԱԼ- Իսատարից 7341

[106] Մուսլիմ, Իթք Գիրք, գլուխ, որը վերաբերվում է Իթք առաքինության 1509, Ալ-Թիրմիզի Աբու Ումամահից 1547 Իբն Մաջահ 2522

[107] Ալ-Սալիհի ալ-Շամի, Սուբուլ ալ-Հուդա ուա Իրշադ 11210 Ալ-Սուհայլի, Ալ-Ռաուդ ալ-Անֆ 418 Իբն Քաթիր Ալ-Սիրահ Ալ-Նաբաուլիյահ 3303

[108] Ալ-Քիթանին հաշվարկել է իր գրքի մեջ , Ալ-Թարաթիբ Ալ-Իդարիահ էջ. 94-95

[109] Սեփականությունն նշանակում է մարդու որևէ ունեցվածք կամ դրա ձեռքբերումը և նրա ունակությունը բաշխելու և

կիրառելու այդ, որտեղ գոյություն
չունեն օրենսդրական
խոչընդոտներ

[\[110\]](#) Տես Իսլամն այսօր կայքի
ազատությունը link

<http://www.islamtoday.net/toislam/111.3/.cfm>

[\[111\]](#) Ալ Հուքայլ Մարդու
Իրավունքներ էջ. 57

[\[112\]](#) Մուստաֆա Ալ-Սիբայի.Մեր
Քաղաքակրթության գոհարներից
էջ. 68

[\[113\]](#) Ալ-Բուխարի, Աբդուլլահ
Իբն Մասուդից, Գիրք Նիկյահի,
գլուխ որը վերաբերում է

ամուսնությանը , պահք 4779,
Մուսլիմ Գիրք Նիկյահի 1400

[\[114\]](#) Ալ-Բուխարի Գիր Նիկյահի
4776 Մուսլիմ, Գիրք Նիկյահի
1401

[\[115\]](#) Տես. Մուհամմեդ Իբն
Ահմեդ Իբն Սալիհ, Մարդու
իրավունքները Ղուրանում և
Սուննայում և իրենց նրանց
դիմումները Սաուդյան
Արաբիայում էջ.134

[\[116\]](#) Ալ-Բուխարի Աբու
Հուրեյրայից, Գիրք Նիկյահի,
գլուխ որը վերաբերում է
հավասար զույգերի կրոնի մեջ
4802 Մուսլիմ, Կրծքով կերակրելը

, Գլուխ Իսթիհար նիկահ զարթ
ալ-Դին 1466

[\[117\]](#) Ալ-Թիրմիզի , Գիրք
Նիկյահի Ալլահի Մարգարեյից.
Գլուխ, որը վերաբերում է , թե
պետք է գտնել ամուսին բավարար
հավատքով, որի հետ պետք է
ամուսնանալ 1004, Իբն Մաջահ
1967 Ալ- Հակիմ 2695 , Ալ-
Ալբանին ասաց. Լավ, տես, Ալ-
Սիլսիլահ Ալ Սահիհա 1022

[\[118\]](#) Տես. Մուհամմեդ Իբն
Ահմեդ, Իբն Սալիհ, Մարդու
Իրավունքները Ղուրանի և
Մուննայի մեջ և նրանց
դիմումները Սաուդյան
Արաբիայում էջ. 135138

[119] Ալ-Բուխարի Աբի
 Հուրեյրայից, Քադարի Գիրք,
 Գիրք Աստվածային Կամքի,
 գլուխ. Ալլահը տեղյակ է , թե ինչ
 են նրանք գործել 6226 և Մուսլիմ,
 Քիթաբ ալ- Քադար,
 Աստվածային Կամքի Գիրք,
 գլուխ, Իմաստ, որ բոլոր
 երեխաները ծնվում են
 Իսլամական Հավատքով և
 Անհավատների Մահվան
 Դատաստանը, Երեխաները և
 Մահմեդականները, Երեխաներ
 22

[120] Ալ-Բուխարի, Քիթաբ ան-
 Նիկյահ, Ամուսնության Գիրք,
 գլուխ, Ինչ պետք է ասի
 տղամարդը, երբ սեռական

հարաբերություն է ունենում իր կնոջ հետ 4764 և Մուսլիմ, Քիթաբ ան-Նիկյահ, Ամուսնության Գիրք, գլուխ Ինչ է խորհուրդ տրվում ասելու սեռական հարաբերության ընթացքում 1434

[\[121\]](#) Գիտնականները ասում են, Մարգարեն կշտամբում է մադու խոսքերը երկու պատճառներից ելնելով. Առաջինը , նա դեմ է գնում Ալլահի օրենքին և ցանկանում էր հերքել այն և երկրորդ, **որովհետև նա կեղծեց իր ելույթը և երկու երևույթներն էլ համարվում են կշտամբանք**: Տես. Ան-Նաուաուի, Ալ-Մինհաջ Ֆի Շարի Սահիի Մուսլիմ, Մուսլիմի Մինհաջ

Վավերական պատումների
մեկնաբանությամբ 11178/

[\[122\]](#) Ալ—Բուխարի Բիթար ալ-
Թիբ Բժշկության գիրք,
Գուշակների գլուխ 5426 և Մուսիլ,
Բիթար Ալ-Քասամա Ուալ-
Մուհարարա Ուալ-Քիսաս Ուալ-
Դիյաթ, Գիրք, որը վերաբերում է
երդումներին, հաստատելու
համար պատասխանատվություն
կռվի արդյունքում մահացածների
համար, Դատաստանի և Արյան
Գումարի, գլուխ Պտուղի արյան
գումարը, [Արյան գումարի
պարտավորվածությունը](#):
Պատահական սպանություն և
Մարդասպանություն, Ոչրագործի
ողջախտությունը 1682 և նրա

տեքստային խոսքերը և Աբու
Դաուդ, Քիթաբ Ալ-Դիյաթ Արյան
Գնի Գիրք, գլուխ, որը
վերաբերում է Սպանված պտուղի
արյան գումարին 4568 և ան-
նասայի 4825 և Իբն Հիբբան 6016
և ուղղել է Ալ- Ալբանին, տես.
Էրվա ալ-Ղալեել Ճարավի մարելը,
2206

[\[123\]](#) Տես. Ան-Նաուաուի Ալ-
Մինհաջ Ֆի Շարիի Սահիի
Մուսլիմ, Մինհաջ Վավերական
Պատումների մեկնաբանությունը
175,176,

[\[124\]](#) Աբու Դաուդ. Քիթաբ Ալ-
Ադաբ , Լավ Վարքի Գիրք, գլուխ
Նորածիններին ականջին ազան

կանչելը 5107 և ալ Ալբանին
ասաց. Մա ճիշտ պատում է , տես
Մահիի ուա Դհաիիֆ Սունան Աբի
Դաուդ , Աբու Դաուդի հնչեղ և
թույլ պատումները 5105

[\[125\]](#) Մեծ իմաստություն է
թաքնված նորածնի բերանը
արմավի պտուղ դնելու մեջ:
Գիտաբժշկական
հետազոտությունները
ապացուցել են երեխային շաքարի
պարունակություն տալու օգուտը:
Նորածինների արյան մեջ շաքարի
տոկոսը ցածր է: Արմավենու
պտուղը պարունակում է արքարի
բարձր տոկոս: Իսլամական այս
գործունեությունը պաշտպանում
է երեխային, Աստծո կամոք,

արյան մեջ շաքարի ցածր
տոկոսից: Սա բժշկական
տեսանկյուն է, որը մարդկությունն
մինչ այդ չի իմացել , և մենք
տեղյակ չենք եղել նորածինների
արյան ցածր գլյուկոզային
շաքարի պարունակության
վտանգի մասին: Մանրամասների
համար դիտեք Դոկ. Մուհամմեդ
Ալի ել Բար, Հոդված, որը
վերաբերում է Իսլամում
Մանկության հոգացությանը,
Նորածնի բերանը ծամած
արմավենու պտուղի դնելը և դրա
գիտական անկրկնելիությունը,
Միջազգային Սուրբ Ղուրան
Անկրկնելի Վահան: Կիրառեք
հետևյալ կայքը նույնպես [http://
www.nooran.org/O/44/O11.htm](http://www.nooran.org/O/44/O11.htm)

[126] Աբու Մուսա Ալ- Աշաարի,
 Աբդուլլահ իբն Քայս իբն Սալիմ
 իբն Հադդար իբն Հարբ իբն Ամերը
 Մարգարե Մուհամմեդի
 ուղեկցորդներից էր: Մարգարեն
 նշեց նրան, որպես Չուբայդի և
 Ադենի կառավարիչ: Նա Քուֆայի
 կառավարիչն էր: Տես. Իբն Սաադ
 Ալ-Թարաքաթ Ալ-Քուբրա , Մեծ
 դասակարգերի Գիրք 4105, և ազ-
 Չահաբի. Սիյար Ալամ Ան-
 Նուբալա, Առաքինի կերպարների
 կյանքը 2380

[127] Ալ-Բուխարի Ակիկայի Գիրք,
 Չոհաբերություն Շննդյան Գրքի
 Դեպքում, գլուխ, որը վերաբերում
 է նորաձինների անվանակոչելուն
 և բերանը արմավենու պտուղ

դնելուն 5045 և Մուսլիմ, ալ-Ադաբ
Գիրք Լավ Վարքի Գիրք, Գլուխ.
Ցանկալի է, դնել ծամած
արմավենու պտուղ Նորածնի
բերանի մեջ, երբ այն լույս
աշխարհ է գալիս և որը դարձնում
է առաքինի, աստվածավախ մարդ
3997

[\[128\]](#) Մալիք.Ալ-Մուվաթա –
Մահմեդական Օրենքի Ակիկա
Գրքի հավաքածու,
Զոհարերություն Ծննդյան Գրքի
Առիթով, գլուխ, թե ինչ է
հաղորդել Ակիկայուն 1840

[\[129\]](#) Աբու Դաուդ 4950,
անճՆիսայի 3568, Ահմեդ 19054,
Ալ- Բուխարին իր Ալ- Ադաբ Ալ-

Մուֆրադ , Վարվելաձևի Գիրք,
814: Ալ- Ալբանին ասաց. Սա ճիտ
պատում է, Աս- Սիլսիլահ Աս-
Սահիհա 1040

[130] Ահմեդ 769 և տեքստի
խոսքերը նրանն են. Մալիք 660
Իբն Հիբբան 6958, Ալ Հակիմ 4773,
ով ասաց. Վերագրումը ճիշտ է և
ազ-Չահաբին համաձայնություն
տվեց և ալ-Բուխարին, իր ալ-
Ադաբ ալ-Մուֆրադ , Վարքի
Գրքի մեջ 823 և Շուայբ ալ-
Ամաուլթը ասաց. [Վերագրումը լավն
է:](#)

[131] Աբու Դաուդ. Քիթաբ
Ադհահայա, Չոհաբերության
Գիրք. Գլուխ Ակիկահ, Ծննդյան

կապակցության գոհաբերություն
2844, [Ահմեդ 6822](#): Շուկայք Ալ-
Արնատլթն ասաց. Վերագորունը
լավն է, ալ-Մուստադրակ 7592, ով
ասաց, [որ տվյալ պատման](#)
[վերագրունը ճիշտ է](#): Ազ-
Չահարին համաձայնության
եկավ նրա հետ: Ալ- Ալբանին
ասաց. Հետևյալը ճիշտ պատում է
տես. Աս-Սիլսիլահ Աս-Սահիհ
1655

[\[132\]](#) Բնական կերակում
ամենաքիչը 12 ամիս, [սակայն](#)
[ավելի լավ է հետևել Աշխարհի](#)
[Առողջապահական](#)
[Կազմակերպությանը և կրծքով](#)
[կերակրել երկու ամբողջ](#)
[տարի](#): Տես. Հասսան Շամսի

Բաշա. Կրծքով կերակրում , երկու
ամբողջ տարի և հողված,

[հետևյալ կայքում](#)

[http://dvd4arab.maktoob.com/showt
hread.php?t/60832](http://dvd4arab.maktoob.com/showthread.php?t/60832)

[133] Ալ-Բուխարի Աբդուլլահ իբն
Ումարից, Քիթաբ ալ Էթք,
Ստրուկների չարաշահման Գիրք
2416 և Մուսլիմ Իշխանություն
գլուխ,որը վերաբերում է Արդար
Իմամի արդարությունը և
Անարդարի Պատիժը 1829

[134] Աբու Դաուդ, Քիթաբ սա-
Սալաթ, Աղոթքի Գիրք, գլուխ, որ
վերաբերում է Երեխաների
աղոթելու պատվերին 495 , Ահմեդ
6689, ալ-Հակիմ 708 և ալ-

Ալբանին ասաց. Հնչեղ պատում,
տես. Սահիհ ալ Ջամի, հնչեղ
հավաքածու 4026

[\[135\]](#) Ալ-Բուխարի, Քիթաբ ալ-
Ադաբ Լավ Վարքի և
Վարվելաձևի Գիրք, գլուխ
Գթասիրտություն երեխայի
հանդեպ, Համբուրել նրան և գրկել
նրան 5651 և Մուսլիմ, Քիթաբ ալ-
Ֆադհայլ , Գիրք Վարքի , գլուխ
Մարգարեյի Գուրթը երեխաների
նկատմամբ 2318

[\[136\]](#) Ան-Նասայի 1141, Ահմեդ
27688 ալ-Հակիմ 4775 և ուղղել է
ազ-Չահարին, [Իբն Բուլգայման](#)
[936](#) [Իբն Հիբբան](#) 2805 և ալ
[Ալբանին հիմնավորեց իր](#)

համաձայնությունը երկարեցնելու
խոնարհունը աղոթքի ճամանակ
ըստ այս պատմության: Տես Ալ-
Ալբանիի Մարգարեյի Աղոթքի
Ձևը էջ. 148

[137] Ալ-Բուխարի Քիթաբ Ալ
Չամաա Ուալ Իմամա, Աղոթքի
Բնութագրության Գիրք, գլուխ,
Կրճատելու Աղոթքը, ի շնորհիվ
երեխայի լացի 677, Իբն Մաջահ
989, Իբն Խուզայմա 1610, Իբն
Հիբբան 2139, Աբու Յալա 3144 և
ալ-Բայհաքի իր Շուար ավ Իման,
Հավատքի, Ճյուղերը 11054

[138] Մուսլիմ, Քիթաբ Ալ- Բիր
Ուաս-Սալաթ –Լ- Ուալ –Աղար ,
Գիրք Առաքինության, Լավ

Վարվելաձևի և
Փախհարարությունների կապի,
գլուխ. Աղջիկներին բարիք անելը
2631 և տեքստի խոսքերը
պատկանում են նրան, Աթ-
Թիրմիզի 1914 ալ-Հակիմ 7350 և
ալ-Բուխարի , իր Ալ-Ադաբ Ալ-
Մուֆրադ , Լավ Վարվելաձևի
Գիրք, աշխատության մեջ 894

[\[139\]](#) Ալ-Բուխարի.Բիրթաբ ալ-
Ադաբ, Լավ Վարքի և
Վարվելաձևի Գիրք «Գլուխ,
Փոխհարարություններ» և
Կարեկցանք 5625 և Մուսլիմ,
Բիրթաբ ալ-Իման Հավատքի
Գիրք, գլուխ. Աստծու հավատքը
լավագույն արարքն է .137

[140] Մուսլիմ. Քիթաբ Ալ-Բիբ
Ուսս – Սալաթ-Ի-Ուսլ-Ադաբ.
Գիրք Առաքինության, **Լավ
Վերաբերմունքի և
Փոխհարաբերությունների
կապերի:** Գլուխ Բիբ ալ
Ուսլադայն, Որդիական
Հնազանդություն, 6 Աբու Դաուդ
2528, Ան-Նասայի 4163, Ահմեդ
6490 և Իբն Հիբան 419

[141] Ալ-Բուխարի, Քիթաբ ալ-
Ջիհադ , Գիրք Պայքար հանուն
Ալլահի, գլուխ Պայքար հանուն
Ալլահի Որդիական
համաձայնությամբ 2842 և
Մուսլիմ . Քիթաբ Ալ-Բիբ Ուսս
Սալաթ Ի Ուսլ Ադաբ, Գիրք
Առաքինության, Լավ

Վարվելաձևի և
Փոխհարաբերության Կապերի,
գլուխ Որդիական
Հնազանդություն 2549, Իբն
Հիբան 419

[142] Իբն Մաջահ .Քիթաբ աթ-
թիջարաթ, Առևտրի Գիրք , գլուխ
Ի՞նչ սեփականություն ունի
մարդը Իր որդու գումարից 2291,
Ահմեդ 6902, Իբն Հիբբան 410 և
ալ- Ալբանին ասաց, որ այն
ճշմարիտ պատում է ,
տես,Էրուսա ալ Խալիլ 1625

[143] Աբու Հաթիմ Իբն Հիբբան
ալ-Բուսթի, Նրա լիարժեք անունն է
Աբու Հաթիմ Մուհամմեդ Իբն
Հիբան Իբն Ահմեդ, [մահկանացուն](#)

է կնքել 354 թվականին ըստ
Հիջրայի և 958: Եղել է
պատմաբան, աշխարհագրագետ
և գիտնական: Ծնվել է և
մահկանացուն կնքել Բոսթոն,
Միջիսթան: Ալն Մուսնադ Աս-
Սահիհը պատման մեջ նրա
գրքերից մեկն է , Տես Աս-Սուբկի,
Շաֆիյա Դասընթացներ 3131

[144] Սահիհ Իբն Հիբբան , Իբն
Հիբբանի Հավաքածու 2142

[145] Տես ,Յուսուֆ ել
Քարադաուլի, Իսլամը, Ապագա
Քաղաքակրթությունը, էջ. 185

[146] Աբու Դաուդ, Քիթաբ Ազ-
Չաբյաթ, Ողորմության Գիրք,
գլուխ Միլաթուր Ռահիմ 1694,

Ահմեդ 1680, Իբն Հիբբան 443, ալ-Հակիմ 7265 և սասց. [Հետևյալը ճիշտ պատում է:](#)

[\[147\]](#) Ալ-Բուխարի, Բիթար ալ-Բոյու, Առևտրի Գիրք, գլուխ, ով ցանկանում է ընդլայնել իր կենսապահովությունը, պետք է շնորհակալ լինի Սիլաթուր Ռահիմին 5639 և Մուսլիմ, Լավ Վարքի և Չևերի գիրք, գլուխ Սիլաթուր Ռահիմ և այն կտրելու արգելքը 21

[\[148\]](#) Տես. Ան-Նաուաուի. Ալ – Մինհաջ Ֆի Շարի Սահիհ Մուսլիմ Իբն ալ-Հաջջաջ, Մուսլիմ Իբն Հաջջաջի Պատման

մոտեցման մեկնարանությունը
16114

[\[149\]](#) Ալ-Բուխարի, Քիթաբ ալ-Ադաբ , Լավ վարքի և ձևի գիրք, գլուխ Ազգակցական Կապերի մեղքի դաժանություն 5638 և Մուսլիմ, Քիթաբ ալ- Ադաբ , Լավ Վարքի և Ձևի Գիրք, գլուխ Միլաթուր Ռահիմ և Խզման արգելքը, 19

[\[150\]](#) Ալ-Բուխարի, Քիթաբ ալ-Ադաբ Գիրք լավ Վարքի և Ձևի, գլուխ, Լինել գթասիրտ մարդկանց և կենդանիների նկատմամբ 5665 և Մուսլիմ, Քիթաբ ալ-Ադաբ , Գիրք Լավ Վարքի և ձևի, գլուխ. [Հավատացյալների](#)

Գթասարտությունը Միմյանց
նկատմամբ և Նրանց սիրո
ցուցադրումը միմյանց 2586 և
տեքստի խոսքերը պատկանում
են նրան:

[\[151\]](#) Լի Աթուլաթեր 1951-1991
ամերիկայն քաղաքական
խորհրդական, ռազմակցետ էր, [ով](#)
[ներկայացնում էր](#)
[Հանրապետական](#)
[կուսակցությունը](#): Նա
Նախագահներ Ռոնալդ Ռեյգանի
և Ջորջ Բուշի խորհրդականն էր:

[\[152\]](#) Ռոնալդ Ռեյգան 1911-2004
Ամերիկայի Միացյալ
Նահանգների 40-րդ նախագահն
էր, 1981-1989 թվականներին: Մինչ

քաղաքականությանը զբաղվելը,
նա անհաջողակ երկրորդական
դերեր կատարող դերասան էր:
Նա հայտնի, սիրելի նախագահ
էր: 1984 թվականին նա ընտրվեց
երկրորդ անգամ ձայների
բացարձակ մեծամասնությամբ:

[153] Մեջբերում է Աբդել Հայ
Չալունը, Նոր Չարիքի
Կայսրությունը էջ. 397

[154] Յուսուֆ ել Քարադաուի,
Մահմեդական համայնքի
Բնութագիրը, որ Մենք Փնտրում
ենք. էջ. 138

[155] Ալ-Բուխարի,
Ուղեկցերդների Գրքի
Առաքինությունը: Ինչպես

Մարգարեն եղբայրեցրեց իրեն և ուղեկցորդներին 3722, Ալ-Թիրմիզի 1933, Ալ-Նասայի 3388 և Ահմեդ 12999

[156] Աբու Դաուդ, Քիթաբ ալ-Ադաբ, Ընդհանուր Վարքի գիրք, գլուխ Խաղաղություն 4919, Ալ-Թիրմիզի 2509, Ահմեդ 27548, Շուհայբ ալ –Արնաուլթն ասաց. **Հեռևյալ հաղորդումը ճիշտ է:** Իբն Հիբբան 5092, ուղղել է ալ-Ալբանին տես. Սահիհ ալ Ջամի 2595

[157] Ալ-Բուխարի, հաղորդել է Ում Բուլթուն բնթ Ուքբան. Քիթաբ Ասուլի, Խաղաղության Գիրք, գլուխ, Ստախոս չէ նա, ով

խաղաղություն է բերում
մարդկանց 2546, Մուսլիմ, Քիթաբ
ալ Բիր ուա Սիլահ ու ալ Ադաբ,
գլուխ Արգելել Սուտը և
Թուլյատրել Սուտը 2605

[158] Մուսլիմ, հաղորդել է Աբու
Հուրեյրան. Քիթաբ ալ- Բիր Ուսա
Սալաթ Ուալ Ադաբ , Լավագույն
Կեցվածքը, բարի վարվելաձևը և
հարաբերությունների կապերը,
գլուխ Արգելված է ոճիր գործել
մահմեդականի նկատմամբ,
ոտնահարել նրան, վիրավորել
նրան , Նրա արյունը, պատիվը և
Ունեցվածքը անձեռնմխելի են
2564, 7713 , ալ- Բայհակի ալ-
Սունան ալ Քուբրա 11830

[159] 16/ Ալ-Նաուաուի, Մինհաջ
Ֆի Շարի Սահիի Մուալիմ բին
Հաջջաջ 120

[160] Ալ-Բուխարի, Քիթաբ ալ
Իքրասահ, Գիրք, որը վերաբերում
է ճնշման տակ ասված որևէ
բանին, , գլուխ Որևէ մեկը
երդվում է իր եղբորը, որ նա իր
եղբայրն է, երբ վախենում է
սպանվելուց կամ նմանատիպ
որևէ բանից 6552, Ալ թիրմիզի
2255, Ահմեդ 11967 և ալ- Դարմի
2753

[161] Ալ Բուխարի, Քիթաբ ալ-
Ադաբ Գիրք Լավ Վարքի և
Վարվելաձևի, գլուխ
Հավատացյալի

համագործակցությունը մեկ այլի
 հետ 5680, Մուսլիմ, Քիթաբ Ալ-
 Բիր Ուսա Սալաթ –Ել Ուալ-
 Ադաբ , Գիրք Վարեի , Լավ
 Վարվելաձևի և Ազգակցական
 փոխհարաբերությունների, գլուխ
 Հավատացյալները գթասիրտ են
 միմյանց միջև, **Ցուցադրում են
 Սեր և Աջակցում են միմյանց:**
 2585

[162] Ալ-Բուխարի, Քիթաբ Ալ-
 Ադաբ Գիրք Լավ Վարքի և Ձևի
 5665, Մուսլիմ , Քիթաբ Ալ- Բիր
 Ուսա- Սալաթ Լինել Գթասիրտ
 միմյանց միջև, Ցուցադրել Սեր
 միմյանց և աջակցել միմյանց 65

[163] Տես. Մուհամմեդ ալ-Դիսուլֆի, Կրոնական ձիրքը և Նրա Դերը Չարգացնելու Մահմեդական Համայնքը, Իսլամական խնդիրների շարք, խնդիր 46, հրապարակել է Իսլամական Գործորի Գերագույն Դատարանը, Առաջին Մաս, էջ. 5

[164] Ալ-Քուրթուլֆի, Մուհամմեդ Իբն Ահմեդ ալ Անսարի ալ Քազրաջի ալ Մալիֆի ալ Քուրթուլֆին մեծագույն մեկնաբաններից մեկն է, հեղինակ հայտնի Ալ-Չամի Լե Ահկամ Ալ Քորան. Նա կնքեց մահկանացուն 1273 թվականին, տես. Ալ Չիրիֆի . Ալ Ալամ 5322

[165] Տես .Ալ- Քուրթուբի Ալ
Չամի Լե Ահկամ Ալ Քուրան
646,47

[166] Ալ Մաուլարդի 364450 Հիջրի
9741058 Մ. Թ , Աբդուլ Հասան
Ալի Մուհամմեդ իբն Հաբիբն է, **ով
կոչվել է գերագույն դատավոր**
:Նա իրավաբանության մեջ
հեղինակություն էր, **հիմնադիր և
մեկնաբան:** Նա ծառայեց որպես
դատավոր մի շարք
քաղաքներում: Նրա
աշխատանքներից է Ադաբ ալ –
Դունյա ուալ-Դին, Լավ
Վարվելաձև ժամանակակից
կյանքում և Կրոնում, ալ- Ահկամ
Աս Սուլթանիյա,
Կառավարության սկզբունքները,

Տես. Ազ-Չահաբի, Սիյար Աալամ
ան Նուբալաա, Հայտնի
Անհատների Կենսագրություն,
1865 և Ազ Չարքալի , Հայտնի
Անհատներ 4327

[\[167\]](#) Տես. Ալ Մաուլարդի Ադաբ ալ
Դունյա ուալ-Դին, Լավ Վարք
Ժամանակակից Կյանքում և
Կրոնում, էջ. 196

[\[168\]](#) Հուսեյն Համիդ Հասսան.
Սոցիալական Համերաշխությունը
Իսլամական Շարիաթում, էջ. 8

[\[169\]](#) Ալ Հակիմ 7307 սասգ. Այս
պատումը ճիշտ է . Ազ Չահաբի և
ատ-Թարաբանի համամիտ է նրա
հետ, հաղորդել Անաս Իբն
Մալիքը. Չանգվածային

Բառապաշար 750, տեքստային խոսքերը նրանն են, ալ-Բայհաքի Շուար –ուլ-Իման, Հավատքի Ճյուղերը 3238 ալ-Բուխարի ալԱդար ալ-Մուֆրադ , Ամենաօյա կյանքի կող, 112 , ուղղել է ալ Ալբանին, տես. Աս-Սիլսիլահ աս Սահիհահ , Ճիշտ Շղթա 149

[\[170\]](#) Իբն Հազմ ալ- Անդալուզի, Աբու Մուհամեդ Ալի Իբն Ահմեդ Իբն Սաեիդ Ադհաբիին 384456 Հիջրի 9941064 , [ամենահայտնի իսլամական իմամներից մեկն էր:](#) Նա իրավաբանության բնագավառի հեղինակություն էր : Նա հանդիսանում էր Դաուդ Ադհրիթիի հետևորդը, [ուլ](#)

հավատում էր սուրբ գրքերի
գերմեկնարանություններին': Տես.
Աս-Սաֆադի, ալ-Ուաֆի բի
Ութֆայաթ, Կենսագրական
բառագիտություն 2093

[171] Իբն Հազմ Ալ- Մուհալլա ,
Հիանալի Տրակտատ 6452 ,
թողարկում 725

[172] Իբիդ

[173] Ալ-Բուխարի Էիթաբ աշ
Շարիկա «Ընկերության գիրք»,
գլուխ ընկերության Սննդի և
Առաջարկների 23540, Մուսլիմ
Բիթաբ Ֆադհայլ, ուղեկցորդների
արժանիքները, գլուխ, Աշարի
Ցեղի Արժանիքները 2500

[174] Իբն Հաջար , Ֆարժի ալ-Բարի 5130

[175] Ալ-Բուխարի. Քիթաբ ալՄազալիմ, Ճնշումների Գիրք, գլուխ. Մահմեդականը չպետք է ճնշի մեկ այլ մահմեդականի և չպետք է տա նրան ճնշողի ձեռքը 2310 և Մուսլիմ, Քիթաբ Ալ-Բիր Ուա-Սալաթ Ուալ- Ադաբ , Գիրք Առաքինության, Լավ Վարվելաձևի և Փախհարարությունների Կապի, գլուխ. Անարդարության արգելքը. 2580

[176] Ան-Նավավի, Ալ-Մինհաջ Ֆի Շարի Սահիհ Մուսլիմ, Մուսլիմի

Վավերական պատումների
Մեկնաբանություն, 16135

[\[177\]](#) Մուհամեդ Աբու Չուհրա
Հասարակական
Համերաշխությունը Իսլամում, էջ.
7

[\[178\]](#) Աբդուլ Աալ Ահմեդ Աբդուլ
Աալ, Հասարակական
Համերաշխությունը Իսլամում, էջ.
13

[\[179\]](#) Հադորդել է Ահմեդ 21522 և
Շուհայբ ալ Արնաուլթն ասաց.
Հետևյալ խոսքերը ճիշտ են և Իբն
Հիբբան 3377 և Ալ-Բայհաքին, իր
Հավատքի Ճյուղերը գրքից, 7618
և ան Նիսայի, Աս Սունան ալ
Բուրրա , Պատումների

Հավաքածու 9027 և ուղղել է ալ –
Ալբանին, տես. Սահիհ ալ-Չամի,
Երկրորդ Հավաքածու 4038

[\[180\]](#) Աթ Թիրմիզի 1332, Ահմեդ
18062, Աբու Յալա 1565, ուղղել է
ալ- Ալբանին, տես. Չայնային
Հավաքածու, 5685

[\[181\]](#) Հաղորդել է Աթ-
Թաբարանին իր Ալ Մուջամ Ալ-
Քաբիր , (Չանգվածային
Բառապաշար) (4735)և իր Ալ
Մուջամ Ալ Աուսաթ, (Միջին
Բառապաշար) (8642)և Աբու
Դաուդ (4884) և Ահմեդ (16415) և
ալ-Բայհաքին իր Հավատքի
Ճյուղերը (7632), ուղղել է ալ
Ալբանին, տես Սահիհ Ալ Չամի(

Չայնային Հավաքածու) (5690) և
Ալ Չամի աս Սադիր (Փոքր
Հավաքածու) և դրա լրացումը
(10627)

[182] Աշիրբինի ավեսաթիր .
Մուղնի ավ Մուհթաջ 45 և Իբն
Քուդաման 7202/8,515/

[183] Յուսեֆ ավ Քարադաուի.
Մահմեդական Համայնքի
Բնութագիրը Որ Մենք փնտրում
ենք էջ, 133

[184] Իբն Քաթիր, Աբու ավ Ֆիդա
Իսմայիլ Իբն Քաթիր ադ-
Դիմաշքի 701774 ըստ Հիջրայի,
Ղուրանի գիտակ էր, [պատմաբան](#)
[և իրավաբան](#): Նա ծնունդով
Բոսրայից, [Սիրիայից էր և](#)

մահկանացուն է կնքել

Դամասկոսում: Ալ Բիդայա վան
Նիհայա «Ավարտի սկիզբը» նրա
գրքերից մեկն է: Տես ալ Հուսեյնի,
Չայլ Տագքիրաթ Ալ Հոֆֆազ էջ.
57-58

[\[185\]](#) Իբն Բաթիր. Սուրբ
Ղուրանի մեկնաբանություն 243

[\[186\]](#) Ալ-Բուխարի Բիթաբ Ալ
Անբիյասա, Մարգարեների Գիրք,
գլուխ «Կամ նրանք արտացոլում
են ուղեկցորդներին Քարանձավի
և Գրությունների» Քարանձավ :9,
3288 և Մուսլիմ. Բիթաբ Ալ
Հուդուդ, Գիրք Որոշված
Պատիժների, գլուխ Չեռքի

անդամահատում ազնավագարմ
անձի, ով գողություն է կատարել.

[\[187\]](#) Մուսնադ Ահմեդ, Ահմեդի
Պատումների Հավաքածու 14996,
Իբն Հիբբան 5199և Շուայբ ալ
Արնատլթըր ասաց. «Հետևյալ
խոսքերը ճիշտ են, ալ Բայհաքի.
Աս Մուսնան Ալ Բուրրա 7230 Աթ-
Թահաուլի, Շահր Մասնի ալ
Աարթար, Սովորույթների
Իմաստների Մեկնաբանություն,
2856. Աբդել Ռազիք, Ալ
Մուսաննաֆ , Դասակարգված
7202 և Ալ Ալբանին ուղղել է այն.
Տես. Գայաթ ալ Մուրադ 459

[\[188\]](#) Ալ-Բուխարի. Քիթաբ Աս-
Սաում, Պահքի գիրք, գլուխ Կա,

ով երդվում է իր եղբոր անունով,
կոտորելու իր կամավոր պահքը
1832, աթ- Թիրմիզի 2413

[\[189\]](#) Տես. Յուսուֆ Ալ
Քարադաուլի. Մահմեդական
համայնքի բնութագիրը, որը մենք
փնտրում ենք. Էջ. 135

[\[190\]](#) Մուսլիմ Աբու Չար
պատումից. Քիթաբ Ալ Բիր Ուսս
Սալաթ Լ Ուսալ –Ադաբ Գիրք
Առաքինության, Լավ
Վարվելաձևի և
Փոխհարաբերությունների Կապի,
Գլուխ Անարդարության Արգելքը
2577, Ահմեդ 21458, Ալ-
Բուխարին, իր Ալ Ադաբ Ալ
Մուֆրադ 490 աշխատության

մեջ, Իբն Հիբբան 619, Ալ –
Բայհաքին, իր Հավատքի Գրքի
Չյուղերը 7088 և Աս- Սունան Ալ
Բուրրա 11283

[\[191\]](#) Ալ- Բուխարի. Քիթաբ ալ
Մագհազիի, Գիրք Չինվորական
Հետազոտությունների, որոնք
վարել է Մարգարեն, գլուխ Աբու
Մուսայի և Մուլազիի
առաքելությունը Եմեն, մինչ
հրաժեշտի ուխտագնացությունը
և Մուսլիմ. Քիթաբ ալ իման,
Հավատքի Գիրք, գլուխ
Մարդկանց Ալ Շիհադաթանի
կոչը և Իսլամի Օրենքները 27

[\[192\]](#) Աթ-թիրմիզի Քիթաբ ադ
Դաուլաթ, Խնդրանքների Գիրք,

գլուխ. Թողութուն 3598 և ասում է. Հետևյալը ճիշտ պատում է, իբն Մաջահ 1752, Ահմեդ 8030 և Շուայբ ալ Արնաուրթն ասաց. **Ճիշտ է:**

[193] Իբն Հաջար. Փաթ-հ-ել-Բարի Արարչի պարզևը 13359,358/

[194] Ինչպես պատվիրել են Գուրանի գլուխները և տարբերակները, նրանք թաուքիֆի, անփոփոխ են. Ալլահը լուսաբանել է Իր Առաքյալին, որպեսզի պատվիրի Գուրանի գլուխները այն կերպ, որ ամեն դեխապքում, **տարբերակները և գլուխները լուսաբանվել են տարբեր հերթականությամբ:տես.**

Աբու Աբդուլլահ ազ- Չարքաշին,
Ալ-Բուրիհան Ֆի Օլում ալ-Քուրան,
Ապացույց Դուրանի գիտության
մեջ. 1260/

[195] Ալ Բուխարի. Քիթաբ Աթ-
Տաուհիդ «Աստծո Եզակիության
և Միակ լինելու Գիրք, գլուխ,
որտեղ Ալլահն ասում է. «Ոչ, սա
Փառահեղ Դուրան է, Անվանված
Պահպանված Աղյուսակի մեջ,
Համաստեղություններ: 21,22
7115 և տեքստային խոսքերը
նրանն են և Մուսլիմ, Քիթաբ Աթ
Թաուրահ Ապաշխարիության
Գիրք, գլուխ Ալլահի հոու գնացող
Ողորմածությունը 2751»: Մեկ այլ
տարբերակի մեջ, «նախորդող»
խոսքը փոխարինում է

«հաղթահարելուն», Ալ-Բուխարի.
Քիթաբ Բիդա Ալ Խալաք, Գիրք
Արարածների Սկզբի 3022

[196] Ալ-Բուխարի. Քիթաբ Ալ-
Թաուհիդ, Գիրք Աստծու
Եզակիության և Միակության,
գլուխ. Մարգարենկոչ է անում Օչ
Ազգին Երկրպագել Միայն Մեկ
Աստծու, Ամենաբարձրյալ Ալլահին
է Նա 6947 և Մուսլիմ, Քիթաբ ալ-
Ֆադհիիլ, Գիրք Վարվերալձև,
գլուխ. Նրա գթասրտությունը
պատանիների և
Երիտասարդների նկատմամբ և
Նար Հեզությունը 2319

[197] Ան-Նաուաուի, Ալ Մինհաջ
Ֆի Շահր Սահիհ Մուսլիմ Իբն Ալ-

Հաջջաջ ,Մուսլիմ Իբն ալ
Հաջջաջի Չայնային հավաքածուի
Մեկնաբանության մոտեցումը
1577

[198] Իբն Բաթթալ, Նրա լիարժեք
անունը Ալի Իբն Իսալիֆ Իբն
Աբդել Մալիք Իբն Բաթթալ,
ածական անունն է Իբն ալ-
Լաջջամ, առադեմ
գիտնականներից մեկը հարուստ
գիտելիքներով, մեծ
խորաթափանցություն, լավ
ընթեռնելիություն: Նա
թարգմանեց ալ-Բուխարիի
Սահիհը մի քանի հատորներով:
Նա կնքեց մահկանացուն 449
թվականին, ըստ Հիջրայի, տես.
Ալ-Չիրիքի, Ալ-Ալամ,

Առաջատար Կերպարներ 485 և
Ազ-Չահաբի. Սիյար Ալաամ Ան
Նուբալամ Առաքինի Մարդկանց
Կյանքը 1847

[199] Ալ-Մուբարակֆուրի.
Թուֆհաթ ալ Ահուլազի Բիշարի
Չամի աթ-թիրմիզի 642

[200] Մուսնադ Աբի Յալա 4258,
Ալ- Բայհաբի. Հավատքի ճյուղերը
11060, ալ- Ալբանին սասց.որ
տվյալը ճիշտ պատում է , տես.
Չայնային Շոթա 16

[201] Աթ Թիրմիզիին Աբդուլլահ
իբն Ամարին, Քիթաբ ալ Բիր
Ուսա Սիլահ, գլուխ
Մահմեդականների հանդեպ
գրասարտությունը 1924, Ահմեդ

6494 Ալ-Հակիմ 7274 և Աբու
Իսսան ասաց. Տվյալը լավ
ձայնային պատում է և ալ-
Աբանին ասաց, որ այն ձայնային
պատում է. Սահիհ ալ-Չամի
Չայնային Հավաքածու 3522

[202] Ալ-Բուխարի. Արարածների
Սկզբի Գիրքը, գլուխ Հինգ
կենդանի պետք է սպանել, երբ
նրանք գտնվում են ալ-Հարամ
վիճակում 3140 և

Մուսլիմ. Ապաշխարհության Գիրք
գլուխ. Ալլահի հեռու գնացող
Գթարտությունը և որ այն
նախորդում է Նրա բարկությանը
2516

[203] Ալ-Բուխարի. Ջրի
Բաժանման Գիրք, Ծարավ
արարածին ջուր տալու
վարվելաձևը 2234 և Մուսլիմ,
Խաղաղության Գիրք, գլուխ
Գազաններին կերակրելու և ջուր
տալու վարվելակարգ 2244

[204]

[205] Աբու Դաուդ. Ջիհադի
Գիրք, Կենդանիների և
Գազանների Վերաբերմունք 2548,
Ահմեդ 17662 և Ուհայբ ալ
Արնաուլթն ասաց. Հետևյալ
պատման հատկանիշը ճիշտ է,
հաղորդել է վստահելի մարդը ,
Իբն Հիբբան 546 և Ալ- Ալբանին

ասաց. Տվյալը ձայնային պատում է. Տես Չայնային Շղթա 23

[\[206\]](#) Ահմեդ 15630, ալ-Հակիմ 7562, ով ասաց. Հետևյալը ձայնային պատում է ձայնային հատկանիշով, աթ-Թարարանի. Մեծ Բառապաշար 15716 և Ալ-Ալբանին ասաց. Տվյալը ձայնային պատում է, տես. Սահիհ աթ-Թարրիիք ու աթ-Թադրիիք 2264

[\[207\]](#) Ան-Նասայուց, Աշարիդ Իբն Սուլայդին 4446, Ահմեդ 19488, Իբն Հիբբան 5993, Աթ-Թարարանի. Մեծ Բառապաշար 6479/ և Աշ-Շաուլակին ասաց. [Տվյալ Պատումը հաղորդել են տարբեր տարբերակներով և](#)

գիտնականները դասակարգել են այն որպես ձայնային: Տես. Աշ-Շաուկանի. Աս-Սայլ Աջ-ջարրար 438

[208] Իբն Աբդել Հակամ, 187 Հիջրի-257 , նա ինքը Մուհամմեդ Իբն Աբդուլլահ Իբն Աբդել Հակամն է, որի ածականն է ԱբդուլԿասիմ, պատմաբան, իրավաբան, ով հետևորդ է Մալիքիյա իրավաբանական դպրոցին, **ծնվել և մահկանացուն է կնքել Եգիպտոսում: Տես. Ալ-Չիրիկի. Առաքինի Կերպարները 3282**

[209] Տես. Մուհամմեդ Իբն Աբդուլլահ Իբն Աբդել Հակամ,

Ունար Իբն Աբդել Ազիզի
կենսագիրը 1141

[\[210\]](#) Հրաշալի Ղուրանի
Մեկնաբանությունը. Իբն Քաթիր,
1565

[\[211\]](#) Մուհամմեդ ալ Սադեք ալ
Աֆիֆի Ալ-Իսլամ ուալ- Իլաքաթ
ալ-Դավլիյահ, Իսլամը և
միջազգային
հարաբերությունները. Էջ. 106
Չաֆիր ալ-Քասիմի Ալ Չիհադ
ուալ Հուկուկ ալ Դավլիյահ Ֆիլ
Իսլամ, Չիհադը և Միջազգային
Հարաբերությունները Իսլամում,
Էջ. 151

[\[212\]](#) Մահմուդ Շալթուք Ալ –
Իսլամ Աքիդա ուա Շարիա,

Իսլամը Հավատք և Շարիաթ է, էջ.
453

[\[213\]](#) Սոբհի ալ Սալեհ. Ալ Նոզոմ
Ալ Իսլամիյա Նաշաթա ուա
Թաթուրիա, Իսլամական
Համակարգերը էջ. 520

[\[214\]](#) Ղադուլ –Հակկ, Ալ Ազհիար
Ամսագիր, Դեկտեմբեր 1993,
էջ.810

[\[215\]](#) Ալ-Սուլդի, նա Իսմայիլ իբն
Աբդուլ Ռահման ալ Սուլդին էր,
կնքել է մահկանացուն 128
թվականին, ըստ Հիջրայի, [745 Նա](#)
[Մարգարեյի ուղեկցորդների](#)
[հետևորդն էր Արաբական](#)
[թերակղզուց և բնակվում էր ալ](#)
[Քուֆայում: Իբն Թագրի Բարդին](#)

ասաց նրա մասին. «Ղուրանի
մեկնաբանության տերը,
մահմեդական զավթիչ և
կենսագիր: Նա հանդիսանում էր
իմամ, ով տեղյակ էր փաստերին և
մարդկանց օրերին: Ալ-Նուզում
ալ-Չահիրա, Իբն Թագրի Բարդի
1390

[\[216\]](#) Իբն Չայդը Աբդուլ Ռահման
Իբն Չեյդ Իբն Ասլամ,
մահկանացուն է կնքել 170
թվականին, ըստ Հիջրայի 786 թվ.
Նա կրոնական իրավաբան էր , ով
մեկնաբանում էր Ղուրանը : Նա
հեղինակել է "Ալ-Նասիկ ուլալ
Մանսուկ" և "Ալ-
Տաֆսիր" աշխատությունները: Նա
կնքեց իր մահկանացուն Հարուն

Ալ- Ռաշիդ խալիֆի
գահակալության սկրնական
շրջանում. Տես. Ալ-Ֆիհրիսթ, իբն
ալ Նադիմ 1315

[217] Տես. Ալ-Քուրթուբի.Ալ
Չամիա լե Ահկամ Ալ Քուրան
4398,399/

[218] Իբն 4400ծ

[219] Աբու Ռաուդ, Վարքազծի
կանոնների Գիրք, հատված, որը
խոսում է առավոտվա մասին
5074, Իբն Մաջահ 3871 Ահմեդ
4785 ուայբ ալնԱրնատլթն
ասաց.Լավ իսնադ, Պատումների
հաղորդողների շղթա, և
վստահելի հաղորդողներ, Իբն
Հիբբան 961, հաղորդել է Ալ-

Բուխարին Վարքազժի Առանձին
Կանոններ աշխատության մեջ
1200, ալ-Թաբարանին Մեծ
Բառապաշար աշխատության մեջ
13296, ալ Նիսասային, Մեծ
Պատումներ 10401, վավերացրել է
ալ- Ալբանին , տես. Սահիհ ուա
Դայֆ Սուլննան Աբու Դաուդ 5074

[\[220\]](#) Ալ-Բուխարի, Ջիհադի և
Քայլքի Գիրք, գլուխ «Եթե
Մարգարեն չմարտնչի ,
Չցանկանալ հանդիպել թշնամուն
և պատվիրել լիենլ համբերատար
հանդիպմանը» 1742

[\[221\]](#) Աբու Դաուդ . Վարքի
Կանոնների Գիրք, անունների
փոփոխման Գիրք, 4950 ալ-

Նիսասայի 3568, Ահմեդ 19054, ալ-
Բուխարի, Վարքի Առանձին
Կանոններ 814, վավերացրել է ալ-
Ալբանին, տես. Ալ- Սիլսիլա ալ
Սահիհ, Վավերական շարք, 1040

[\[222\]](#) Մուհամմեդ Աբու Չահրահ,
Ալ- Իլաքաթ ալ Դաուլիյահ Ֆիլ
Իսլամ, Միջազգային
հարաբերությունները Իսլամում,
էջ. 79

[\[223\]](#) Իբն Հիշամ, ալ- Սիրահ ալ
Նաբաուիյահ, Մարգարեյի
Կենսագրությունը 1, / 503504-, և
Իբն Կաթիր ալ-Սիրահ ալ
Նաբաուիյահ, Մարգարեյի
Կենսագրությունը 2 / 322323-

[224] Մուհամմեդ Աբու Չահրա, Ալ Ալաբաթ ալ- Դաուլիյե Ֆիլ Իսլամ, Միջազգային Հարաբերություններ Իսլամում, էջ.81

[225] Ալ-Բայհաթի. Դալիլ ել ալ Նուբուուհ, գլուխ Նաջրայի Պատվիրակությունը 5485/, Աբու Յուսուֆ :ալ ԲարաջP 72, Իբն սաադ, ալ Տաբաթաթ ալ Բուրբա 1288/

[226] Բանի Դամուրահ ցեղը Ադնան ցեղի ենթաբաժանում է, որը բնակություն է հաստատել Վիդանում, **արևմտյան Մեդինայում:**

[227] Տես. Իբն Հիշամ. Ալ-Սիրահ
ալ Նաբաուլիյահ. Մարգարեյի
Կենսագրությունը 3143

[228] Տես ուխտի գիրք, ալ-
թաբարի, թարիք ալ Ումմամ ուալ
Մալիք , Ազգերի և Թագավորների
Պատմություն, 2450-449

[229] Մահմուդ Շալթուր,
13101380 Հիջրա 18931963 ,
Եգիպտացի , Ղուրանի
մեկնարան, ով ծնվել է
Բիհիրայում, կառավարել և
ավարտել է ալ-Ազհուր
Համալսարանը և Շարիաթի
բաժանմունքի դեկան էր , իսկ
այնուհետ ալ-Ազհարի մեծ Իմամ
1958, մինչ իր մահ

[230] Ալ-Բուխարի. Պայմանների
Գիրք, Գրերի և Անհավանական
Պայմանների Գիրք, որը դուրս է
եկել Ալլահի Գրքից 2584 Մուսլիմ,
Ազատագրման Գիրք, Գլուխ
Հավատարմություն Նրան, Ով
Տալիս է Ազատություն 1504, **Իբն
Մաջահն Աիշայից 2521** և
դարձվածքները նրանն են:

[231] Տաուֆիք Ալի Ուսահարահ. Ալ
Մուհադաթ Ֆիլ-Իսլամ,
Պայմանագրերը Իսլամում, էջ.
100101-

[232] Ալ-Բուխարի, Ջիզայի և
Հաշտեցման, Գլուխ. Մեղք, Նրա ,
Ով կոտրում է Խոստումը 3007,

Մուսլիմ. Հավատքի Գիրք,
Փարիսեցի Բնութագրի գլուխ 58

[233] Ալ- Բուխարի. Գիրք
Ջիզյահի ր Հաշտեցման. Գլուխ
Մեղք Առաքինու Դավանանի և
Անառակի 3015, Մուսլիմ. Ջիհադի
և Պայքարի Գիրք .
Դավանանության
Հրապարակման Գլուխ. 1735

[234] Աբու Դաուդ. Ջիհադի Գիրք.
Գլուխ. «Պայմանագիր Իմամի և
Թշնամու միջև» 2759, Ալ-
թերմիդիից մինչ Ամր Իբն Աբսահ
1580, դարձվածքները նրանն են,
Ալ- Ալբանին ասաց, որ ճիշտ է,
Սահիհ Ալ- Ջամիյա 6480

[235] Աբու Դաուդը Սուլեյման իբն ալ- Աշաաթ իբն Իսհակ իբն Բաշիր ալ- Ազդի ալ- Սիգիստանին է, ով հայտնի է Աբու Դաուդ անվանմամբ 202275 Հիջրա, Իմամ, մարդիկ մասնագիտանում էին Պատումներիում , նրա ժամանակաշրջանում: Նա իր հայտնի գրքի հեղինակն է, Սունան Աբու Դաուդ: Նա ծնվել է Սիգիստանում Պարսկաստանում և մահկանացուն է կնքել Բասրայում: Տես. Ալ-Դիահարի, Սիյար Աալամ ալ-Նուբալա, Հայտնի Առաքինիների Կենսագրականները 13203/

[236] Աբու Դաուդ, Քարաջի Գիրք, գլուխ, որը վերաբերում է

Գրքի մարդկանց հետ
համագործակցությանը, եթե
նրանք տարաձայնություններ
ունեն առևտրի մեջ 3052, Ալ-
Ալբանի. Սահիհ ալ-Ջամիրա 2655

[237] Աբու Յուսուֆ, ալ-Բարաջ,
էջ. 81

[238] Սալիհ իբն Աբդուլ ռահման
Ալ-Հասին. Ալ –Իլակաթ ալ
Դոուլիյահ բայն Մանհաջ ալ
Հադարի ալ-Մոասիր,
Միջազգային
Հարաբերություններ Իսլամի և
Ժամանակակից
Քաղաքակրթության
մոտեցումների միջև; էջ. 51

[239] Մահմուդ Շալթուր, Ալ-Իսլամ Աքբիդահ ուա Շարիահ ,Իսլամը Ուսմունք և Շարիատ է էջ. 457

[240] Տես Իբն Հազմ. Ալ-Մոհալլա 4307/

[241] Աբդուլ-Քարիմ Չիդան, ալ-Շարիա ալ-Իսլամիյահ ուալ Կանուն ալ Դաուլի ալ Աամ, Իսլամական Շարիա և Հասարակական Միջազգային Օրենք, էջ. 169

[242] Աբու Դաուդ, Չիհադի Գիրք, գլուխ Իմամը փնտրում է ուխտեր՝ 2758, Ահմեդ 23908- Շուայբ ալ Արնաուրթն ասաց. Վավերական Պատում

[243] Իբն Հաջար ալ-Հայթամի.
Նա Աբդուլ Հասսան Ալի իբն Աբի
Բաքր իբն Սուլեյման ալ-Շաֆեյ
ալ- Մասրի 735807 Հիջրա,
13351405, նրա հայտնի գրքերից
են Սոգամմա ալ Չաուաեդ ուա
Մանբաա ալ- Ֆաուաեդ,
լրացումների և ահերի
Աղբյուրների Հավաքածու: Տես.
Ալ-Չիրիբլի, Ալ Աալամ, «Հայտնի
Դեմքեր» 4/ էջ. 266

[244] Աբու Դաուդ. Չիհադի Գիրք.
Սուրհանդակների գլուխ 2761,
Ահմեդ 3708, դարձվածքը նրանն
է:Շուայբ ալ Արնաուլթը
ասաց. Վավերական Պատում. Ալ-
Դարմի 2503, Հուսեյն Սալիմ
Ասադն ասաց. Հադորդողների

լավ շղթա, սակայն վավերական
պատում

[245] Ալ Հայթամի, Մոզամմա ալ-
Չաուաեդ ուա Մանրաա ալ-
Ֆաուաեդ, Լրացումների և
Շահերի աղբյուրների
Հավաքածու 5/Էջ.378

[246] Սուլյահի Հասսան ալ
Քաթլաուի. Դիպլոմատիք
Մուհամմեդ, Մուհամմեդի
Դիվանագիտությունը,
Ժամանակակից միջազգային
օրենքի համեմատական
ուսումնասիրություն, Էջ.182

[247] Ալ-Բուխարի. Ջիհադի և
Քայքի Գիրք, գլուխ. «Եթե
Մարգարեն (**Խ.Ա.Ո.Ն**) չմարտնչի

օրվա սկզբում...» 2804

ՄահիհՄուսլիմ. Գիրք Ջիհադի և
Քայքի, գլուխ «Չցանկանալ
հանդիպել թշնամուն և
պատվիրում է լինել համբերատար
հանդիպմանը», 1742

[248] Տես ալ-Քուրթուբի. Ալ –
Չամիհա Լիահկամ ալ Քուրան,
Դուրանի Հրահանգների
Հավաքածու, 1718

[249] Տես.ալ-Քուրթուբի, Ալ-
Չամիհա լիահկամ ալ Քուրան,
Դուրանի Հրահանգների
Հավաքածու 4474

[250] Տես ալ-Քուրթուբի. Ալ-
Չամիհա լի ահկամ ալ Քուրան,

Ղուրանի Հրահանգների
Հավաքածու, 4434/

[\[251\]](#) Անուար ալ-Գինդի. Ինչպե՞ս
Մահմեդականները Հասան
Հադթանակի. Էջ. 5762

[\[252\]](#) Մուսթաֆա ալ-Սիբայի. Մին
Ռաուլայի Հադարաթենա, Մեր
Քաղաքակրթության
սխրանքները, էջ. 73

[\[253\]](#) Մուսլիմ, Չիհադի Գիրք,
Իմամի գլուխ, որը պատվիրում է
Էմիրներին և խորհուրդ է տալիս
հետևել զավթաման էթիկային,
1731

[\[254\]](#) Աբու Դաուդ. Չիհադի Գիրք,
Թշնամուն կոչի գլուխ 2614 Իբն

Արի Շայբահ 6483/ Ալ Բայհաքի.
Ալ Սուլննան ալ Բուրբրա 17932

[\[255\]](#) 381

[\[256\]](#) Իմամ Մուսլիմը հաղորդել է
պատոււնը , առանց նշելու
Մուաթահի մարդկանց
պատմութիւնը, Ջիհադի Գիրք և
Քայք, էմիրենրին հրահանգ և
խորհուրդ, որը վերաբերում է
պատերազմների էթիկայի
խորհուրդ 1731 Աբու Դաուդ 2613,
Թիրմիզի 1408, Ալ Բայհաքի 17935

[\[257\]](#) Մուսլիմ. Ջիհադի Գիրք,
գլուխ, որը վերաբերում է
էմիրների առաքելության
հրահանգներին 1731 Աբու Դաուդ

2613 Թիրմիզի 1408, Իբն Մաջահ
2857

[258] Ալ-Բուխարի. Ալ Թարիք ալ
Քարիբ, Մեծ Պատմություն 3322/
դարձվածքը նրանն է: Իբն Հիբբան
5982 Ալ Բազար 2308: Ալ-
Տաբարանի ալ- Մուլազամ ալ-
Քարիբ, Մեծ Բառապաշար,
աշխատության մեջ 64 ր
Մուլազամ ալ Սադիբ, Փոքր
Բառապաշար 38, աշխատության
մեջ:

[259] Ալ- Մուվաթթա. Եղիա ալ-
Լեյթի հադորդում 967, Ալ-
Բայհաթի. Մարեֆաթ ալ Սուննան
ուլալ-Աթար «Սուննայի և

Սովորույթների Գիտություն;» 5652

[260] Ալ Բայհաքի. Ալ –Սուննան ալ-Բուրրա 17904, Ալ Թահաուի. Շարի Մուշաքքալ լա Աթար 3144/ Իբն Ասակեր. Տարիխ Դիմեշք, Դամասկոսի պատմություն 275/

[261] Ալ-Բուխարի. Ողբի Գիրք, գլուխ թավանի 2342, Մուսուադ ալ թիալսի 1070, Ալ –Բայհաքի, ալ Սուննան ալ Բուրրա 14452

[262] Աբու Դաուդ. Ջիհադի Գիրք, գլուխ, որը վերաբերում է խեղելու թույլտվությանը 2667, Մուսնադ Ահմեդ 20010. Իբն Հիբբան 5616, Աբդուլ Ռազզաք 15819, Ալ-

Ալբանի , Վավերական, Տես.
Երուսա ալ Դալիլ 2230

[263] Ահմեդ. 3868, դարձվածքը
նրանն է: Շուայր ալ Արնատլթն
ասաց , որ այն լավն է: Ալ-
Թարքարանի . Ալ- Քաբիր 10497,
Ալ- Բազզար 1728, Ալ Ալբանի,
վավերական տես. Ալ Սիլսիլա ալ
Սահիհա 281